

TV-15

Štev. 10

XXVIII.

24. maja
1990

Cena: 10 dln

YU ISSN 0353-4405

TV-15 je oznaka za osrednjo partizansko kurirsko postajo v Občicah v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Iz vsebine

2. stran: Organizacija naj postane operativna

4. stran: Šele cvetje se osipa

5. stran: Elanova zažigalna bomba

10. stran: Stotinka za zgodovino

Ob volilni skupščini

Samostojna in nestrankarska organizacija

S torkovo volilno skupščino ZZB NOV Slovenije se je za slovensko borčevsko organizacijo tudi formalno začelo novo življenjsko obdobje. Borci so po tem, ko so v prvem obdobju izpeljali narodnoosvobodilno vojno in bili v drugem obdobju organizirani del političnega sistema, zdaj svojo organizacijo prenovili v enotno, samostojno in nestrankarsko organizacijo na območju Slovenije, ki povezuje združenja udeležencev narodno-osvobodilnega boja zato, da bi se lahko dejavno vključevali v družbeno življenje, predvsem pa prispevali k ohranitvi zgodovinske resnice o NOB in njenih izročilih, zlasti pa kot stanovska organizacija poskrbeli za urejanje materialnega položaja te zdravstvene in socialne varnosti udeležencev narodnoosvobodilne vojne.

Če so se torej v prejšnjih obdobjih bolj ukvarjali s splošnimi družbenimi problemi in jih pomagali urejati, se bodo zdaj bolj posvetili svojim človeškim problemom, kar pa seveda ne pomeni, da jih družbeni napredek ne bo več zanimal. Še vedno bodo ostali aktivni del slovenske družbe, vendar bodo v svoji organizaciji uresničevali predvsem svoje posebne interese, politično pa se

bodo v družbeno življenje vključevali prek ustreznih političnih dejavnikov strank. Kot borci pa se bodo s svojo organizacijo odzivali na tiste aktivnosti, ki bi skušale razvrednotiti slovenski narodnoosvobodilni boj in njegove udeležence. Zato bo borčevska organizacija vključevala vse udeležence narodnoosvobodilnega boja, ne glede na njihove nazorske opredelitve ter politično, narodnostno ali versko pripadnost. Vse to je v skladu z graditvijo pluralistične, demokratične in parlamentarne družbe v Sloveniji.

Vse te premike je slovenska borčevska organizacija oblikovala predvsem v zadnjem štiriletnem obdobju. Ne bomo pretiravali, če bomo zapisali, da je bilo to obdobje eno najbolj pretresljivih, pa tudi zahtevnih obdobji v dvainštiridesetletni zgodovini te organizacije, polno nepredvidljivih dogodkov in iskanj. Slovenska borčevska organizacija je pravočasno zaznala potrebnost temeljitih družbenih sprememb, jih marsikdaj tudi inicirala, zato pa marsikdaj prihajala tudi v hude spore s tistimi, ki so na vsak način hoteli ohraniti preživele in neperspektivne družbene odnose. Na drugi strani pa se je ob splošni krizi in spopa-

dih političnih organizacij za oblast v parlamentu, še zlasti v tednih pred volitvami, srečevala tudi z mnogimi neupravičenimi in žaljivimi obtožbami NOB in njenih udeležencev, kar jo je sililo v to,

da se je še bolj zavzela za zgodovinsko resnico o narodnoosvobodilnem boju. In v naslednjih mesecih in letih bo to še zelo pomembna naloga, čeprav bodo zaradi časa postajale druge, predvsem

solidarnostne in tovariške aktivnosti vse pomembnejše.

Borčevska organizacija tako ostaja pomemben povezovalac interesov udeležencev narodnoosvobodilnega boja, le prilagodila se je času in

družbenim spremembam, zato pa morda še bolj približala svojim članom, zaradi katerih pravzaprav tudi obstaja. To pa ji bo vloga in pomen samo še povečalo.

R. Z.

Nova skupščina, nov izvršni svet

Uvajanje brez odloga

Minil je prvi dan. Razpolovil se je na zmagovito in evforično desno in malce užaljeno levo. Doživeli smo domačo dolgo noč in zgodnje ošpice nove demokracije. Za predsednika slovenske skupščine imamo dr. Franceta Bučarja, ki je po več kot desetletju prišel do besede in o svojem narodu ne misli ravno najlepše, vendar mu bo do naslednjih volitev z njim in zanj delati. Dobili smo socialdemokratskega in zelenega podpredsednika skupščine in vodilne vseh treh zborov. Bilo je nekaj formalnih in nekaj vsebinskih zapletov, preden je bil potrjen mandat in, preden je bil nato izvoljen ansambel nove slovenske vlade. Vsi so prisegali na stroko in strokovnost kot prvo merilo, zato lahko le upamo, da bo to pravilo res obveljalo.

Tudi v novem času prvih parlamentarnih korakov sta na slovenki sceni največ vprašanj in uganj sprožila dva

od znamenitih, saj sta zasedla najobčutljivejša ministrska stolčka – policijskega in obrambnega. Že prvi dnevi po ustoličenju so dvignili na površino vprašanja iz zapletene in močno motne zakonodaje s področja policijskih (republiških in zveznih) kompetenc, prav tako pa se je moral v teve dnevniku že pojaviti Janša ob vojaški zaskrbljenosti nad varnim varovanjem orožja slovenske teritorialne obrambe.

Demokratizacija in prehanje v strankarsko družbo se počasi in krčevito seli na jug, pri čemer pa drami v besne reakcije nekatere zvezne može, ki so še vedno v sedlu. Iz razdalje med slovensko mladjo, (ki se kljub mešanim občutkom o dejanskem služanju načelom demokracije za vse, počasi utirja v konkretne naloge in načrtovanje), in nastopnim govorom novega predsedujočega v predsed-

stvu Jugoslavije – Borisava Jovića, je razbrati velik prepad. Zdi se, da smo se vsaj v zadnjih štirinajstih dneh tako intenzivno osredotočali na domače, slovensko dogajanje, da smo malce zapostavili zvezne loge. Tam nas z nenaklonjenostjo pogledujejo vojaki, ob že tradicionalno neprijaznih stališčih vseh Miloševićevih močnih mož.

V tem kratkem času torej, od volitev do izvolitve parlamenta in vlade v Sloveniji, se je dvignil že tudi prvi prah – ob vprašanju vloge in mesta sedme sile v naši družbi. Tačas, ko so se v skupščinskih klopih (menda je bilo marsikateremu demosovcu zategadelj nerodno), zaslišale glasne zahteve po »odstrelu« nekaterih urednikov, se je v novinarski srenji zapletlo v razčiščevanju med načelno potrjeno nevdržnostjo skupščinskih »prispevkov k novi slovenski demokraciji« in dejanskimi nevdržnostmi

uredniškega trinoštva starega, komunističnega tipa (bolj vernih od papeža). Vendar te juhe zanesljivo ne bomo pojedli bolj vroče, kot se je bila skuhala. Tako kot že marsikaj v tej družbi, vajeni navsezadnje tudi lagodja, (saj je štirideset let zanjo mislila partija), bo potrebno malo več časa in razmisleka, kot si ga je vzel tisti, ki si je izbral ravno novinarstvo za svoj meteorski medijski »performance«.

Nekateri kvazipraktiki že postavljajo meje na to ali ono reko, rišejo zemljevide Slovenije in nove Jugoslavije v dvojni in trojni podeljenosti. Vendar se zdi, da se bo tudi takšno šušmarjenje prav kmalu umaknilo konkretnim temam, tako v zvezi z Markovičevimi ukrepi kot v zvezi z ovrednotenjem dejanske vrednosti dinarja – v kontekstu z novimi evropskimi dogajanjmi – združitve Nemčij, združevanje regij...

Bojana Žokalj Jesih

V Sloveniji smo prejšnji teden dobili nov republiški izvršni svet. Sestavile so ga stranke, združene v koalicijo Demos, ki je tudi zmagala na prvih povojnih večstrankarskih volitvah v naši republiki. Vlado vodi diplomirani geograf, zgodovinar in ekonomist Lojze Peterle, sicer tudi predsednik Slovenskih krščanskih demokratov. Podpredsedniki so dr. Jože Mencinger, Matija Malešič in dr. Leo Šešerko. Izvršni svet ima sicer 27 članov, od tega jih tretjina ali devet ni iz vrst Demosa. Pet jih je neodvisnih, trije so iz vrst ZKS-SDP eden pa je

član ZSMS-Liberalne stranke. Kljub temu pa vlada ni koalicijska, člani, ki niso iz vrst Demosa so se tako odločili sami potem, ko jih je mandat povabil, naj sodelujejo v vladi. Med temi je tudi novi predsednik republiškega komiteja za borce in vojaške invalide Franc Godeša. Vlada je torej izvoljena in v skladu s starimi dobrimi parlamentarnimi običaji si zdaj zasluži, da jo vsaj sto dni pustimo z dvomi pri miru.

Volilna skupščina Zveze združenj borcev NOV Slovenije

Organizacija naj postane operativnejša

V torek (22. maja) se je v Ljubljani sešla volilna skupščina Zveze združenj borcev NOV Slovenije. Delegati so razpravljali o poročilu o delu republiškega in nadzornega odbora za pretekla štiri leta, obravnavali in sprejeli pa so tudi programsko načela in naloge ZZB NOV Slovenije, nov statut republiške borčevske organizacije in izvolili njeno novo vodstvo. Dotaknili so se še priprav na kongres ZZB NOV Jugoslavije. Uvod v razpravo je imel predsednik ZZB NOV Slovenije Bojan Polak Stjenka.

Republiški odbor je v svojem poročilu za obdobje junij 1986 – maj 1990 med drugim ugotovil, da je bilo to obdobje v dosedanj zgodovini slovenske borčevske organizacije eno najbolj pretresljivih, pa tudi zahtevnih obdobji, polno nepredvidljivih dogod-

kov in iskanj novo vsebine in metod dela. To je bil tudi čas temeljitih družbenih sprememb, v katere se je slovenska borčevska organizacija, kot v svojem poročilu ugotavlja republiški odbor, aktivno in ustvarjalno vključila. Borci so čas teh sprememb preživ-

ljali zaskrbljeno in kritično, obenem pa z najboljšo vero, da so bili pravilni temelji za nastanek in razvoj slovenske državnosti in narodove neodvisnosti, kot so bili zastavljeni v NOB. Slovenski borci so se pravočasno zavedli novosti v svetovnih družbenih procesih ter se ustvarjalno vključili v oblikovanje novih družbenih procesih ter se ustvarjalno vključili v oblikovanje novih družbenih odnosov. Ob tem pa so tudi kritično in odgovorno opozarjali na različne kvarne pojave, ki so zavirali in še zavirajo hitrejšo družbenopolitično in gospo-

darsko prenovu Slovenije in Jugoslavije.

Borčevske organizacije so bile med tistimi subjekti političnega sistema, ki so odločno zahtevali večjo demokratizacijo na gospodarskem področju, zato so borci tudi podprli prizadevanja za hitrejšo prilagajanje slovenskega in jugoslovanskega gospodarstva tržnim razmeram. Ob tem pa borci v svojem poročilu za volilno skupščino ugotavljajo, da so slovenska stališča sprožila pravi plaz obtožb in neupravičenih očitkov. Vse to je vplivalo na to, da se je Slovenija še hitreje

lotila iskanja poti k večji samostojnosti in razvitejšim demokratičnim odnosom. Tudi

Pozdravi

Slovensko borčevsko skupščino je pozdravilo več predstavnikov iz slovenskega zamejstva, o predlogih za spremembe in dopolnitve zveznega borčevskega statuta pa je govoril tudi predsednik ZO ZZB NOVJ Risto Džunov.

borci so sodelovali v teh procesih, zlasti pri oblikovanju amandmajev k slovenski

ustavi. Z njimi smo v Sloveniji potrdili tudi temeljne pridobitve NOB ter nakazali okvire za bodoče odnose enakopravnega sožitja z drugimi narodi v Jugoslaviji. Vključili so se še v oblikovanje zakona o političnem organiziranju in o volitvah ter tudi pozneje aktivno sodelovali v političnem življenju predvolilnega obdobja.

V zvezi s tem poročilo posebej omenja prizadevanja borčevske organizacije za prikazovanje zgodovinske resnice o NOB, ki so jo hoteli nekateri v boju za oblast v parlamentu tudi razvrednotiti. Predsedstvo ZZB NOV Slovenije je bilo med pobudniki poznejše izjave predsedstva SR Slovenije o narodni in državljanski umiritvi.

Poročilo o delu republiškega odbora v minulem štiriletnem obdobju obravnava še vlogo borčevske organizacije v zvezi z očitki o napadih na JLA in se na kratko dotika spora s srbsko borčevsko organizacijo. Glede odnosov z JLA je rečeno, da je republiški odbor temu namenil še posebno pozornost. Pri tem pa je odločno zavračal podtikanja in obtožbe ter se zavzemal za posodibitev in depolitizacijo JLA ter za nadaljevanje raznovrstnega in vsebinsko bogatega sodelovanja borčevskih organizacij z enotami JLA.

Glede delovanja delegatov slovenske borčevske organizacije v zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije in njegovih telesih poročilo meni, da je bilo v tem času opravljeno izredno odgovorno in težko delo. Delegati so se zavzemali za preobrazbo ZZB NOV Jugoslavije in za njen nov statut, bih so aktivni v obrambi slovenskih stališč

Iz uvodne besede Bojana Polaka-Stjenke

Demokratizirati se mora vsa jugoslovanska družba

Preteklo štiriletno mandatno obdobje eno najbolj živih, dinamičnih, pestrih in zahtevnih, da ne rečem usodnih. To je bilo obdobje polno predvidljivih in nepredvidljivih dogodkov in odločitev. To je bil, zlasti zadnje leto, čas iskanj nove vsebine in metod dela ter položaja in novega statusa borčevske organizacije v novem pluralnem političnem sistemu.

Kolikor vemo je ocena našega dela v osnovi pozitivna. Pripombe so bile le na premajhno operativnost in odločnost reagiranja. To bomo popravili z novo organiziranostjo naše organizacije, ki ne bo samo dosti cenejša, ampak predvsem mobilnejša in operativnejša. Drugo pa je skupno spoznanje, da moramo na vse napade in žalitve reagirati takoj in vsi, ne samo republiški odbor ali republiško predsedstvo.

Dva meseca sta minila, odkar smo se v tem domu srečali na našem predvolilnem zboru. Bil je dobro sprejet in ocenjen. Po mojem zato, ker na njem nismo govorili o svojih problemih, ampak o problemih trenutka, o problemih naroda.

Govorili smo o prehodnem obdobju, ki ga je karakterizirala vrsta pomembnih odločitev, n.p.r. o demokratizaciji družbe, pravni državi, spoštovanju človekovih in državljanskih pravic in svoboščin, o večstrankarskem sistemu, tržnem gospodarstvu, položaju Slovenije v jugoslovanski skupnosti in drugo. Govorili smo o tem, kako smo mi sledili tem spremembam. Kljub starosti smo bili celo njihovi vzpodbujevalci in soustvarjalci. Govorili smo seveda tudi o volitvah, saj je bil to osnovni motiv tega srečanja. Pri tem seveda nismo mogli mimo napadov, žalitev in potvarjanja tako zgodovine NOB kot tudi OF. Prepričani smo bili, da se bo to po končanih volitvah podelilo. Pa se žal ni.

Že leta spremljamo publicistično in politično dejavnost gospoda dr. Franceta Bučarja. Povedal in napisal je veliko, veliko sprejemljivega pa tudi nesprejemljivega. Dokler je to delal državljan

Bučar, za nas ni bilo problema. Popolnoma drugo oceno in tezo pa dobijo njegovi nastopi s spremembo njegovega družbenega položaja.

Nastopni govor v svojstvu predsednika skupščine republike Slovenije je gospod dr. France Bučar začel z besedami: »S konstituiranjem te skupščine se je, to lahko rečemo, končala državljanska vojna, ki nas je lomila in hromila skoraj pol stoletja.« Žal mi je, toda mislim, da to ni na višini državnika. Ne samo zato, ker to ne vzdrži, vsaj po mojem globokem prepričanju, resne kritike. Tudi ves prvi del njegovega nastopa ni obrazložitev tega, zakaj je konec državljanske vojne, to je prej poziv na začetek državljanske vojne, poziv na maščevanje. Žal tudi drugi del govora, ki je vsebinsko sprejemljivejši in umirjenjši, tega prvega vtisa ne more popraviti.

Dr. France Bučar je imel svoj nastopni govor kot predsednik Skupščine, tudi kot naš in moj predsednik, ne pa samo predsednik Demosa. Prosil bi ga, da temu v bodoče prilagodi svoje nastope in to upošteva.

Naša stališča do NOB, do OF so znana. Ne sprejemamo poenostavljene teze o revoluciji in kontrarevoluciji ali državljanski vojni. Mi smo se borili na strani velike koalicije proti fašističnemu mračnjštvu. Be-ga in domobrani pa na strani Italije in Hitlerja, pod njegovo komando in prisego, proti nam, proti združenim zaveznikom.

Po končanih volitvah naj bi bilo zaključeno tudi tako imenovano prehodno obdobje. Osnovno je seveda to, da so prve povojne tajne volitve korektno in kulturno izpeljane.

Z rezultati volitev smo lahko samo zadovoljni. Po gonji, kampanji in žalitvah partije, OF in NOB je to pravzaprav več kot smo lahko pričakovali. Prepričan sem da bo nova opozicija konstruktivna opozicija, ki je pošteno priznala rezultate volitev in ki bo ob upoštevanju vseh mogočih preteklih napak, že na naslednjih rednih volitvah uspevala v osnovi spremeniti politič-

ne odnose sil pri nas. Ni torej nobenega razloga za preplah, nasprotno.

Sedaj smo v Sloveniji sredi konstituiranja in začetnega uvajanja vseh atributov sistema in oblasti. Mislim, da so prav zato tudi danes potrebni neki poudarki in ugotovitve, ki lahko prispevajo k razumevanju tekočih ali predvidenih dogodkov, preko in mimo katerih tudi na tej skupščini ne moremo.

V času NOB smo se borci borili za osvoboditev in združitve vse predelov Slovenije v suvereno državo, svobodno združeno Slovenijo, ki je bila naš sen. Borili smo se za boljše in pravičnejše življenje in proti obnovitvi stare Jugoslavije, ki je tako hitro, sramotno in izdajalsko propadla. Kasneje se nam je izoblikovala predstava, da naj bi ta skupna država bila demokratična in federativna, v kateri bi slovenski narod v okviru svoje suverene države lahko razvijal in bogatil slovensko narodno bit, gospodarstvo, kulturo, jezik in vse drugo, kar spada k narodovemu življenju in razvoju.

Slovenski narod pa tudi 1945. leta ob svoji drugi združitvi v Jugoslavijo zopet ni v celoti uspel. Odvzete so mu bile mnoge pridobitve in pravice, ki si jih je priboril v NOB. Med drugim so nam odvzeli pravico do lastne vojske, objuljeno že na zasedanju v Jajcu. Slovenija je bila vključena v enoten sistem jugoslovanske oblasti, uprave in gospodarstva, kot ga je izoblikovala vladajoča ZKJ za vso državo in to ne glede na različne zasnove narodnega in državnega življenja, ki so nastale v času NOB v posameznih delih Jugoslavije. To je bila prav posebno in izrazito v Sloveniji edinstvena organizacija OF povsod pa ne glede na voljo prizadetih narodov in narodnosti. In prav v takem posiljevanju narodov z enotnim sistemom, ki se ni zmenil za zgodovinske, gospodarske in kulturne razlike in posebnosti, leži tudi osnovni vzrok za današnjo krizo jugoslovanske skupnosti.

Slovenski, kakor tudi ostali narodi Jugoslavije zato brez-pogojno zahtevajo, da se

končno preneha z vsiljevanjem od zunaj in od zgoraj skonstruiranih modelov o skupnem življenju. Vsakemu narodu je treba omogočiti, da svobodno izrazi svojo voljo, ki se mora potem obvezno spoštovati.

Mislim, da je sedaj najpomembnejše, da se demokratizira celotna jugoslovanska družba in to na temelju večstrankarskega parlamentarnega sistema, ne glede na to, kateri stranki bodo državljani izkazali večinsko zaupanje. V tem trenutku je zgodovinska nujna, da se preseže monistična vladavina ene stranke, ki je s svojo ožino in nestropnostjo, da ne rečem sovraštvom do drugače mislečih, iz aktivnega narodnega in državnega življenja izključevala množice ustvarjalnih ljudi in se opirala na vedno ožji krog privilegiranih birokratov, ki se z vsemi sredstvi oklepajo oblasti in se brez zadostne kontrole tudi materialno okoriščaj.

Proces demokratizacije, svobodne večstrankarske volitve pa morajo biti izpeljane po vsej Jugoslaviji. Stanje, ko so v delu države še vedno na oblasti nelegitimne, birokratske strukture, izpostavljajo državo velikim nevarnostim, nekateri zadnji dogodki jo pehajo celo na rob državljanske vojne. Namesto, da bi se postavilo vprašanje legitimnosti takih vladajočih struktur, one grozijo, kujejo zaroto, pretijo s posebnimi merami, in to legitimno izvoljenim republiškim vodstvom tam, kjer so bile že opravljene svobodne, demokratične volitve.

Novega predsednika Predsedstva Jugoslavije dr. Jovića smo spoznali, na žalost, po slabem in ne po dobrem. Zato nas tudi njegov nastopni govor in njegova prva uradna intervencija niso presenetili. To pa seveda nič ne zmanjšuje nevarnosti negotove akcije, v katero se je podal.

Borci takšno reševanje krizne situacije odklanjamo in obsojamo. V zvezi s tem pa še o zadevi, ki nas je globoko prizadela. Dogodek nevarno in zastrašujoče sovпада z zadnjo akcijo zveznega predsedstva.

Vi dobro veste, da je večina nas, zlasti leta svojega staranja, z vsem še neugaslim žarom posvetila organizaciji SLO oz. teritorialne obrambe. Vest, da mora orožje teritorialna obramba predati v skladišča JLA, nas je šokirala, presekala. To ni samo klobuta zglednemu vodenju, organiziranju ter skrbi, ki so ga od nekdaj in stalno priznavale tudi vse inspekcije generalnega štaba. To ni samo nezaupnica tistim, ki na tem zgledno in požrtvovalno delajo. To je mnogo več, to je nepopravljiva poteza nezaupanja. Mene osebno pa pri celi stvari najbolj boli to, da me ima z obrazložitvijo državni sekretariat za ljudsko obrambo poleg vsega še za bedaka.

Mislim, da bi morali v zvezi s tem podpreti v petek sprejeti sklep republiškega predsedstva.

Pa še nekaj, osebno se strinjam z oceno odgovornosti, z njeno obrazložitvijo za odgovorne v republiškem štabu TO, ki so jo sprejeli vsi trije zbori občinske skupščine Kočevje.

Vse, kar sem prej navedel, me še bolj prepričuje v pravilnost odločitev, da slovenski borci zahtevamo in podpiramo konfederativno ureditev Jugoslavije kot zadnji poizkus in možnost za ohranitev skupne države. Konfederacija je poizkus, da vsak narod postane sam svoj gospodar, ki suvereno razpolaga z ustvarjenim bogastvom in suvereno odloča o vseh zadevah, razen s tistimi, ki se s posebnim sporazumom ali dogovorom med republikami in pokrajinama opravljajo skupno, z enakimi dolžnostmi in pravicami.

Slovenski borci zato odklanjamo vse poskuse, da preko zvezne ustave preciziramo neke primarne ali »izvirne« suverenosti federacije ter s tem ohranjanje razmere, ki so našo državo pahnilo v globoko politično in ekonomsko krizo. Ta kriza je v bistvu kriza za zaupanja narodov in ljudi v skupno življenje na dosedanjih temeljih. Nasilno teptanje volje narodov in državljanov neizbežno lahko pripelje samo do definitivnega razpada Jugoslavije.

Vsak, ki bo to poskušal in taki poskusi so na vidiku, bo hočeš-nočeš postal grobar te skupne države, ne glede na njegove namene. Zato se slovenski borci najodločneje upiramo vsakim takim in podobnim poskusom in stojimo čvrsto na braniku svobode slovenskega in vseh drugih jugoslovanskih narodov.

Seja predsedstva

Pred dobrim tednom dni se je sestalo tudi predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Pregledalo je zadnje priprave na volilno skupščino slovenske borčevske organizacije. Člani predsedstva so razpravljali o predlogu možnih kandidatov za vodstvo republiškega odbora in delegatov za zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije, o predlogu dopolnitev statuta ZZB NOV Slovenije ter priporočila na kongres ZZB NOV Jugoslavije. V zvezi s tem je predsedstvo izoblikovalo svoja stališča za volilno skupščino ZZB NOV Slovenije.

ob sprejemanju zveznih sprememb. Dosledno so branili neodvisno vlogo borčevske organizacije. Pri tem pa poročilo ugotavlja, da so odnose z drugimi, predvsem pa s srbsko borčevsko organizacijo v tem času močno obremenjevale kosovske okoliščine. Aprioristično vsiljevanje ene same resnice in zagovarjanje represivnih ukrepov kot edine možne rešitve, je bila podlaga za poznejše hude napade, podtikanja in žalitve slovenskega naroda, republiške politike, vodstva in organizacije ZZB NOV Slovenije, ki se že od vsega začetka ni mogla strinjati s takšnimi stališči, saj je bila tako, kot mnogi drugi, prepričana, da je rešitev le v enakopravnosti in strpnosti.

Poročilo na koncu obširno obravnava delo 15 svetov, komisij in koordinacijskih odborov ter dveh žirij, ki so delovali v republiškem odboru.

Od razprave k oblikovanju sklepov

Nič ali skoraj nič vsebinsko težjega ni bilo sporno v oblikovanju sklepov o spremenjenem in dopolnjenem statutu ter pravilniku ZZB NOV Slovenije. Borci so se strinjali, da nekatere ozke in preživele formulacije v ta dva akta ne sodijo več, hkrati pa so zapisali bolj fleksibilno neomejevano možnost za mandate voljenih tovarišev iz svojih vrst.

Bistvena novost je kajpak opredelitev ZZB NOV Slovenije kot nestrankarske organizacije vseh udeležencev NOV na območju Slovenije.

Na torkovi skupščini, ki je bila tokrat spet po štirih letih, so se dogovorili o nadaljnjem

Za nove planske dokumente

Imenovali so jih nova programska načela, ki jih zavezujejo pri delu v prihodnosti znotraj borčevske organizacije in reševanja ožjih borčevskih problemov, hkrati pa jih kot novoopredeljeno organizacijo ne odtegujejo od tvornega kritičnega pogleda na razvoj slovenske družbe in Jugoslavije.

sodelovanju z borčevskimi organizacijami v republiških in pokrajinskih organizacijah

ZZB NOV na temeljih lastnih in skupnih interesov, o usklajenosti dogovorjenih dejavnosti na Zveznem borčevskem odboru (na temeljih prostovoljnosti, spoštovanja, enakopravnosti in samostojnosti), o sodelovanju z združenji borci v sosednjih državah in drugod v tujini.

Rekli so, da so življenjsko zainteresirani za uspešen demokratski razvoj politične in gospodarske prenovе, se zavzemajo za odpravo pravnih, moralnih in materialnih posledic kršenja človekovih pravic, česar žrtve so bile tudi iz vrst udeležencev NOB.

Poudarili so, da so borci upravičeni do gmotnega ter socialnega varstva po črki zakona in tudi moralno. Novi predsednik komiteja za borce in vojaške invalide Franc Godeša pa je obljubil, da se bo za pozitiven odnos in urejanje razmer na tem področju, dosledno zavzemal tudi v vladi.

V razpravi so razgrnili, v sklepih pa strnili misel, da borci podpirajo vse poštene napore za razsvetlitev temnih lis naše zgodovine, odločno pa nasprotujejo poskusom, da se vse borčevski generaciji, ki je sodelovala v NOB iz najčistjših pobud in idealov, sramotilno pripiše nekatera nečedna dejanja in hujše napake. **Zavračajo prevrednotenje osvobodilnega boja kot državljanske vojne in se hkrati zavema-**

Novo vodstvo

Na skupščini ZZB NOV Slovenije so izvolili tudi novo vodstvo za naslednja štiri leta (ali poljubno dlje, kakor to omogoča dopolnjeni in spremenjeni statut ZZB NOV Slovenije, če se bodo na naslednji skupščini tako odločili).

Predsednik predsedstva RO ZZB NOV Slovenije je postal soglasno izvoljeni Ivan Dolničar-Janušek, podpredsednika sta Bojan Škrk in Lado Pahor, republiški borčevski odbor šteje 81 članov, nadzorni odbor 5 članov, delegacija za zvezni borčevski odbor 7 članov in delegacija za predvideni 11. kongres ZZB NOVJ 20 članov.

Po končani skupščini je že zasedal novi RO ZZB NOV Slovenije in izvolil trinajstčlanski izvršilni odbor.

jo za aktivno vključevanje udeležencev NOV v skupno ohranjanje dediščine pripadnosti zmagovalni zavezniški antifašistični koaliciji. Rekli so, da so današnji napor za krepitev slovenske državnosti navsezadnje možni le zavoljo pozitivnih in s krvjo priborjenih pridobitev osvobodilnega boja slovenskega naroda.

So proti zaustavljanju demokratskih procesov z zastraševanjem in grožnjami z državljansko vojno ter izrednimi ukrepi, upajo na širjenje zdravih demokratskih procesov po republikah in pokrajinah in na zvezni ravni, kjer bi potem lahko v enakopravnem dialogu odločali o prihodnji usodi narodov Jugoslavije.

Tudi avnojska Jugoslavija ni dala odgovora na vse potrebe in pričakovanja, zato današnji dan terja nov, času in razmeram utrezen dogovor o osnovah skupnega življenja. To pa seveda izključuje razna dejanja izsiljevanj ustavnih rešitev ali pa preglasovanj. Opozorili so tudi, da si predsedstvo države ne bi smelo prisvajati ingerenc skupščine.

O akciji odvzema orožja teritorialni obrambi Slovenije pa so dejali, da je šokirala vso slovensko javnost, zlasti pa udeležence NOB, saj so to razumeli kot znak nezaupanja v zasnove SLO, ki temeljijo na izkušnjah NOB!

Pohvalno so se izrazili o dosedanem delu delegatov slovenske borčevske organizacije na vseh ravneh, ob tem pa so spomnili, da jim ni bilo vselej lahko, saj so bili slovenski predstavniki na zveznih sestankih (ali pa prek sredstev javnega obveščanja) pogosto tarče krivičnih oznak in žalitev, pa tudi osebnih žalitev.

V skladu s svojo novo nestrankarsko naravnostjo in vlogo so pripravili tudi amandma za spremembe in dopolnitve zveznega borčevskega statuta. Vsebuje le tiste nujne spremembe, ki naj tudi v zveznem borčevskem pravem aktu odpravijo anahronizme. V kolikor bo do teh predlogov na zvezni ravni postavljeno nasprotno stališče 'en bloc', slovenskih borci na 11. kongres ZZB NOVJ ne bo. Da ne bi, kot je dejal v svojem nastopnem govoru novi predsednik Dolničar, morali spet odhajati s kongresa...

Novoizvoljeno vodstvo borci Slovenije in njegov izvršilni odbor sta torej pooblašena, da ravnata po svoji presoji dogodkov in v duhu zgornjega sklepa, če bo to potrebno.

B. Ž. J.

Nadaljevanje ustavnih sprememb

Spremembe v političnem in gospodarskem sistemu

Skupščina Jugoslavije je minuli teden sprejela osnutek amandmajev za spremembo zvezne ustave in ga tako dala v javno razpravo, ki naj bi trajala do 15. junija letos. Skupščine republik in pokrajin pa naj bi le tri dni pozneje sporočile svoje mnenje o predlaganem osnutku. Osnutek amandmajev, ki jih je v glavnem predlagala Markovičeva vlada zajema 24 amandmajev in 18 alternativnih rešitev. Te slednje večinoma niso vsebinske rešitve ampak so alternative predlogu amandmajev, ki se večinoma glasijo »ohranjajo se dosedanje rešitve«. Predlagani amandmaji se nanašajo na spremembe v političnem in gospodarskem sistemu, sklop kakih šestih amandmajev pa se nanaša na širitev pristojnosti federacije. Čeprav vlada to odločno zavrača, češ da ne gre za širitev pristojnosti federacije in centralizacijo ampak za nič več in nič manj kot to imajo v sodobnih državah za učinkovito funkcioniranje države.

Zvezna skupščina je ob sprejemu osnutka pozvala k javni razpravi čim širši krog ljudi, strokovne in znanstvene ustanove pa tudi nove politične subjekte, nove in stare skupščine. V javni razpravi, ki pa bo zelo kratka, pa naj bi upoštevali tudi novo pluralistično stvarnost. Tako vlada in zvezna skupščina.

Žal je ravno pluralistična stvarnost precej nenaklonjena predlogu sprememb ustave. Dejstvo je, da se precejšen del države noče sprijazniti z novimi

razmerami, s kritiko preživelega sistema in dosedanjih odnosov, grozi se celo s sankcijami tistim okoljem, ki so šla s pluralističnim razvojem naprej, še vedno se zagovarja dominacija države nad gospodarstvom, čeprav se tega odkrito ne prizna, hkrati pa predlaga centralizacijo Narodne banke Jugoslavije, davčnega sistema in davčne politike. Prav tako je težko sprejeti razlago vlade, da ima država premalo instrumentov za vplivanje na ekonomsko politiko, ko pa vemo, da jih je imela in jih še ima praktično kolikor si zaželi.

Slovenija je že ob sami pobudi in dajanju soglasja za začetek postopka za spremembo ustave, jasno povedala, katere spremembe so sprejemljive in katere ne, in zahtevala izrekanje oz. dajanje soglasja za posamične amandmaje, kar je Zvezni zbor, še pred tem pa vlada, čeprav s težkim srcem, tudi sprejela. Najbrž niso sporni amandmaji, ki odpravljajo vodilno vlogo partije, spreminjajo položaj sindikatov in Socialistične zveze, odpirajo možnosti za večstrankarske, svobodne in tajne volitve, dajejo možnosti za različna politična organiziranja itd. Ti amandmaji se praktično prilagajajo novim razmeram, ki so prehiteli zvezno ustavo.

Povsem drugačno vsebino pa imajo amandmaji, ki odkrivajo določeno strategijo z vrsto nevarnosti, ki bi omogočile krepitev države in so v nasprotju s sedanjimi procesi na družbenem, ekonomskem, politič-

nem, socialnem in nacionalnem področju. Še nadalje se želi dograjevati družbeno prakso in sistem, ki je preživel in se ni nikjer potrdil. Želi se oblikovati državo kot absolutnega gospodarja, v ustavi se zadržuje družbena lastnina, ki je nasprotje gospodarjenja v tržnih razmerah. Uvesti se hoče enotni davčni sistem in skupne temelje davčne politike, uvesti guvernerja Narodne banke namesto sveta guvernerjev, neko vrsto družbenega planiranja. Bržkone je temeljno vprašanje v tem, posebej pa v Jugoslaviji ta trenutek izredno aktualno, iz katerih temelj družbene ureditve Jugoslavije izhajamo, ali tistih, ki so značilni za enonacionalne države ali iz enonacionalne decentralizirane države ali večnacionalne decentralizirane države. Kam merijo predlogi amandmajev ni težko uganiti. Če bi vse te amandmaje sprejeli bi trčili ob tisto ustavno načelo, ki govori o tem, da so republike odgovorne za svoj razvoj, kar pa bi odrešilo skoraj pol Jugoslavije, ki se je in se še pretirano naslanja na federacijo kot njihovo rešiteljico. Problem pa je v tem, da del Jugoslavije takega pokroviteljstva ne potrebuje. Nočemo biti preroki ampak sodeč po prvih razpravah v Zveznem zboru bo naslednji mesec potekala javna razprava bolj o načelnih in političnih vprašanjih, katerim ni konca, kot o pragmatičnih rešitvah amandmajev, ki jih je predlagala vlada.

Janko Saradjen

Poudarka iz razprave

Najbolj temeljito sta se nekaterih esencialnih vprašanj našega sedanjega trenutka lotila **Lado Ambrožič-Novljan in Lado Kocjan**.

Prvi je opozoril, da je več znamenj, ki napovedujejo lastninske spremembe družbenega imetja, oziroma njegovega novega titularja, kar bi utegnilo imeti za posledico razprodajo družbenih kreditov po principu, da bodo spet eni gospodarji, drugi pa hlapi in dekle. Tega pa, kot je opozoril Novljan, ne smemo dovoliti, saj so v dosedanji družbeni imovini zbrani vsi žulji delovnih ljudi, tistih torej, ki so jo ustvarili.

Kocjan je menil, da borci priznavajo naš novi pluralizem, vpet v sodoben evropski model, pri čemer pa mora biti vselej odprt prostor za kritično analizo, zakaj takšni in ne drugačni rezultati v oblikovanju oblasti, hkrati pa morajo biti do te oblasti tudi odprti, korektni pa tudi kritični.

Glede obrambno varnostnega sistema je menil, da je potrebno opredeliti, kaj je to sodobno v kontekstu prizadevanj za mir v svetu, v kontekstu sodobnih gibanj za mir, (ki bi morala biti tudi pri nas bolj prisotna).

Dotaknil se je pomembnega vprašanja – nujnosti redefiniranja družbenih vrednot, ki jih je potlej treba tudi čuvati na nov način. Danes, je poudaril, v svetu ni oborožene sile, ki bi lahko ubranila atomsko katastrofo, če bi jo katerakoli stran sprožila.

O naših obrambnih vprašanjih pa je govoril o tistem delu, ki zadeva dogodke zadnjih dni – ukaza o zavarovanju orožja teritorialne obrambe. Menil je, da gre za direktno **nezaupanje**, saj v Sloveniji ni bila registrirana nobena kraja orožja in takšnega argumentiranja torej ni mogoče sprejeti. Primer da je zrel za skupščinsko razpravo saj se na takšne načine kriminal z orožjem gotovo ne rešuje.

Kar zadeva blatenje NOB in prekranje novejših slovenske zgodovine v časopisju in publicistiki zadnjega časa je menil, da ni tako nevarno, kot je pozornosti potrebna obtožba, da je šlo za boljševežem in državljansko vojno, ki naj bi se bila končala šele 9. maja letos!

Lado Kocjan je postregel s konkretnimi zgodovinskimi podatki o boju za preživetje: 46.000 mrtvih, 16.000 borci, 19.400 je bilo obešenih, ustreljenih, požganih..., 9000 mrtvih v taboriščih... vsega 65 odstotkov civilov! Šestdeset tisoč ljudi je delalo na prisilnem delu za Nemce, 35.000 jih je bilo prisilno mobiliziranih v nemško vojsko in 5000 jih je na fronti padlo. Trideset tisoč jih je utrpelo resne zdravstvene posledice, 22.000 jih je bilo ranjenih... Od celote takratnega slovenskega prebivalstva je bilo kar 25 odstotkov z vojno tako ali drugače težko prizadetih. Z druge strani je postavil podatke o 7 do 9.000 padlih med kolaboracionisti. Bolj odločno in sproti naj bi se v prihodnje borci odzivali na neresnice in podtikanje, je dejal Kocjan, navsezadnje so za to na voljo številna že napisana dela zgodovinarjev in številni podatki.

Ob aferi s teritorialno obrambo je Winkler zadevo ponazoril takole: »Leta 1918 so razorožili mojega deda, leta 1945 so razorožili mene, danes pa so razorožili mojega sina, člana TO...«

V razpravi so opozorili še na slabšanje mednarodnih odnosov, na nujnost razsvetlitve likvidacije domobrancev in še nekaterih sivih lis iz preteklosti (bodisi v skupščinski komisiji, ki bi pripravila o tem vprašanju gradivo, če pa tam ne, pa naj bi se v okviru ZZB NOV Slovenije oblikovala takšna komisija).

Srbija na jugu

Še konec minulega meseca smo poslušali izjave predstavnikov srbskih oblasti, da bodo takoj po prvomajskih praznikih tudi v tej republiki sprejeli zakon o strankah. Prvo majsko zasedanje srbske skupščine je minilo brez sprejetja tega zakona. Namesto uzakonjenju političnega pluralizma smo bili v Srbiji v minulih dneh priče vrsti dogodkov, ki dajejo slutiti, da si zdajšnje oblasti za vsako ceno želijo ohraniti »statusa quo«. Po drugi strani vse močnejša opozicija v Srbiji zahteva takojšnji razpis večstrankarskih volitev, ki naj ne bi bile prej kot v štirih mesecih.

Nihče nima točnih podatkov, a po nekaterih trditvah je v Srbiji ustanovljenih že 57 političnih organizacij in združenj. Toda niti ena izmed njih, to pa velja tudi za uradne družbenopolitične organizacije, ni registrirana. Zakona o političnih strankah namreč v Srbiji še vedno niso sprejeli. Republiška vlada je po sprejetju osnutka brez sodelovanja (zdej že več kot prepoznavne) opozicije vnesla v delovno besedilo predloga vrsto sprememb.

Strankam naj bi dovolili delo tudi v podjetjih, po drugi strani pa prepovedali njihovo vključevanje v mednarodne politične organizacije, če bi to privedlo k rušenju ustavne ureditve. Licemerstvo svoje vrste je tudi tisto določilo predloga zakona, po katerem naj bi se lahko zveza komunistov s svojimi priveski registrirala šele šest mesecev po sprejetju zakona. Medtem, torej v predvolilnem času, naj bi kot DPO še vedno lahko brez nadzora opozicije rovarila po informativnih hišah in v državni upravi.

Toda čeprav si uradne republi-

ške oblasti na vse kriplje prizadevajo za čimpoznejše odprtje političnega prizorišča tudi za druge, sami nastopi najuglednejših predstavnikov srbske politike seveda niso nič drugega kot novadenje s potencialnimi volilci. In prav to je največja nevarnost, na katero je nedavno opozoril prvak srbske Demokratske stranke Kostica Čavovski, ki je zahteval takojšnjo objavo datuma večstrankarskih volitev in najmanj štiri mesece za priprave nanje. Medtem se srbski voditelj Slobodan Milošević med svojimi javnimi nastopi obnaša tako, kot da bodo volitve, ki jih morda ne bo treba nikoli več, že jutri. Pančevu je bila ena njegovih zadnjih postaj. Verjetno nikoli več ne bo mogel govoriti o »prvih bojnih enotah« za »enotno Srbijo od Horgoša do Dragaša«. Če ne (sicer spretno izbrbljene) reakcije v drugih delih Jugoslavije, bo za Miloševića največja prepreka prav opozicija znotraj Srbije.

Na njegov poskus obračuna s srbsko alternativo v Pančevu, se je namreč takoj oglašil Vuk Drašković (SPO – Srbsko gibanje ob nove, 400.000 članov). V Sremskih Karlovcih je na javnem zborovanju zavrnil Miloševićovo tezo o zaokroženih srbskih mejah, napadel njegovo izjavo o neregistriranih strankah (»tega nam ne dovolijo komunisti«) in na Miloševićovo tezo o osrečevanju s tujo demokracijo odgovoril, da je demokracija univerzalna vrednota.

Ni naš namen zagovarjati Draškovićevih ekspanzionističnih namer. Hkrati bi bilo pristransko samo ugovarjati v zadovoljstvu, da se Miloševiću ugrezajo tla pod nogami. – Razmere so bolj za-

pletene, kar konec koncev kažejo ple najnovejši pljuski notranjih vrenj v Srbiji, zunaj nje – po vsej Jugoslaviji. K »internacionalizaciji« srbskih političnih igrice precej pripomorejo tudi zdajšnje opozicijske sile. – Včasih res izzane s potezami uradne politike, a pri tem vendarle neizmerno žalotene kot ranolčke neizkravljenih zgodovinskih ran.

Vuk Drašković se sicer vzpenja, opomogel si je že tudi po sporu z Mirkom Jovićem iz Nove Pazove (vodja Srbske narodne obnove – SNO), toda oba sta zaznamovana kot naslednika četništva. Tu pa je poznavanje zgodovine prednost. Četniki so bili namreč eni redkih, ki so množično ubijali pripadnike lastnega naroda, česar mnogi v Srbiji niso pozabili. Kaj se mota po glavah zdajšnjega srbskega volilnega avditorija, ki bo po letu dni (prav gotovo) vnovič volil, je še vedno uganka. Po mnenju večine vprašanih Beograđanov (Instit ut za politične raziskave), je Milošević še vedno na vrhu vseh lestvic.

Če bi bile volitve v Srbiji jutri, bi največ glasov med Beograđani dobila zveza komunistov (37,08%) in stranka Zelenih (10,83%). Nobena od drugih strank (tudi ne SNO) pa ne več kot po 7 odstotkov glasov. Skoraj tretjina anketiranih Beograđanov (26,67%) ne ve, za koga bi volila.

Toda volitve ne bodo jutri, Srbija pa ni samo Beograd...

Demokratska stranka izdaja tudi svoj časopis »Demokratija«. Na najuglednejši beograjski ulici so ondan prek propagandnega panoja takole privabljali bralce: **V Srbiji ni demokracije – kupite jo na ulici!** – Srbija sta tudi Kosovo in Vojvodina...

Bojan Veselinović

Šele cvetje se osipa

Po pomladi še ni jesenskih plodov in zlatih jesenskih barv, tistega tihega zadovoljstva, ko je bogata letina pri kraju. Po pomladi, še posebej, če so jo spremljale občasne pozebe, se šele cvetje osuje.

Ne vem čisto zagotovo, zakaj mi je prišla na misel tako lirična prisposoba, ko sem začel razmišljati o tem, kaj se dogaja na evropskem vzhodu. V deželah, ki smo jim še nedavno tega rekli realsocialistične in kamor smo prav gotovo sodili tudi mi, čeprav tega nikoli nismo hoteli prav priznati in čeprav nam tako uvrščanje še dandanes ni pogodu. Če hodiš po evropskem vzhodu (ali pa ostanes kar doma in se ozreš okrog sebe), ti pravzaprav prisposoba pomladi, po kateri še dolgo čakaš bogato jesen, kar sama ponuja. Povsod, od Jadrana do Urala (kolega, ki je prvi uporabil to zemljepisno razsežnost, so tedaj hudo postrani gledali), se je zadnje mesece, ponekod zadnja leta, razcvetela pomlad. Eni so ji rekli celo revolucija, čeravno to ni bila; drugi so ji rekli upor, čeprav to tudi pravi upor ni bil; tretji so ji rekli kratko in malo – prebujanje, kar bo najbrž kar držalo; četrti so ji rekli propad starega. Najlažje bi se bilo, seveda, še enkrat zateči k vremenskemu besednjaku. Da je namreč prišla pomlad, ker sta se odtajala sneg in led in ga ni bilo zmrazovalnika, ki bi ju lahko obdržali. Ali v političnem besednjaku – prišlo je prebujenje, ker je staro propadlo, ker so se stare vrednote sesule in čisto enostavnih razlogov, predvsem zato, ker ljudi, še posebej mladih generacij, niso osrečile.

Pomlad je torej prišla in bili smo vzneseni, zadovoljni,

premnogi celo zmagoslavno opiti, ker je izkazal njihov »prav«. Zdaj je pomlad mimo. Stari časi so ostali komaj še kje.

Tam, kjer so, po toliko letih in desetletjih gospodarskega zaostajanja in, predvsem, miselne zavrtosti, prišli novi časi, prihajajo tudi časi streznitve po pomladni opitosti in opojnosti.

Streznitev je neprijetna stvar. Tudi zapletena, ker se v njej prepleta toliko posledic starega, toliko neiznajdljivosti ob novem in – tudi to je potrebno upoštevati – toliko tudi neprijetnih plati človeške naravi. Posledice starega so do konca obubožana gospodarstva, tolikanj zastarela, da jih marsikje skoraj ni mogoče obujati od mrtvih. Tudi neiznajdljivost je marsikdaj posledica starega – prelahkotno je bilo namreč živeti v sistemih, ko je ena sama oseba ali ena sama skupina oseb mislila in odločala v imenu vseh. Zdaj, ko lahko glasneje govorijo, ljudje izražajo skoraj vse, kar so skrivali v sebi, tudi temne plati. Nekdanje nestrinjanje prelivajo v gnev, spomine na preživeto v maščevalnost; marsikdaj tudi lastno nesposobnost prebijanja v vrhove v prejšnjem sistemu prelijejo v zanikanje vsega, kar so sami počeli. Vse to se dogaja praktično povsod. Od Nemške demokratične republike, ki je samo še vzhodni del Nemčije; prek Češkoslovaške, kjer s pogromi nad pripadniki stare ideologije (in oblastniške strukture) marsikdo razčiščuje sam s seboj in svojo nekdanjo prilagodljivostjo, ki se je danes morda sramuje. Pa Madžarske, kjer se celo najvišji predstavnikom nekdanje oblasti kar mimogrede zgodi, da sicer prizna-

jo, da so bili pri koritu, hkrati pa odločno zanikajo, da so bili kdajkoli v življenju komunisti. V Romuniji so, z novo masko na obrazu, pri koritu ljudje, ki so bili tam že prej, pa so bili morda malo odrinjeni ali pa to (o odrinjenosti in svojem morebitnem nekdanjem uporništvu) zdaj samo trdijo. Sami sebe razglajajo za revolucionarje, za avtorje revolucije, ki je ni bilo. Poljaki so preveč obubožani in se nič več ne pogovarjajo o pomladi, samo še o preživetju. In tako naprej. Do Rusov, ki jim ni jasno, ali je bilo hujše prej, ko jim je bilo slabo, pa o tem niso mogli niti spregovoriti, ali zdaj, ko o revščini lahko rohnijo, revni pa so že kar naprej, pri tem pa še to ni jasno, ali bo prenoviteljski, perestrojski struji sploh dano dokazati svoj prav. V Pribaltiku so pomlad razumeli kot osvoboditev, pa so jih pri tem najbolj razočarali tisti, ki so jih desetletja prepričevali, da se morajo osvoboditi.

Ko sam za seboj prebiram naštevane stvari, ki se dogajajo drugim, se mi dozdeva, da vsaj nekaj tega doživljamo tudi sami. Včasih v drugačnih oblikah, včasih morda manj boleče. Z ničemer nam ni prizanešeno. Ne s posledicami strega, ne z neiznajdljivostjo ob novem in tudi z neprijetnimi platmi človeške naravi ne. Tako kot ves evropski vzhod živimo (včasih se zdi, da skoraj ždimo) v nekakšnem prehodnem obdobju, ko nekakšne nove (ali pa stare in večne) skupne vrednote šele iščemo. In smo pri tem nestrpni, ker pozabljamo na posledice strega, na neiznajdljivost in na temne plati človeške naravi.

Tone Hočevar

Tudi albanska pomlad

Vse do nedavnega je kazalo, ko da je Albanija – spričo vseh burnih sprememb, ki so zajele ves obširni prostor vzhodne Evrope – prevzela vlogo zadnjega, okamenega stebra stalizma v Evropi. Vse od smrti zvestega Stalinovega učenca Envera Hoxhe se je zdelo, ko da njegovi nasledniki kanijo dosledno izvajati njegovo oporoko: Albanijo ohranjati – vsem spremembam okoli nje navkljub – kot edino »pravo« socialistično in marksično-leninistično deželo.

Zdaj je že povsem jasno, da tudi taka Albanija ni mogla uiti valovom sprememb, ki so zajele ves nekdanji socialistični svet. Tudi na vrata Albanije je – sicer z zamudo – potrkala pomlad demokracije, odprtosti v svet, nujnih družbenih in političnih sprememb.

Novo albansko vodstvo z Ramizom Allijo se je – kljub prisegam ob Enverovi smrti, da bodo vztrajali na njegovi poti – lotilo, sicer postopno toda vztrajno vseh takih sprememb sistema, kakršne so značilne za vso vzhodno Evropo. Počasi in previdno se je Albanija sicer že nekaj časa odpirala svetu tako, kot so ji narekovali njeni življenjski interesi. Začela je navezovati stike in postavljati temelje zlasti gospodarskega sodelovanja z vrsto evropskih in tudi zunajevropskih držav, med njimi tudi s sosedi. Prvi pomembnejši korak v tej smeri je pomenila vključitev Albanije v medbalkansko sodelovanje.

Začetega procesa prenove družbe ne bo moč več zaustaviti. Ena najbolj daljnosežnih odločitev je vsekakor bil sklep o pristopu Albanije

k helsinški listini. Ta odločitev je označila konec albanske izolacije in politike samozadostnosti, ki je bila poglavitna značilnost albanske politike zadnjih let. Napovedana namera glede ob nove diplomatskih odnosov in sodelovanja z obema velikima silama, Sovjetsko zvezo in Združenimi državami, je zgolj logično nadaljevanje politike odpiranja Albanije v svet.

Kajpada gre poseben pomen pripisati dejstvu, da se je generalni sekretar svetovne organizacije Perez de Cuellar odločil obiskati Albanijo. Ta obisk je pomenil predvsem izredno dragoceno politično podporo sedanjemu albanskemu vodstvu, predvsem predsedniku Ramizu Alliju. Da je do obiska lahko sploh prišlo, je moralo albansko vodstvo z dejanji potrditi svoje namere, da se usmerja k spremembam dosedanje politike zaprtosti in stalistične diktature. Dokazi naj bi bili: uvedba nekaterih ukrepov, ki naznanjajo uresničevanje načel o človekovih pravicah (vlada je izpustila nekaj političnih zapornikov, vsak državljan je dobil pravico do potnega lista, obeta se obnova verskih svoboščin in pod.)

Povsem je umevno, da bo proces demokratizacije v deželi potekal ob premagovanju vrste težav in odporov teze z mnogimi zastoji. V vsej sedemdesetletni zgodovini albanske države je namreč ena sama svetla točka, ko je vznikla – pa, žal, takoj ugasnila demokratična oblast. Bilo je to davnega leta 1924, ko je prvo in edino demokratično, večstrankarsko, parlamentarno vlado sestavil Fan Noli.

Zrušil pa jo je Ahmet Zogu z jugoslovansko pomočjo.

Albanijo sili k spremembam tudi vse bolj nevzdržna gospodarska situacija. Samo droben primer: štiričlanska družina dobi mesečno 1/beri En/kg mesa. Par čevljev stane polovico srednje velike pokojnine.

Kazno je, da se ta hip okoli procesa demokratizacije spopadata dve nasprotujoči si struji v albanskem vodstvu. Prva, ki se zavzema za prenovu sistema in odpravo stalistične diktature, vidi svojega voditelja v sedanjem predsedniku Ramizu Alliju. Druga, stalistična skupina, ki hoče še naprej po vsej sili ohraniti enverovsko Albanijo pa druge pod vodstvom diktatorjeve vdove Nexhmije Hoxha. Kljub temu, da je dolgoletni diktatorski režim vlil prebivalcem obilo strahu, pa nekatere novice le govore o vrsti nemirov in javnih izrazov nezadovoljstva v raznih delih države. Tako naj bi se pred kratkim v Skadru sešlo na protestni zbor nekaj tisoč ljudi. Toda že drugi dan se jih je okoli 600 znašlo na zaslisanju na policiji. Če je verjeti poročilom, naj bi bil najbolj oster protest proti režimu v mestu Kavaja, kjer so ljudje vzklicali Ramizu Alliju in terjali svoboščine.

Treba je tudi vedeti, da albanski ljudje kljub uradni izolaciji ne niso tako nepoučeni o vsem, kar se dogaja okoli njih. Najbolj pomembno okno v svet je italijanska televizija, s pomočjo katere se vsaj del prebivalstva seznanja z dogajanjem v vzhodni Evropi in drugod, še posebej v Jugoslaviji in zlasti še na Kosovu.

Drago Košmrlj

Desni nemški ekstremizem

Vsaokletna, večsto strani dolga poročila, ki jih objavlja zahodnonemška služba za varstvo ustave (služba državne varnosti), so praviloma pomirljiva: desni ekstremizem v ZRN je konstanta, ki sicer draži, ki pa ne ogroža političnega sistema zahodnonemške demokracije. Tudi odkritje podobnega skrajnosedničarskega razpoloženja med mladino v Nemški demokratični republiki ob koncu minulega in v začetku tega leta so propagandisti hitrega nemškega združevanja poskušali predelati v volilno potegavščino z oblasti odhajajočih komunistov, ki naj bi z odkritjem desnega ekstremizma prebivalstvo NDR strašili pred prihajajočo demokracijo. Aprilske demonstracije v Zahodnem Berlinu (ter spopadi z levimi ekstremisti, ki so jim sledili), pa so le potrdili tisto, kar je v prvem izbruhu vzhodnonemške pomladi sporočil dresdenski inštitut za sociološke raziskave: da je bilo v Nemški demokratični republiki tudi v časih Honeckerjeve oblasti desničarsko razpoloženje močno in delno tudi že organizirano, da pa so ga oblasti skušale prikrivati. Ali po še ne združenim Nemškim spet blodi Hitlerjeva senca?

Za sociologe, ki se ukvarjajo s pojavi desnega ekstremizma, je zadeva drugačna – in zato bistveno slabša: desni ekstremizem se ne poraja iz nostalgije, iz spomina na stare čase, marveč iz socialnih premikov, do katerih prihaja na (zahodno)nemški družbeni sceni, iz konfrontacije vrednot in kultur. Scenarija, ki se ponuja

poročevalcu na enem od sojenj zoper izrednike iz vrst FAP (Freiheitliche Deutsche Arbeiterpartei, Svobodnjaška nemška delavska stranka), je kot v slabem gledališču: črna usnjena oblčila, na golo ostrizene glave in nacistični emblemi. Skupino, ki skuša demonstrirati vsebino, zaradi napada na hišo enega od socialnodemokratiških politikov in zato, ker so politika čez ulico zmerjali: Ti boljševisitična svinja. Tokrat obtožencem izjemoma ne očitajo dejanj, ki so v takšnih okoliščinah sicer standardna: zasramovanja Judov.

Toda tisto, kar daje tej podobi značilno in splošno veljavno potezo, je socialna sestava skupine obtoženih. Podoficir zahodnonemške vojske (22 let), dva brezposelna, en učenec v gospodarstvu in en dijak na realni gimnaziji. Izgubljene podobe napol dozorelih mladih ljudi, od katerih jih je večina zrela za temeljito delo s socialnim delavcem in tudi psihologom, kajti za vse se na koncu izkaže, da so rasli na obrobju, da so bili osamelci in da so se FAP oprijeli, ker v družbi, kakršna je, preprosto niso imeli kam; zato skratka, »ker se mi fapovci zdijo tako imenitni fantje«, pravi eden od njih.

Za to konkretno zgodbo izpred bochumske sodišča tiči ozadje, ki je obče in ki se – ne glede na meje in ideološke razlike, kot so obstajale vse do konca minulega leta – v povsem enakih oblikah ponavlja v Nemški demokratični republiki. Zahodnonemški sociologi, ki so delali raziskave na tem sektorju, so ugotovili,

da se vsaj milijon mladih v ZRN pozitivno odziva na gesla kot so »Turki (tujci, op. ur.) ven« ter »Nemčija Nemcem«. Res je sicer, da je od tega milijona le tisoč takšnih, ki so organizirani člani strank in združenj, kot je denimo FAP. Toda tisti, ki so organizirani, po poročilih iz notranjih ministrstev posamičnih zahodnonemških dežel nastopajo vse bolj nasilno: v St. Augustinu pri Bonnu je skupina skinheads nedavno tega položila dekle iz skupine punksov na tračnice tramvaja in dekle so v zadnjem trenutku rešili mimoidoči. Četudi je veliko govora o renesansi neonacizma, pa sociologi – z njimi pa tudi levi intelektualci, med njimi nekdanji organizacijski sekretar socialnodemokratske stranke Peter Glotz – opozarjajo, da sklicevanje na nacizem zavaja. V resnici gre pri novem nemškem desnem ekstremizmu za stihijski odziv tako na socialne kot tudi politične značilnosti sedanje dobe. Med pripadniki in simpatizerji neonacističnih skupin je pretežna večina takšnih, ki izvirajo iz tako imenovane tretje tretjine družbe blaginje, to je tretjine, ki je občasno ali stalno brezposelna, ki ima sorazmerno slabo izobrazbo, ki se ne more vključiti v okolje. Značilno za odgovore, ki jih desni ekstremisti dajejo sociologom, je dejstvo, da vzrokov za svoj socialni položaj ne razumejo ali pa vidijo krivce zanj v tujcih; da so jim politični odnosi, ki so v sodobni družbi brez dvoma vedno bolj zapleteni, docela nerazkriti področje in se zato izrekajo zoper strankarski sistem in demo-

kracijo, češ da sta le zapravljanje časa, potegavščina, pokvarjenost politikov in tako dalje; da jim je zato bolj pri srcu »akcija« in režim firerstva (vsaka od teh skupin se zbira okoli osebe, ki se ji je treba podrežati); ter da zavračajo integracijo v obstoječi politični sistem, delno tudi zato, ker tudi ta sistem ne kaže zanimanja zanje. Desni ekstremizem je zato – tako poudarja tudi Peter Glotz – po svojem nastanku resda podobna nacizmu, s katerim ga radi primerjajo; vendar pa bi bilo povsem napačno, če bi si prizadevali, da se lepa podoba sedanje ZRN ne skali, in če bi zato namerno skušali spregledati, da se poraja iz sedanjih in ne iz zgodovinskih protislovij nemške družbe. Tragika je namreč v tem, da desni ekstremizem ne nastaja, ker bi tako hotel finančni kapital; nastaja v okoljih, kjer je brezposelnost najvišja, kjer se socialna jeza zato najraje sprošča nad tujci (nekoč Judje) in drugimi skupinami, ki so tudi same potisnjene na obrobje družbe, in kjer so socialne perspektive najslabše. Njegova kadrovska baza so, kot je pokazalo tudi sojenje v Bochumu, značilna delavska okolja, posebej tista, ki so se znašla sredi procesa prestrukturiranja in v katerih je ogrožena življenjska eksistenca velikih skupin prebivalstva. Okolja torej, v katerih rastejo nove generacije pred »zaprtimi vrati«. Kar na žalost pomeni, da je ta vzorec ponovljiv tudi v drugih okoljih, vključno z jugoslovanskimi.

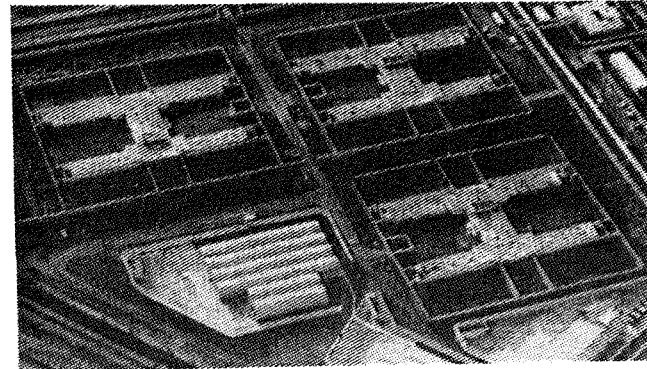
Marjan Sedmak

Dotlej, dokler ne bodo odšli

Prvič dozdej so britanske oblasti dovolile, da so štirje tuji novinarji obiskali slovito jetnišnico Maze (na sliki), 20 km zunaj Belfasta na Severnem Irskem. Pogoji je bil: nobenih imen. To zaradi tega, ker sta bila v enem mesecu ubita dva direktorja jetnišnice potem ko sta se pojavila na televiziji.

Razgovor z jetniki je potekal v jetniški knjižnici, ki so jo kaznjenci, ujeti pripadniki Irske republikanske armade in večinoma obsojeni na dosmrtni zapor (v Veliki Britaniji to pomeni tudi več kakor 20 let za rešetkami), okrasili s slikami Che Guevare in Lenina ter s koledarjem, na katerem piše: »Pripravi se, bog te pričakuje«.

Nemiri na Severnem Irskem so se začeli leta 1969, tedaj pa so se dodatno začele polniti tudi jetnišnice. »Nismo kriminalci, smo vojni ujetniki«, govorijo obsojenci. Kot takšni zavračajo vsako zaposlovanje v jetnišnici in nosijo civilno obleko ne pa jetniške. »Dokler bodo Britanci na Severnem Irskem, se bomo bojevali proti njim!« Skoraj vsi so si med razgovorom nekaj zapisovali. Izmenjava informacij z njihovo organizacijo zunaj je zelo dobro organizirana. »V 24 urah pride odgovor na vsako vprašanje,« izjavljajo stražarji. Organizacija skrbi za prevoz obiskovalcev (eno uro na teden) in za materialno podporo družinam obsojenih pripadnikov IRA. V jetnišnici sami je hierarhija med republikanci (IRA) natančno določena, organizacija ima popolno kontrolo.

Na drugi strani jetniškega bloka, ločeni s štirimi zapornicami in vrati prestajajo kazni nasprotniki IRA, njihovi vojni »sovražniki«, protestantski lojalisti oziroma paramilitaristi. Zahtevali so enako dolg razgovor z novinarji, kakor republikanci. Očitno je, da je v tej jetnišnici zaprtih v vsej Zahodni Evropi največ na dosmrtno ječo obsojenih borcev IRA in njihovih nasprotnikov: 1200 stražarjev bdi nad 479 jetniki! Pri kosilu se jetniki prekrizajo. Aids in mamila so pri njih nez-

n

Elanova zažigalna bomba

V izmučeni materialni substanci Slovenije je afera Elan delovala kot molotovka: razpočila se je tam, kjer bi jo nazadnje pričakovali. Padel je paradni konj tistega, kar smo še včeraj pojmovali kot slovensko združeno delo, in preti z verižno reakcijo potegniti za sabo več sto upnikov.

Med upniki so celo šole. Vsi po vrsti so nasledili vrhunski blagovni znamki. In dajali kredite. Blagovna znamka Elan ni zagotavljala le jamstva, da bo posojilo vrnjeno z velikimi obrestmi, ampak je zadeva celo zbuja vti, da sodelujejo pri dvigovanju ugleda proizvajalca, katerega smuči nizajo zmage na smučarskih svetovnih prvenstvih. Zdaj je upnikom jasno, da 1300-članski kolektiv dolga ne bo mogel sam vrniti niti delno, saj je vsak zaposleni zadolžen za najmanj 300.000 DEM (v povprečju). To pa so zneski, kakršnih ne dosegajo niti v največjih tovarnah Zahoda – tik preden bankrotirajo, seveda.

Kaj se je zgodilo z dobro firmo, celo šolskim primerom tržnega poslovanja, ki časti lasten razvoj in z njim dolgoročno prihodnost? S firmo, ki ji je svetovni ugled nadel zlasti Dolfe Vojsk, dolgoletni direktor Elana do leta 1987?

Po prvih informacijah, s katerimi je ob izbruhu afere postregel javnosti zdaj odstavljeno direktor Uroš Aljančič, je Elan klecnil zaradi treh zaporednih milih zim – prodaja smuči je zato upadla. Pred leti je na smuči odpadlo tri četrtine Elanove celotne proizvodnje, zdaj manj kot polovico. Ta podatek drži. Za napačne pa so se izkazali podatki o Elanovem najema-

nju kratkoročnih posojil, zlasti na sivem trgu denarja, kjer je obrestna mera v začetku leta dosegala med 50 in 60 odstotkov. Ti podatki so rasti z vsakim novim dnem, kakor je rastlo število upnikov. Kmalu je postalo jasno, da mile zime niso imele ničesar opraviti z velikim naložbenim apetitom Elanovega vodstva. Z eno besedo: največji del denarja je požrla naložba v tovarno sodobnih jaht v Italiji. Lakomnost, nepremišljenost. Potem ko so Aljančiču delavci izrekli nezaupnico, zdaj novo vodstvo išče z upniški način, kako bi slednji dobili povrnjen vsaj del lastnega denarja, posebna komisija pa ugotavlja, kam vse je izginil ves ta ogromni kup.

Primerjava Agrokomerca z begunjsko »Kladuško« je v marsičem umestna, čeprav so bile Elanove špekulacije precej skrbneje dozirane in bolj rafinirane kot Abdičeva menična afera. Predvsem pa so bili apetiti Elana mnogo večji.

Elanovo vodstvo je, kakor kažejo drobci mozaika, ki naj bi ostal skrit javnosti, prikazovalo zlagane letne bilance poslovnega uspeha; na ta način je utrjevalo zaupanje slovenskih in hrvaških bančnikov ter vodstev podjetij. Toda prave korenine takšnega početja ne bi mogli iskati samo v nemoralnosti tistih iz Elana, ki so najemali kredite, čeprav so vedeli, da drvi v slepo ulico. Kajti Elan prav gotovo ni edino gnilo jabolko med slovenskimi podjetji.

Prave korenine bi lahko našli v zmotnem prepričanju, ki izvira iz sedemdesetih let, da je namreč treba nanadomestiti »odtujene centre finančne moči«, to je banke, in

vzpostaviti »denar združena dela«. V Kladuši je bil rezultat menična afera, v Sloveniji Elanova. Nadzor bank in njihovo garancijo dolžniški-upniškim razmerjem je nadomestil t. i. sivi trg denarja, namreč tvegano medpodjetniško kreditiranje. S tem se je gospodarstvo sicer odzvalo tudi na visoke stroške bančnega poslovanja, omejitve plasmajev in neustrezne obrestne mere. Toda tak način poslovanja je celo poštene in previdne gospodarstvenike zapletel v tvegane finančne igre. Kako tvegane, najboljšo vedo Elanovi upniki danes: nekaj sto milijonov mark dol-

sam izhod: bankrot, razprodaja premoženja upnikom. Propad Elana, na kratko.

Toda nova zakonodaja in prav ustanovitev Elana kot holdinške delničarske tvrdke dopuščata možnost, da se Elan reši. Na enem zadnjih sestankov največjih upnikov je namreč direktor LB Gorenjske banke Zlatko Kavčič rekel, da je njihov glavni cilj, kako s skupnimi močmi in denarjem ohraniti proizvodnjo v begunjski tovarni in tudi ugled blagovne znamke – toda hkrati zavarovati interes upnikov. Za njimi stoji več kot 50.000 zaposlenih, ki niti ne vedo, da so Elanu posodili

ga (67 odstotkom upnikov dolguje 330 mio DEM) Elan ne bo mogel nikoli vrniti.

Kakor ni mogoče z ničimer opravičevati lahkomišelnosti Elanovega vodstva – lahkomišelnosti, ki bo verjetno zločinski epilog dobila tudi na sodišču – tako prihaja na dan tudi zgrešenost našega bančnega sistema. Iz ekstreme sedemdesetih let so »prenovljene« banke padle v ekcem. Ena skrajnost je bolj popačena od druge. Za primer navedimo, da je Elan glavni delničar Komercialne in hipotekarne banke in obenem tudi njen največji dolžnik. Tako je največji delničar razjedal njen kreditni potencial in banko silil v tvegane posle; prikazoval ji je lažne bilance, čeprav je bil njen lastnik...

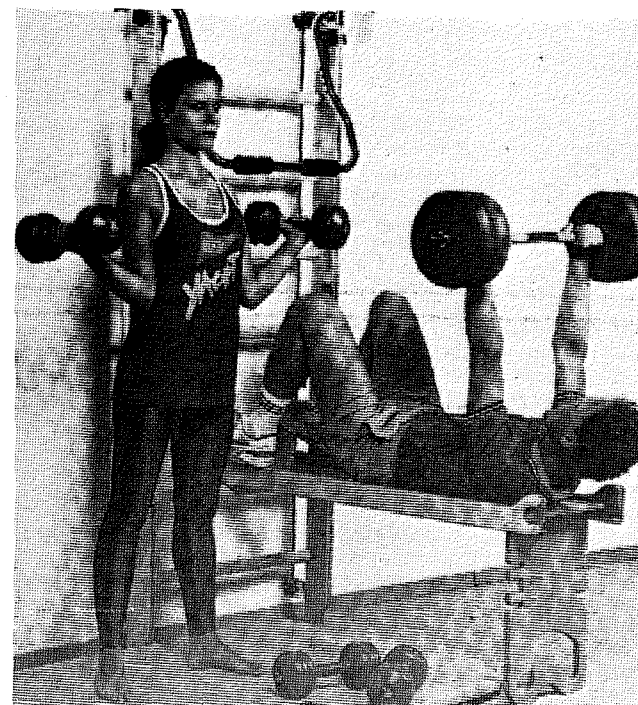
Zaradi velikih dimenzij Elanove finančne špekulacije, zgrajene na račun blagovne znamke in deformiranega produkcijskega načina v Jugoslaviji (v gospodarstvu, kjer ima lastnina ime in primerek, se takšna afera ne bi mogla zgoditi), je videti en

denar... Upniki bi tako postali delničarji oziroma lastniki Elana. Ta rešitev pa je po mnenju upnikov boljša od stečaja 1300-članskega kolektiva, ki sodi med prvih deset najboljših proizvajalcev smuči, s katerimi obvladujejo 2 odstotka svetovnega trga.

Elan je davek na vsakogaršnje in obenem nikogaršnje lasnino ter produkcijski način, ki iz tega dejstva izvira, kakor tudi na bančni sistem, ki so mu tuji standardi vsakega normalnega gospodarstva. In nepotrebni politični davek: na oni strani Kolpe, kjer so tudi doma Elanovi upniki, že govorijo, kako je njihov kapital otekel v sive kanale slovenskega gospodarstva in prek Elanovih podjetij tudi v tujino...

Mimogrede: še prejšnjo jesen je beograjski inštitut za tržna raziskovanja (ZIT) opravil anketo, v katero podjetje bi prebivalci najraje vlagali kot delničarji. Odgovorili so, da najraje v nobeno, če pa že bi, sta na prvem mestu – Elan in Iskra.

Peter Mirkovič

Poslovnost – inovativnost – znanje

V Jugoslavijo prihaja zadnja leta na počitnice 8–10 milijonov gostov, ki ostajajo pri nas več kot pet dni. Na videz lepa številka – žal vedno ista. In tudi, če te obiskovalce »prevedemo« v prenočevanja – ni bistvene razlike. Najhuje pa je to, da je tudi izkupiček vedno isti. Res je sicer, da smo zadnjih nekaj let govorili o večjem deviznem prilivu – vendar je to samoprevare: gostje so zapravljali pravzaprav enako – le prikazali smo to drugače, saj vemo: knjigovodstvo... Nekaj več smo zaslužili, če temu lahko tako rečemo, tudi z večanjem cen – prav posledica tega pa je, da je izkupiček slab, stalen, saj iztržimo več kot dve tretjini turističnega zaslužka od prenočevanj in prehrane, od hotelskih pensijskih dni – kar je natančno obratno kot je to v turistično razvitih in primerljivih deželah kot so Italija, Španija, Avstrija in še prenekateri, kjer pač iztržijo od hotelske ponudbe bore tretjino, drugo pa iz tako imenovane zunaj pensionske porabe. Z drugimi besedami to pomeni, da naš turizem še zdaleč ne daje tega, kar bi lahko.

Še bolj pa je res, da turizem ne more biti veliko boljši, ali če hočete veliko bolj drugačen, kot je celotno gospodarstvo.

Zdaj se nam maščujejo vse napake iz preteklosti. Ena izmed velikanskih je bila pač ta, da smo gradili hotele, tudi tiste najlepše, ali vsaj najdražje, za agencijske goste. Tehnološko torej neprimerne za goste-posameznike, ali bolj zahtevne goste. Kuhinje so tehnološko takšne, da pač lahko ponudijo samo nekaj menijev – po naročilu pa ne morejo ustreči gostom, torej komaj da lahko zadovoljijo željam in potrebam posameznikov. Saj – ni da bi imeli kaj proti agencijskim gostom, potrebujemo jih – še bolj pa potrebujemo goste posameznike. Slednji posebej zato, ker je teh 67% plačajo sproti in celotno ceno – za agencijske goste pa je treba odšteti kar velike provizije, organizatorju počitnic, agenciji in morda še komu – hkrati pa tour-operatorji izsilijo popolnoma drugačne cene kot so tiste, ki jih plača gost posameznik. Tehnološko smo torej gradili zgrešeno. Še veliko huje pa je to, da v turizmu in gostinstvu posebej delajo preslabo, pre nizko kvalificirani ljudje. Neverjetno se zdi – vendar so raziskave pokazale, da je to res – namreč, da ni niti za odstotek hotelskih direktorjev, ki bi zares poznali tehnologijo hotela. In ker je tako – potem so tudi lahko napačno zgrajeni, bolj po všečnosti arhitektov in »botrov«, ki so sodelovali pri financiranju, kot po potrebah turističnega tržišča. Torej tako, da bi kar je mogoče dobro zadovoljevali goste, turiste.

In če gremo po položajih navzdol – povsod opazimo, da so delavci v gostinstvu in turizmu komaj primerno kvalificirani. Posledica tega je, da turistični proizvod, ponudba in kakovost nista primerna sodobnemu povpraševanju. Prištejemo k temu še to, da Sredozemlje nekako ni več v modi, da se je povečalo povpraševanje po severu in po vzhodu (daljnem!), potem si lahko mislimo, kako se je

treba potruditi za gosta. Temu ni več veliko mar za kopanje, sončenje, lenarjenje. Želi si veliko več: na tistih najbolj preprostih »aktivnih« počitnic, ko smo si naivno mislili, ko bodo vsi turisti drli na trim in rekreacijo, v disko klube in podobno. Pri tem pa pozabljamo, da je vedno več ljudi starih nad 50 let, torej seniorjev, ki imajo veliko denarja za prosti čas – pa tudi veliko prostega časa. Majhen pogled v demografske raziskave nam pove, da je vedno manj ljudi starih do 25. let. Temu je treba prilagoditi ponudbo.

Ne kaže nam drugega kot postati bolj poslovni, bolj prilagojeni tržišču, torej gostu. To pa ne bo mogoče, če turistični in gostinski delavci ne bodo več znali. Konec je z časom, ko smo mislili, da smo se v šoli – če smo jo sploh končali – naučili vsega in za vse življenje. Nismo – sodobna poslovnost terja sprotno izpopolnjevanje, sprotno učenje – vseh. Direktorjev, snalžnik in vsega vmes. Šele, ko si bodo gostinski in turistični delavci nabrali dovolj znanja, bodo lahko ponudili tudi takšen turistični proizvod, ki bo ustrezal sodobnemu povpraševanju. Sedanji turistični proizvod je namreč izdelan po naši meri, glede na naše znanje. To nasprotno zaostaja za znanjem v deželah, iz katerih prihajajo turisti. Samo primer – pri nas je delo z računalnikom še »nekaj posebnega«, tam pa osnovni pogoj za delo najpreprostejše strojepiske, ki jih več ni – ker so to računalniški operaterji in tajnice vse kaj drugega kot »kuhalke kave« in odpiralke pošte. Prav zaradi pomanjkanja izobraženosti, znanja torej, še vedno s svojo ponudbo nismo v mednarodnih elektronsko podprtih informacijskih sistemih – in skušamo moderno poslovati z dolgotrajnim pisarjenjem in čakanjem na pošto, na odgovore. Vsak dan zamude pa je pri tem korak nazaj – ne za dan, za leto in še več.

Očitajo nam, da nismo poslovni – saj smo, vendar zaostalo, po starem, ker pač nismo sledili razvoju. Pustimo vnmear, zakaj je bilo tako. Zdaj že spoznavamo, da po starem ne bo šlo naprej. Da je eno izmed največjih bogastev – znanje – in tega si bodo tisti, ki bodo hoteli preživeti: kot posamezniki in kot delovni kolektivi, morali pridobiti. Če si ga ne bodo – bodo pač odpadli.

Tudi vse priseganje na »tržno gospodarstvo« je pravzaprav priseganje na znanje. Kajti ni ga trženja brez znanja in tudi poslovnost ni nič drugega kot uporaba strokovnega znanja. Prav to je tako zelo cenjeno – zadnje novice z mednarodnega turističnega sveta pravijo, da na primer Avstriji skušajo z vsemi sredstvi pritegniti spet nazaj – svoje strokovnjake, ki so odšli v tujino. Ne gostinske delavce – strokovnjake iz gostinstva – povprečnejem pa se ne obeta nič dobrega. Sodobni svet terja sodobno, torej strokovno znanje. Vedno več znanja – in miselnost, da lahko vsakdo dela v gostinstvu, se znam zdaj že maščuje. Na srečo pa je še vedno nekaj časa, da nadomestimo izgubljenost.

Milenko Šober

TERME ČATEŽ, BREŽICE

Vkoreninjeni z zamejsko Koroško

Klub koroških Slovencev v Mariboru (zdaj ima 126 članov) je že več šestdeset let s svojim delovanjem globoko vkoreninjen med Slovenci v zamejski Koroški.

Janko Kuster njegov dolgoletni predsednik je na občnem zboru povedal, da preko kluba na organiziran način med svojimi člani gojijo, vzpodbujajo zanimanje o na-

rodnostnih vprašanjih v zamejski Koroški, kako tamkaj živijo Slovenci, kakšen je njihov položaj, da z njimi vzdržujejo medsebojne stike in da jih solidarnostno podpirajo in jim pomagajo pri uveljavljanju njihovih manjšinskih pravic. Navzven pa sodelujejo z organizacijami in ustanovami, ki imajo podobne smotre in da s tem povečujejo interes

do slovenske narodnostne manjšine. V klubu skrbijo za kulturno in družabno življenje svojih članov.

Vse te naloge od njegove ustanovitve izpred več kot šestdesetih let do danes z izjemo v času nemške okupacije člani kluba uresničujejo s takšno zavzetostjo, da so lahko drugim za vzor. Mnogi med njimi, ki so doživeli dve vojni, in še kaj drugega, vmes tudi ni manjkalo razočaranj v posameznih obdobjih, so ostali zavrženi in zvesti svojemu poslanstvu z veliko ljubeznijo in spoštovanjem do sonarodnjakov na Koroškem. Njim sledijo njihovi potomci in drugi.

Klub je zaradi svoje požrtvovalnosti bil že ničkolikokrat deležen večkratnih plov in priznanj, ne le pri nas, ampak tudi onstran meje. Med drugim mu je predsedstvo SFRJ podelilo red zasluge za narod s srebrnimi žarkami za posebne zasluge za ohranitev nacionalne in kulturne identitete koroških Slovencev

ter za prispevek h kulturni krepitvi stikov z matično domovino in manjšino na oni strani Karavank. Zveza slovenskih organizacij v Celovcu mu je izročila za življenjsko delo v korist slovenske narodne skupnosti na koroškem posebno dr. Petkovo priznanje. Janko Kuster, ki je že dolga leta osrednja gonilna sila dejavnosti v klubu pa je prejel od Krščanske kulturne zveze v Celovcu eno izmed redkih Janežičevih priznanj za njegovo dolgoletno in požrtvovalno delo na kulturno-prosvetnem področju.

V okviru kluba skozi vso leto spremljajo posamezna dogajanja, ki zadevajo slovensko narodnostno manjšino na Koroškem. Enkrat na leto pripravijo izlet in si ob pomoči soorganizatorjev onstran meje ogledajo posamezne zgodovinske in kulturne znamenitosti posameznih krajev. Udeleženci v veliki meri sami pokrivajo stroške izleta. Načrtujejo ga tudi letos. Na takšnih srečanjih

medsebojne stike še poglobljajo.

Upravni odbor kluba in Sklad Prežihovega Voranca vsako leto organizirata in tudi denarno podpreta koroške kulturne dneve v Mariboru. Le-ti so nadaljevanje številnih prireditev, ki so jih koro-

ški Slovenci prirejali v Mariboru že pred vojno in vrsto let tudi po njej.

V okviru kluba si že dalj časa prizadevajo, da bi svoje vrste pomladili z novimi mlajšimi člani.

Drago Miklavc

Po sledih fotografije, ki je obkrožila svet...

Prejšnji mesec je umrl Pavle Šetrajčič-Pavček. Komaj 12-letni deček je odšel v partizane in postal eden najmlajših aktivnih udeležencev NOB. Spomin na njega je ostala fotografija, objavljena še med vojno v tujih časopisih.

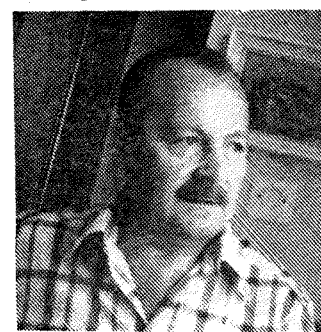
John Philips fotoreporter ameriške revije LIFE je za svoj časopis napravil vrsto enkratnih posnetkov vojnih grozot z vsega sveta. Bil je eden redkih, ki je s svojo kamero posnel zgodovinska srečanja treh velikih, ki so krojili zgodovino Evrope. Med zadnjo vojno je prišel tudi k nam v Slovenijo, kjer je med slovenskimi partizani preživel nekaj razburljivih tednov. Iz tega bivanja je nato objavil večstransko fotoreportažo v LIFE ki je imel takrat večmilijonsko naklado.

Ko se je 35 let po vojni ponovno odpravil k nam, da bi obiskal kraje in poiskal ljudi, ki jih je med vojno fotografiral, je imel s seboj tudi sliko, ki jo je posnel neke na Dolenjskem. Na njej je deček, ki sedi na klopci pred hišo in krpa nogavico, za šivalno gobo pa mu je služila ročna bomba.

Izmed posnetkov, ki jih je ugledni reporter napravil pri nas mu je ta posnetek pomenil več kot ostali. Zato je podaljšal bivanje pri nas, da bi poiskal sled za tem posnetkom. Ko smo končno zvede-

Pavle Šetrajčič-Pavček leta 1944 (Foto John Philips, Life) in po 35 letih

li, da je to upokojeni podpolkovnik Pavle Šetrajčič je John pohitel k njemu in na njegovem domu v Ljubljani napravil s svojo Leico kup posnetkov. Srečanje dveh slučajnih znancev je bilo pri srčno, John se je oddahnil, saj je bila njegova pot uspešna in je kasneje objavil nadaljevanje zgodbe v knjigi in časopisu.

Pavček — najmlajši slovenski partizan pa je prejel kasneje od Johna knjigo z njegovim posvetilom.

Edi Šelhaus

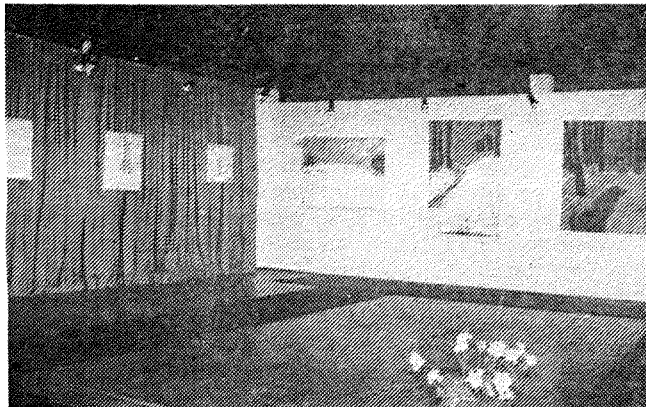
Pretežno krajinsko slikarstvo

V Lamutovem likovnem salonu v Kosanjevcu na Krki bodo jutri, v petek 25. maja, zaprli razstavo del akademske slikarke Mirne Pavlovec. Avtorica se je v Kostajevici predstavila z nekoliko širšim izborom svojih del na temo zimske krajine, ki so nastala v letih od 1987 do 1990.

Likovni kritik Janez Mesesnel je o delu Mirne Pavlovec med drugim zapisal, da sodi avtorica v mlajši rod. Kljub temu pa je do sodobne likovne produkcije očitno zasebno dovolj kritična in ni povsem pretrgala z izročilom, temveč ga na svoj način dopolnjuje in nadaljuje. Gre za pretežno krajinsko slikarstvo in sprčo slovenske tradicije te umetniške upodabljače zvrsti je seveda njena naloga še zahtevnejša. Kot pravi Janez Mesesnel se Mirna Pavlovec na videz neobremenjeno in individualno loteva teh motivov.

Izbrani izraz je pri Mirni Pavlovec prostorsko jasno določen in v ploskev ga prenaša po načelu prečiščenja, opuščanja nepotrebnih in zlasti neuglašanih podrobnosti ter z vselej jasno, včasih drzno kompozicijsko vizijo. K tej čistosti prispeva še barvna omejitve na prevladujoče beline in nežna prosojanja hladnih barv skozi ter premišljeni, nevsiljivi, a konstrukcijsko nepogrešljivi grafizmi, s katerimi oživlja ploskev in včasih razmejuje plane pokrajine. Predvsem pa člani slikarsko ploskev na sodoben način, ne da bi sami metodi žrtvovala komunikativnost upodobitve in osebnega notranjega sporočila, poudarja Janez Mesesnel.

B.K.

Pogled na nekaj razstavljenih del Mirne Pavlovec v Lamutovem likovnem salonu. (Foto: Miloš Kukovičič)

Zahvala

V počastitev 45-letnice osvoboditve Trsta, slovenskega primorja, Istre in konca 2. svetovne vojne, ter na pobudo partizanskega pevskega zbora »Pinko Tomažič« iz Trsta, sta Jadrolinija z Reke in odbor prekomorcev pri občinskem odboru ZZB NOV Piran organizirala 7-dnevno križarjenje po Jadranskem in Jonskem morju z ladjo »Adriana« (od 28. marca do 4. aprila 1990) in obisk pomembnih krajev iz NOB v Grčiji (Krf, Atene in Kap Sounion) in Jugoslaviji (Korčula, Pulj in Brioni). Izleta se je udeležilo 300 oseb, med njimi tudi 161 nekdanjih pripadnikov NOV Jugoslavije iz Trsta, Gorice, Kopra, Pirana, Sežane in od drugod.

Pri realizaciji zahtevnega programa izleta TPPZ »Pinko Tomažič« so nam zlasti pomagale naslednje organizacije in posamezniki:

Občinski odbori ZZB NOV Korčula, Piran in Pulj, Veleposlaništvo SFRJ — Atene, častni konzul SFRJ — Krf, Osrednji odbor prekomorcev-borcev NOVJ, Jadrolinija z Reke, posadka ladje »Adriana« (114 članov), člani TPPZ »Pinko Tomažič« iz Trsta, ki so nastopili na Krfu, Korčuli in v Pulju (samostojni celovečerni koncert v veliki dvorani doma JLA, solistka Edit Kocijan, dirigent Oskar Kjuder, recitatorji Stane Raztresen in Aldo Presel, član SSG iz Trsta Joško Lukež in drugi.

Vsem skupaj pristrčna hvala.

Pripravljalni odbor

Prejeli smo

Resnica ne sme biti pokorna politiki

V Nedeljskem dnevniku št. 114 (pod naslovom Sprava s črnimi lažmi) in 115 (pod naslovom Žrtve, ki jih ni bilo) je bil natisnjen moj ugovor o neresnicah iz Črnih bukev, ki zadevajo Loško dolino. V 116. številki Nedeljca (z dne 29. aprila 1990) pa se je obme obregnil Ladislav Lesar s sestavkom Razpihovanje tragične žerjavice preteklosti. Ker uredništvo Nedeljkega dnevnika mojega odgovora na Lesarjevo pisanje ni objavilo, prosim, da mi omogočite obrambo resnice v borčevskem glasilu.

Iz vsebine in poudarkov v Lesarjevem članku ter iz pisne zavrnitve mojega odgovora je očitno, da se je v dogajanje vmešal nekdo s strani, ki ima politično moč. Resnica pa ne sme biti pokorna politiki. Ladislav Lesar se je namreč oprl na pripoved Albine Hauptman, ki zadevo prikazuje tako, kot da v Albinovi hiši ni bilo belogardistične postojanke, obenem pa navaja, da njen oče ni bil oborožen in da je bil popolnoma nedolžen.

Otroci ne morejo biti krivi za grehe staršev, razen tega pa Albina Hauptman že zdavnaj ni več otrok, da bi morala za svojo nesrečo kriviti druge. Ne bo težko uganiti, s kakšnimi opazkami so ljudje v Loški dolini komentirali njene izjave, če vemo, da je velika večina priča o krivcih za ustrelitev partizanskih privržencev v Danah in Podcerkvi še živih, npr. Jakob Kotnik-Andrej. Tega se je prizadeta prav gotovo zavedala, zato se je skrila za svoj deklški priimek.

Resnica ima svoje zakone. Zato se ne gre naslajati nad grdobijami, ki so jih Črne bukke pripisale partizanom, obenem pa protestirati ali vzdihovati, kadar z dokazi nastopi nasprotna stran. V Loški dolini je po krivdi belogardističnega izdajstva ostoja brez staršev najmanj 500 otrok. Vsak izmed njih je doživel gorje sirote, ki ni bilo nič manjše od Albinovih, samo s tem da tragičnih primerov na nasprotni strani ni bilo niti za en odstotek.

Vsak človek ima pravico odreči pričevanje, ki bi povzročilo škodo ali sramoto njegovim sorodnikom, vendar izjave, ki bi jih v tej zvezi kdo dal prostovoljno ali na lastno zahtevo, ne morejo biti izvzete od javnega pretresa. Zraven tega tu ne gre za enega samega in primarnega krivca, ampak bolj za orodje neke pogubne izdajalske politike, katere poglaviti akterji so ostajali skriti v ozadju. Zato mi ne more nihče zameriti, ker ne bom mogel upoštevati osebne prizadetosti, temveč bom moral zagovarjati resnico oziroma samo resnico.

Navedbo Albine Hauptman, češ da se je sredi noči zatekel k njim član vaše straže, zatem pa so na hišo začeli streljati partizani, je mogoče tolmačiti le tako, da v Albinovi hiši pred usodnimi dogodki ni bilo belogardistične postojanke. Tako govorjenje pa nima nobene

opore v resnici, ampak ravno narobe.

Albinova hiša v Danah je bila zgrajena trdno kot prava trdnjava. O tem se prepriča slučajni prišlek lahko še dandanes. Nič čudnega ni bilo, če so si jo za svoje potrebe izbrali danski vaški stražarji že 12. avgusta 1942. Seveda pri tem še ni šlo za postojanko v poznejšem pomenu besede, kajti vaški stražarji so takrat imeli orožje večinoma še pri sebi doma. Pred Albinovo hišo so imeli le stalno nočno stražo, v primeru partizanske nevarnosti pa bi se morali hitro zbrati v njej in jo braniti, kar pomeni, da je šlo vendarle za vojaško postojanko. Tako stanje je bilo značilno vse do 2. septembra 1942 ob polnoči, ko so borci Loškega odreda zgradbo zavzeli in jo zažgali z gospodarskim poslopjem vred. Po tistem so se danski belogardisti umaknili v Pudob.

Tisoči partizanskih ljudi, ki jim je laška soldateska upeljala domačije, še pomisliti niso smeli, da bi jih lahko vsaj prekrili, kar pa na Albina Hauptmana ni veljalo. Kljub vojnim razmeram je čez zimo nabavil novo strešno kritino in vsa poslopja obnovil, vas Dane pa so belogardisti obdali z bunkerji in bodočo žico, nakar se je 30. maja 1943 v Albinovi hiši naselila močnejša enota pudobskih belogardistov, ki ji je poveljeval nekdanji študent Janez Borštnar-Pisun Vanja, kar je trajalo do italijanske kapitulacije. Takrat so se belogardisti iz Dan spet vrnili v Pudob, obenem pa so se jim pridružili še grahovski pod poveljstvom Franca Kremžarja-Cezarja. Da Albin Hauptman v Pudobu ni iskal zatočišča, ampak je moral tja oditi kot vojščak bele garde, bo jasno kaj kmalu.

Albina Hauptman samozavestno navaja, da njen oče ni nikoli nosil orožja. Najbrž misli, da se drugi prebivalci Loške doline na te reči ne spoznajo. Dokazal bom, da njena izpoved ne ustreza resnici.

Bilo je sredi avgusta 1942. Po očetovem pokopu smo se s kravami preselili k staremu očetu Janezu zraven opuščene Jakopceve opekarne. Čakali smo, kdaj nam bodo Italijani prišli požgat hišo in izropat še tisto bomo imetje, ki nam je ostalo za preživetje. Takrat sta Karel Žnidaršič in Albin Hauptman iz Dan še hodila na italijansko komando v Stari trg pri Ložu. Videli smo ju običajno šele pozno popoldne, ko sta se vračala z zločinskega početja. Vse se jima je umikalo s poti, vse je trepetalo pred njima, bila sta oborožena z laškima pištolama. To sem razločno videl, ko ju je moj osemdesetletni ded Janez pogumno prestregel izza koruzne njive, opiraje se na kljuko. Imel je strupen jezik; ni ga bilo advokata ali sodnika, ki ga ne bi užugal. Tudi tisti hip je z njim opletel tako naglo in spretno, da nepridipravoma ni pustil niti do besede.

Kaj da počenjata, čemu gorje, ki ga povzročata s požigi, odgoni v internacijo in ustrelitvami? Kaj da jima je storil njegov pošteni sin Francelj, da sta ga spravila pred italijanske puške, kaj Marjan Patermost s preklano ustnico, kaj od starosti izpiti muzikant Ivo s pisko, pa Riglerjeva Ivanka, Kotnik Ana, Malenska Angela, Jakopcov Adolf, Točkov Jože, šaljivec Lojze Kompare. Imena so udarjala kakor naletni razjarjeni čebel. »Ali se zavedata vseh teh zločinov, zakaj spravljata v smrt toliko moških in žensk?«

Trgovcu Korleku iz Dan je nabrekli žila na vratu. Ves zaripel v obraz je segel po pištoli, jo nameril v koščeno postavo in siknil: »Starec, molči, drugače bomo še tebe!«

»Kaj?« se je neustrašeno izprsil moj stari oče. »Jaz bom crknil od starosti, ampak vidva bosta prej kot jaz.«

Dan ali dva po tem dogodku je moj mati skozi okno nagovorila Albina Hauptmana: »Lepo prosim, povejte mi, če boste prišli požgat tudi našo hišo!«

»Ne, ne bomo,« je odgovoril Albin, »glavno je, da smo ustrelili Francelja (mojega očeta, op. F. Strle) ...«

Tretji dokaz je zasebni dnevnik Francke Krašovec iz Vrhnik pri Ložu, ki je zapisala, da je Albin Hauptman 26. januarja 1943 prišel k onemogli tašči Ani. Opletal je z dolgo francosko puško po temačni kleti, kjer je starka prebivala, potem pa ji naznanil zaplembo sene, vozov, žag in vsega tistega, kar je po naključju ostalo od hišnega požiga 17. avgusta prejšnjega leta (italijanski vojaki niso zažgali Malnarjevega gospodarskega poslopja, ker se je tiščalo cerkve). Ta rop je Malnarjevo mater tako prizadel, da februarja ni preživela.

Četrti dokaz je hišna preiskava, ki je sledila mojemu odhodu k partizanom. 29. marca 1943 jo je opravil »popolnoma nedolžni« Albin Hauptman v spremstvu Kovačkovega Janeza s Škrilj, oborožena pa sta bila z dolgima francoskima puškama. Ustrahovala sta nič krivo mater Franciško in od nje skušala izsiliti mojo fotografijo. Ker je nista dobila, sta premetala in razkopala vse kupnoprodatne pogodbe, ki so bile dokaz hišne posesti, ob tem pa sta ves čas grozila, da bosta z mene rezela jermene, ko me bodo belogardisti ujeli.

Na srečo je bila takrat skupaj z italijansko na izdihu že tudi napihnjena belogardistična moč. Zlasti hud preplah je v aprilu 1943 med hlapčevskimi vojščaki izzvala Tomšičeva brigada. Takrat je celo Albin Hauptman izjavil, da so partizani dobri, da jim je treba dati hrane in da se bo treba za nekaj let umakniti kam drugam. Toda krog se je tistikrat že zapiral. Duhovščina, ki bi Albina lahko spravila na varno, ni hotela o tem nič slišati, ker se ji zahotelo mučencev. Tako je Albin Hauptman dočkal ljudsko sodbo.

Albin Hauptman je bil nedvomno dober in skrben oče svojim otrokom. To med drugim priča njegova zadnja volja, ki jo je ob zajetju izrekel partizanskemu četnemu komandirju Stanku Trudnu-Hlepinovemu: »Poskrbite za moje otroke!« Stanko ga je ganjen skušal potolažiti: »Saj če nisi nič kriv, se ti ne bo nič zgodilo ...« Vendar je Albin nemudoma trezno zavrnil tako možnost z besedami: »Jaz sem gotov, jaz sem gotov ...«

Tako je torej z nedolžnostjo in krivdo. Naj krivdo vsak najprej išče v svoji hiši in šele nato pri drugih!

Glede starotrskega župnika, ki naj bi ga po vojni naše oblasti zaprle in kmalu izpustile, pa tole: pisal se je Franc Presetnik, 13. septembra 1946 je bil obsojen na 22 let zapor. Kazen je odsedel do konca, ker prebivalci Loške doline niso dali soglasja k prošnji za pomilostitev.

Franci Strle

Politkomisar Sime zbira in komentira

Nova politična zvezda

Mladega, 27 letnega kmetijskega inženirja Marjana Podobnika doma je iz Cerklje, slovenski kmetje, da o drugi slovenski javnosti niti ne govorimo, vse do nedavne domala sploh niso poznali. Kmetijska zadruga Idrija, kjer je bil kmetijski pospeševalec, se ni mogla kaj prida pohvaliti z uspehi. Dokaj sveži podatki kažejo, da je mleko z njenega področja med najbolj neakovostnimi. Zakaj je tako, pa kmetje po demokratičnih volitvah ne želijo govoriti, kar je sila čudno naključje.

sojenega kmetijskega ministra sodi tudi zanimivost, ki utegne orisati njegov značaj.

Na prvem zasedanju novega slovenskega večstrankarskega parlamenta je Marjan Podobnik spet usmeril uspešno nase pozornost slovenske javnosti. Že dokaj razgreto vzdušje medstrankarskih besednih bojev je prav makiavelistično podžigal s hudo obtožbo poslanca opozicijske liberalne stranke Andreja Verliča, da je neupravičeno pritisnil na glasovalno tipko, in ga je obsodil za nesramnost! Ta sila kratki – trajal ni niti dvajset sekund – Podobni-

gatskih vrstah, češ da ne znajo pritiskati na gumbe!

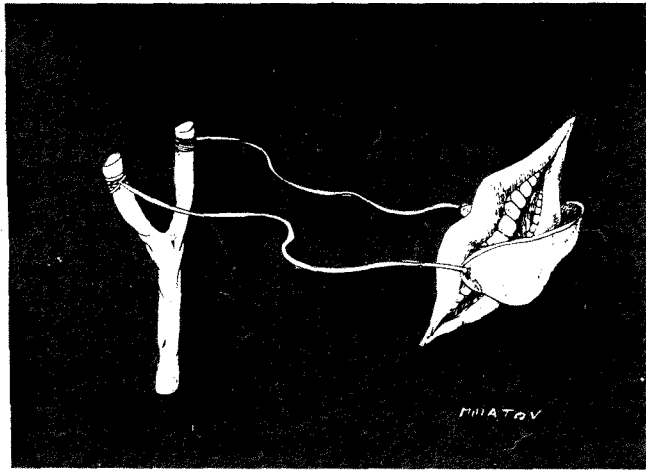
ZSMS-Liberalna stranka pa je o Podobnikovem napadu izdala posebno poročilo, o katerem je med drugim rečeno: »Nad incidentom smo v ZSMS-Liberalni stranki šokirani in zaskrbljeni hkrati. Ne gre namreč le za napad na našega delegata Andreja Verliča in na ZSMS-LS, temveč predvsem za vpeljavo določenega načina dela in vedenja tudi v najvišjih državnih ustanovah, kakršne smo imeli doslej priložnost opazovati v nekaterih drugih delih Jugoslavije.

Zaradi tega smo zaprosili tudi televizijo da poišče ustrezne posnetke. Iz teh je razvidno, da delegat Verlič ni pritisnil tipke v času preverjanja navzočnosti delegatov Zbora občin. Zato upamo, da bo vsaj oko kamere, če že ne posledice njegove lahkomišelnosti, napeljalo gospoda Podobnika in njegove privrženice k ustrezni reakciji, to je opravičilu.« (Delo 10. maja)

Do danes (14. maja), ko pišem te vrstice, se spoštovani poslanec Marjan Podobnik, član predsedstva Demosa, še ni javno opravičil... Amen!

Labodji spev

Pjotr Iljič Čajkovski je leta 1876 skomponiral balet Labodje jezero, ki je bilo odlično sprejeto tako pri občinstvu kot pri strokovni kritiki. Mojstrovinu še izvajajo po vsem svetu.

Mojmir Mihator

Mladi inženir se je začel hitro vzpenjati, ko je postal vodja slovenske kmečke mladine. Ob prvaku Slovenske kmečke zveze Ivanu Omanu je postal član predsedstva Demosa. S tem je postal zanimiv tudi za novinarje in fotoreporterje. To je znal tudi spretno uporabiti, saj se je znal vedno postaviti tako, da ni mogel uiti očesu kamere. Tako je bilo v tistih časih pred volitvami. Že takrat je vodja Slovenske kmečke zveze Ivan Oman napovedal, da bo ministra za kmetijsko predlagala njegova stranka, kar je tudi povsem normalno. Takrat sem v časopisu tudi prebral, da je med kandidati zanj tudi nihče drug, kot pospeševalec idrijske kmetijske zadruge Marjan Podobnik.

Ob tej novici mi je star kmet zaupal: »Če bo Podobnik, ki samo lepo govori, zares postal kmetijski minister, se slovenskim kmetom slabo piše. Ta nas bo dokončno dotolkel, kar komunistom ni uspelo 45 let!«

Vendar so v vrhu Demosa že pravočasno spoznali, da Podobnik, kljub nespornim političnim zaslugam le ne more postati kmetijski minister, ker bi bilo to le preveč. Njegovo ime se odtlej ni več pojavljalo med kandidati za kmetijskega ministra.

Vendar pa nova politična zvezda Demosove kmečke stranke, ki je bil izvoljen tudi v slovenski parlament in postal celo šef kluba poslancev slovenske kmečke zveze, ni mogel ostati samo skromni pospeševalec KZ Idrija.

Po zelo hitrem, (toda povsem zakonitem!) postopku, so v Kmetijski zadrugi Idrija razrešili direktorja, magistra veterine Petra Rojca, na njegovo mesto pa so izvolili pospeševalca kmetijske proizvodnje Marjana Podobnika. Ob tem je Marjan Podobnik izjavil, da pri zamenjavi direktorja ni šlo za politični obračun, kot nekateri natolčujejo. To mu verjamem, (saj magister veterinarskih ved Peter Rojč ni član ZKS-Stranke demokratične prenovе...).

K političnemu porirtetu ne-

kov napad pa bo imel daljše posledice... V novem parlamentu, ki bi moral biti svetišče nove slovenske demokracije, so se zaslili ogorčeni žvižgi in vzkliki »Vrzi ga ven!« Demosovih poslancev. Le-tem veljajo moje iskrene čestitke, saj so v slovenski parlament brez kakršnihkoli zadržkov uvedli, tudi z njihove strani, mnogokrat ostro kritizirani element zloglasnih mitingov, ki jih je sila uspešno organiziral prekaljeni škvadrst Bogdan Kecman, generalni direktor mitingarskoizvoznega podjetja s cvetičnim imenom Božur s Kosovega Polja...

Za nesramnost obsojeni liberalni poslanec Andrej Verlič je zamen prepričeval poslance, da ni pritisnil na glasovalno tipko, da to lahko potrdijo njegovi sosedje v klopih in da se mu mora Podobnik opravičiti.

Podobnik se mu ni opravičil. Postavil se je za angela varuha slovenskega parlamenta. V Delu je 11. maja med drugim izjavil: »... Menim, da sem ravnal prav, ko sem kot poslanec opozoril na dejanje, ki je metalo slabo luč in nezaupanje v novoizvoljene poslance.« (konec navedbe).

Kratek politični desant je povzročil dolge razprave. Najprej je Franco Juri, ZSMS-LS, ponovno pozval Marjana Podobnika naj se opraviči Andreju Verliču, ker da goljufanje ni dokazano. Marjan Podobnik tega ni storil, dejal pa je, da hočejo nekateri narediti norce iz kmetov, delavcev in drugih v dele-

Predvideni vojni minister v Peterletovi vladi Janez Janša pa je prav v podoficirskem stilu zložil Labodji spev, katerega premiera pa je bila na prvem zasedanju novega slovenskega parlamenta. Delo je občinstvo in še zlasti strokovna kritika ne le po vsej Sloveniji

temveč po vsej Jugoslaviji odločno odklonila! Kot vse kaže, ponovitve ne bo...

Zanimivo pa je, da je podobno delo predstavila tudi Tudjmanova Hrvaška demokratska skupnost (HDZ), ki ima zelo pristržne stike z Demosom...

Prvi prebežnik

V zahodnih parlamentih ni prav pogost pojav, da na njegovih sejah poslanec prebegne v nasprotno stranko. Mene pa je močno presenetilo, da se je to zgodilo že na prvi seji novega slovenskega parlamenta.

V razpravi o Demosovi kandidaturi dr. Franceta Bučarja za predsednika skupščine Republike Slovenije je spoštovani tovariš Janez Lukač, delegat Socialistične zveze Slovenije-SZDL, rojen 1931, diplomirani pravnik, živi v Litiji, tudi delegat v zveznem zboru skupščine Jugoslavije, nepričakovano, vendar močno podprl Bučarjevo kandidato.

Po pričakovanju je bil izvoljen dr. France Bučar.

Demos pa je proti vsem pričakovanjem očitno kot protiuslugo kandidiral Janeza Lukača za podpredsednika Zbora občin slovenskega parlamenta.

Po zaslugi dobro namazane Demosovega glasovalnega stroja je bil kajpada izvoljen prebežnik, prej tovariš, odslej pa gospod, onorevole Janez Lukač.

Brez komentarja...

Dinko Žibrat

Naredite red!

Zvedel sem, da se v restavraciji skupščine Republike Slovenije zelo poceni je in pije. Tako naj bi bil tam, na primer, golač kar trikrat cenejši kot v restavraciji Šestica!

Zato predlagam spoštovanemu gospodu dr. Francetu Bučarju, predsedniku skupščine Republike Slovenije, da ukrene vse potrebno, da bodo v skupščinski restavraciji jedila in pijače nemudoma začeli prodajati po normalnih (ekonomskih) cenah.

Kot davkoplačevalec in povrh še upokojenec menim, da nisem prav nič dolžan prispevati pri kritju razlik v ceni pri hrani in pijači novih slovenskih poslancev. Poslanci za bivanje v Ljubljani dobivajo poštene – tako vsaj upam – dnevnice.

Predlog utemeljujem, da je treba začeti delati red tudi pri

na videz drobnih in nepomembnih stvarih...

Podobnost

Pred prvomajskimi prazniki je delavski svet Azotare, tovarne umetnih gnojil v bližini Subotice (Vojvodina) z letno zmogljivostjo 500.000 ton, sprejel sklep o začetku stečajnega postopka 4. maja, še preden so tovarno sploh odprli!

Usoda vloženih sto milijonov dolarjev je močno vpra-

šljiva. Čeprav so »botri« znanji, jih še nihče ni poklical na odgovornost.

V begunjskem Elanu, paradnem konju ne le slovenskega temveč kar jugoslovanskega gospodarstva, pa so na veliko presenečenje javnosti odkrili afero, ki močno spominja na ono v Agrokomeru iz Velike Kladuše.

Podobno kot v subotički Azotari tako tudi v Elanu še niso mogli ugotoviti krivcev in z njimi seznaniti javnost.

Bratje, podajmo si roke...

Vaš Sime

Asociacije

Te dni na veliko na teve ekranih (resda TV Zagreb) reklamirajo novo revijo »Metak«. Nedolgo tega so naši cariniki odkrili kar zajeten tovor pretihotapljenega drobnega strelnega orožja »za osebno rabo«. In pred kratkim smo si lahko ogledovali ponavljajoče se prizore iz zagrebškega stadiona in tamkajšnjega vsesplošnega mlatenja. Poročila pa so poročala tudi o nočnem streljanju po mestnih ulicah...

Res, zdi se »ravno pravšnji trenutek«, predvsem pa se bo ob nastopu nove revije, specializirane za orožje, »zapolnila velika vsebinska vrzel«. Tako bodo lahko prišli na račun vsi tisti, ki jim seks in avtomobilizem, poleg nogometa na primer, ne dajejo dovolj sproščujočih občutkov. Lahko bodo od specializiranih podatkih začeli razmišljati o takšni ali drugačni pistoli, o tem ali onem tipu kolta... s katerim bi si lahko »zavarovali svojo integriteto«, poleg le-te pa bi lahko kdaj pa kdaj še komu, ki ni istih misli, malce zagrozili... saj dandanes v tej naši državi res ni več kaj prida ubogljivih ljudi...

B. Ž. J.

Pometamo pred svojim pragom

Rdeče in črno

Nikjer na svetu še ni bilo resnične demokracije brez večstrankarskega sistema, je še pred nepričakovano smrtjo julija lani zapisal dr. Marijan Korošič, mož, ki je skupaj s Slavkom Goldsteinom Mikuličevi vladi zapisal »deset ekonomskih zapovedi«. V novi knjigi, ki je izšla posthumno, »Quo vadis, Jugoslavijo?« Korošič takole opozarja: »Povsem drugo vprašanje je, kam bi pripeljal nagli prehod od enopartijskega k večpartijskemu sistemu. Nove stranke bi se najverjetneje oblikovale na nacionalnih in verski programih, to pa je daleč od potreb sodobnega človeka.«

Kozarci lepo ohlajeni zlate penine so že odžvenketali, Slovenci smo dobili 27 ministrov starih v povprečju 47,5 leta. Z mojega stalšča rosno mladih gospodov, ki so medse sprejeli dve gospe. Priliminister je okoli sebe posedel cvet svoje slovenske krščansko demokratske stranke in tako potrdil napovedi, da bo »rdečo« vlado zamenjala »črna«. France Bučar, ki je svoje predsednikovanje bojda pogojeval z ministrskima stolčkoma za Janeza Janšo in novoporočenega gospoda Igorja Bavčarja, je dahnil: »Samo pogumni so sposobni stopiti v tako vlado – ali nespametni.« Vlada je v začetku ljudstvu pokazala le obraze, je hudomušno zapisala komentatorica v mariborskem »Večeru«. To pa zato, ker je takó zapovedal Lojze Peterle: »Vlada naj se z obrazi obrne proti ljudstvu.«

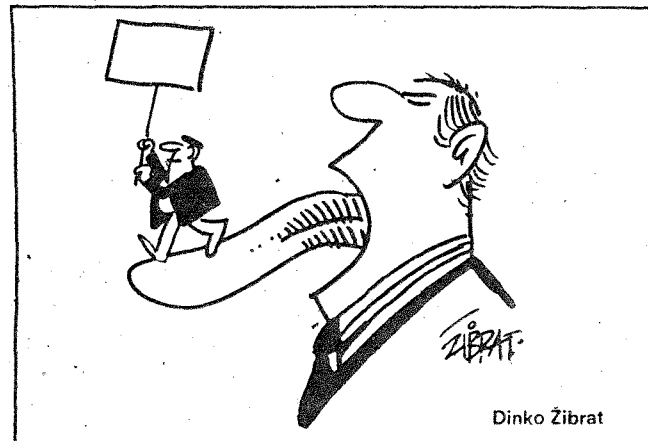
Novi vladi, najsi bo res bolj črna (rdeča je svoje priložnosti že zdavnaj zapravila), bo treba zaupati, saj človek ne živi le od kruha. Tudi od zaupanja.

V pičlem mesecu je pričakovati, da bo v javnosti kar dobro sprejeta vlada Lojzeta Peterleta pripravila program. Napovedala je preprih v državni upravi, od katere pričakuje lojalnost v zameno za dosedanje popolno politično kimanje. Naj bo v upravi kriterij za ohranitev službe posledje res zgolj strokovnost. Bo že res tako, da je najlažje sekati glave, najtežje pa najti dobro idejo.

Kaj je torej pričakovati od novega izvršnega sveta, ki bo preraščal v »pravo« vlado? Najbrže ne, da bi se ukvarjal samo z inventuro in na svoja vrata zapisal: »Zaradi inventure zaprto.« Še zlasti, ker se med inventuro, ki je nujna, lahko zgodi, da bo prišlo na dan kaj nepričakovanega, dobro prikritvanega, javnosti zamolčanega. Spričo razlik v pojmovanju države in demokracije, ki jih je bilo slišati takoj po zamenjavi prvega moža v zveznem predsedstvu, je na dlani, da tudi nova slovenska vlada dela prve korake v negotovost, ob spoznanju (najbrže), da je delati težko, misliti težje, premišljeno delati pa najtežje.

Oblast se je na severu dosedanje Jugoslavije zamenjala. Pričakovati je, da se bo tudi na jugu zmagovala tista demokratična večina, ki bo znala v srcih ljudi razpihati najprej nacionalni in verski, potem pa šele ustvarjalni zanos. Da so interesi in prepričanja v drugem delu države drugačni, je seveda razumljivo. Tako kot je tudi vera drugačna. Najbolj za njih in ne za nas velja, da sla po oblasti nima korenin v moči, ampak v slabosti. Naj za njih in ne za nas velja, da vsaka prepoved siromaši ljudi. Naj za vse skupaj velja spoznanje, da smo v Evropi le toliko, kot smo po sreči v Evropi. To geografi vedo.

Ivan Vidic

Dinko Žibrat

Romihovi s strahom pogledujejo razpoke

Plaz grozi

Kdor more, naj pomaga, da se Romihovi vselijo v novo hišo še pred zimo

Tisto jutro je gospodar Tinček, Martin Romih, krepak in tršat sedemdesetletnik sive glave in močnih ramen, od mišic zvozlanih rok, spodaj pod hišo, na močvirnatem kosil travo za jutranje pokladanje živini. Ob cesti se je bahavo, kot kakšna nevesta, svetila v jutranjem

na hitro ugasne v Romihovi domačiji: utrujeni od garanja dobesedno popadajo v posteljo.

In vendar se nihče od Romihovih ne pritožuje nad obilico dela, se pa iz dneva v dan bolj zaskrbljeno ozirajo v vse širše špranje, že dobre tri prste razmaknjene, v svoji stari hiši in

Enajstletna Lidija z devetletnim bratcem Sandijem si preprosto ne more izbirati življenjskih pogojev, ti pa so, miho rečeno, naravnost katastrofalni. Stare hiše namreč nihče ne obnavlja, saj nekaj korakov stran stoji nova, ki ji še veliko manjka do vselitve...

soncu cerkvice sv. Trojice v Dobrežičah, dober kilometer od Virštanja, po bregovih pa so se že začele oglašati kosilnice.

Kmetija Romihovih se, tako kot mnogo kozjanskih ljudi, prebija iz dneva v dan, nič posebnega se ne zgodi, če pa že, je to vselej pretres. V dobrem ali slabem. Gospodar Tinček, kljub sedemdesetim letom še vedno drži ključke v svojih rokah, komaj zmaga delo in vsi, ki ga poznajo, vedo, da je priden kot mravlja, da največkrat dela, skupaj s svojimi, že nekaj let bolano in nekoliko starejšo ženo Kristino, sinom Tinčetom (1949), snaho Olgo in enajstletno Lidijo ter devetletnim Sandijem, pozno v noč, razpet med travniki, njivami, vinogradom in gozdom ter hlevi. Največkrat se zgodi, vedo povedati sosedje, da zvečer luč

niti nova, nekaj metrov stran, ki ji še veliko manjka, da bi se lahko vselili, jih ne more potolažiti...

Gradbena dokumentacija izdana po predpisih

»Ob lanskem jesenskem deževju,« govori ob širokih zamahih kose, ki se ob blagodejni pomoči jutranje rose krepko zajeda v že kar veliko travo, gospodar Tinček, »so se v hiši začele pojavljati prve razpoke, ki se vse bolj širijo. Poka pravzaprav povsod, najhuje pa je v vogalnem predelu. Veranda, oziroma veža, je že popolnoma odstopila, skozi špranje piha, k sreči je bila letos mila zima, kar seveda ne pomeni, da v hiši ni bilo mrzlo.«

Kotanjasta dolina, ki se strmo spušča z vrha nad hišo proti dolini – nekje na polovici stoji

Dvainštiridesetega so Martina Romiha, kmečkega sina iz Dobrežič pri Virštanju poklicali v nemško vojsko. Izogniti se ni bilo mogoče in kot mnogi se je kozjanski Tinček znašel najprej na češki in potem še na ruski fronti in tam, pri Podtarih, jo je skupil. Ranjen v hrbet se je znašel v bolnici v Dresdenu pri Sachsenu in končno pričakal v juliju 1944 dopust.

Ko se je vrnil na očetno domačijo, je začel iskati veze s partizani, saj je bilo to edino, kar je še mogel – in hotel – storiti. Tik pred napadom na Kozje v jeseni 1944 se je odpravil v Kozjanski odred in potem odšel na Dolenjsko v Levstikovo brigado.

Mladi Kozjanec se je predpostavljeno zdel zrel za vojaško šolanje in tako ga najdemo v podoficirski šoli v Semiču, iz katere je prišel kot vodnik.

Vrtil se je okoli Dolenjskih toplic in prav tam sta s soborcem Radišičem odšla v patrolo. Očitno je bilo Tinčetu usojeno, da preživi, da pa si naloži še eno rano: beli so užgali po njiju, Radišiča so ubili, Romiha pa ujeli. Svoboda se je že kazala na obzorju, Romih pa se je znašel med belogardisti, ranjen in v strahu, da je po vseh grozotah prišel tokrat konec tudi – zanj... Velika noč 1945 ni obetala nič dobrega...

V Novem mestu ga je zasliševal gestapo. K sreči je dokaj dobro govoril nemško in se je nekako izmazal. Namestili so ga v novomeški bolnici, kjer je tudi dočkal toliko pričakovano svobodo. Potem je odšel v Ljubljano in nato v Kozje, kjer so ga dodelili šempeterski milici kot komandirja.

Ob trgatvi leta 1945 se je vriskajoč znašel med trgači v domačem vinogradu!

Romihova domačija – je nekoč brzkone nastala prav zaradi plazu, a kaj ko je v tem delu plazovito skoraj povsod. Plaz, ki ga je prineslo lansko jesensko deževje, ogroža, čeprav ne tako kot staro hišo, tudi hlev. Nagnil se je že podporni ste-

Gospodar Tinček Romih: »Nikogar ni treba kritizirati, tisti, ki so nam priskočili na pomoč, so to storili pravi čas in zato smo jim neizmerno hvaležni, vendar, žal, naš problem še vedno ni rešen. Upam, da ga bomo z dobro voljo končno le uspeli razvozlati!«

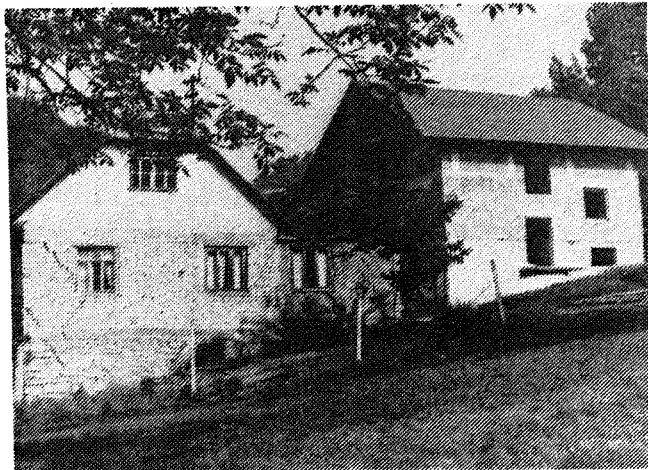
ber, pozornejšemu obiskovalcu pa ne bi ušlo tudi nekaj manjših razpok.

Nove hiše, ki so jo začeli graditi pred kakšnimi štirimi leti na robu kotanje, se plaz ni dotaknil, se pa zastavlja vprašanje, ali ni nihče pomislil, ob gradnji novega hleva, na možnost plazu?

Tik pod strah vzbujajočimi razpokami, skozi katere na široko pogleduje jutranje sonce, z gospodarjem Tinčkom pregledujeva gradbeno dokumentacijo.

»Ko smo gradili hlev,« pripoveduje skoraj vedno vedro razpoloženi gospodar, »smo poskrbeli za vsa ustrezna dovoljenja, tudi za hišo. Teren so si ogledale komisije, načrt je izdelal Projektivni biro SGP Rogaska Slatina v avgustu 1976. Poskrbeli smo za dodatno trdnost, vgradili smo več železa, kot je bilo potrebno. Nikjer, prav nikjer ni nič kazalo, da bi nam utegnil groziti plaz.«

Ko je začelo pokati na vseh koncih in krajih, je Tinček mlajši, kooperant tamkajšnje kmetijske zadruge, poškodbe takoj

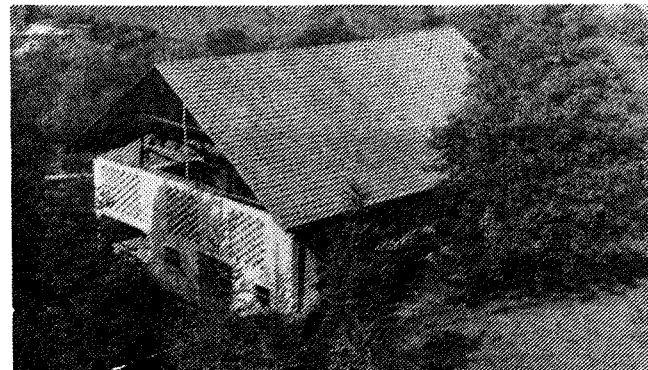
Stara in nova hiša. Na stari hiši (levo) se na levem vogalu razločno vidijo razpoke, ki groze, da se bo vsak hip zrušila.

javal na krajevno skupnost Lesično in seveda svoji kooperantski enoti. Ljudje iz zadruge (Vahčič) so si stvar še isti dan ogledali. Temeljni obrat kooperacije kmetijske zadruge Kozje ni okleval: Romihovim so takoj zagotovili najnujnejšo pomoč, saj so pogoji bivanja v stari hiši postali domala nemogoči. Denarno pomoč so porabili za nakup najpotrebnejšega stavbnega pohištva, ker računajo, da se bodo v novo hišo vselili še pred zimo, če bo seveda to mogoče. Pomoč je prišla tudi od drugod, menda od občine, vendar se gospodar Tinček ne more spomniti, ker te stvari ureja sin. Vsa sredstva, ki so jih dobili, vključno z betonskimi cevmi za drenažo, ki jih je prispevala kozjanska kmetijska zadruga, so dobili nepovratno in gospodar Tinček je poln pohvalnih besed na ra-

čun kozjanske zadruge in šmarske občine, ki nista niti za hip oklevali, ko je bilo treba pomagati, kar je pri našem znanem administrativnem zavlačevanju pravzaprav prava redkost.

Nihče ne stoji križem rok

»Prejšnji teden,« nadaljuje Tinček, »nas je prišla obiskat geološka skupina, ki je pregledala teren in zakoličila traso za izkop vodnjakov in odtočnih kanalov. V najkrajšem času bomo začeli s sanacijo hleva, ki ga bomo opasali z jeklenimi vezmi (tudi te je – brezplačno – prispevala kmetijska zadruga Kozje, op. p.), še vedno pa ostaja največji problem nakup manjkajočih elementov stavbnega pohištva, ki jih ne moremo kupiti. Odprodali bomo nekaj glav živine, črede pač ne smemo preveč zredčiti, živi nas, nihče ni v službi, če bo

Gospodarsko poslopje Romihovih ni huje prizadeto, vendar to še ne pomeni, da nevarnosti ni.

Ob 45. obletnici osvoboditve.

Boj proti fašizmu v Slovenski Istri

Nadaljevanje iz prejšnje številke

Tudi med pripadniki italijanske narodnosti v obalnih mestih Koper, Izola in Piran je bilo dobro zasidrano ilegalno delavsko gibanje. Protifašizem se je oplajal tudi iz dediščine socialističnega gibanja pred prvo svetovno vojno. Med vidnimi pripadniki tega gibanja so bili Antonio Sema v Piranu, Giuseppe Pugliese, Emilio in Vittorio Vascotto v Izoli in dr. Carlo Nobile v Kopru.

V težavnem boju ilegalnih razmer so vztrajali v Kopru Francesco Steffe, Antonio in Pietro Luglio, Vittorio in Alberto Lonzar, Pietro Gandusio, Pietro Bussani, Giuseppe Pellaschier, Posetto, Mario Gregorič-Čempa. Z njimi so tesno sodelovali v mestu Nazarij Pečarič, udeleženec oktobrske revolucije, Vincenc Fortuna in Avgust Furlanič iz Dekanov, Nazarij Vatovec iz Čezarjev in Ivan Novak iz Pridvora ter drugi. Aretacije, preganjanja in obsodbe so hudo prizadele komunistično organizacijo. Tem se jim je morala sproti prilagajati z novimi prijemi.

V Izoli so prizadevno delovali proti fašizmu Egidio Chicco, Bruno Deste, Salvatore Menis, Emilio Drioli, Gualtiero Degrassi, Emilio Vascotto, Vitaliano Degrassi, Antonio Gandusio, Mario Ferluga in še nekateri drugi.

Lorenzo Vidali je postal v Piranu prvi organizator komunistične sekcije, nato pa ilegalne celice. On je vzdrževal tesne zveze s somišljeniki iz Čezarjev – Pobegov, Marezig, Šmarij, Izole in Trsta, kakor tudi hrvaške Istre. Skupaj s Pietrom Predonzanijem sta bila prva obsojenca Posebne-

ga sodišča leta 1927. Razen tega so bili še organizirani Alessandro Tamaro, Francesco Radivo, Carmelo Fonda, Andrea Lantier, Giorgio Vardabasso, Dino Contento, Paolo Sema, Bortolo Petronio in drugi.

Čeprav so nam znani, ne morem navesti vseh pripadnikov ilegalnega delavskega gibanja obeh narodnosti. Njihov spisek bi bil predolg. Omejil se bom še na udeležence protifašističnega boja v Španiji v letih 1936–1939. Iz teh krajev so se ga udeležili: Benedikt Bertok, iz Čezarjev, Anton in Karlo Cetin, iz Gažona, Ivan Debernardi iz Gažona, Jože Vergan, iz Popeter, Nazarij Primožič, iz Čezarjev, Anton Babič iz Babičev, Francesco Depangher iz Kopra, Nicola Vascon iz Kopra, Giovanni Tremul iz Kopra, Emilio in Salvatore Menis iz Izole, Giordano Viezzoli iz Pirana. Od teh so žrtvovali življenje za svobodo Ivan Debernardi, Anton Babič, Francesco Depangher, Giovanni Tremul, Emilio Drioli, Salvatore Menis in Giordano Viezzoli.

Število preganjanih, mučenih in obsojenih oseb zaradi protifašističnega delovanja v Slovenski Istri je precejšnje. Na sedmih procesih pred Posebnim fašističnim sodiščem so obsodili 292 oseb na 538 let in več mesecev zapornih kazni; na policijsko konfinacijo so odvedli 54 oseb; mučenih je bilo 74 protifašistov, ubitih pa 14.

S svojim bojem, trpljenjem in upanjem na boljše čase so prispevali Istrani pomemben delež k narodni in socialni osvoboditvi, doseženi z oboroženim bojem proti okupatorju.

Piše Vid Vremec

Narodnoosvobodilni boj 1941–1945

Od 1939 dalje so nacistični agresorji napadli drugo za drugo številne evropske države. Tako je v aprilu 1941 prišla na vrsto tudi Jugoslavija, ki je klonila v nekaj dneh, strta od premočnih agresorjev, kakor tudi zaradi njenih notranjih slabosti. Prekaljena od dolgoletnih bojov proti reakcionarni vladavini je bila dobro organizirana le KPJ pod vodstvom tovariša Tita. Na slovenskih tleh pa KPS. Na njeno pobudo so že 27. aprila 1941 organizirali v Ljubljani OF proti okupatorju. Poleg komunistov so se vanjo vključili pripadniki levega krila Sokolov, krščanski socialisti in kulturni delavci ter druge napredne skupine. Po napadu nemškega nacizma na SZ v juniju 1941 je KPJ sprožila oboroženo vstajo proti okupatorjem več narodnosti.

Proti koncu 1941 je prodrla OF tudi na to ozemlje. Domači protifašisti so se brez oklevanja povezali s prvimi organizatorji NOB. Po nalogu komisije OF za Primorsko pri CK KPS je bil poslan njegov član Oskar Kovačič-Toni iz Ljubljane na Primorsko že 10. avgusta 1941, da bo organiziral prve zemetke OF. Med drugim se je v oktobru 1941 povezal z Ivanom Cahom-Iskro, Antonom Bernetičem, Ivanom Jakominom iz Kubeda, Josipom Miklavčičem in Jožetom Jamškom iz Plavij ter Petrom Violo iz Korošcev, Dorom Furlaničem in Marjanom Furlaničem iz Škofij ter drugimi. Tako so ustanovili že 1. decembra 1941 prvi odbor OF pri Jožetu Jamšku v Plavjah. Po aretaciji Kovačiča v decembru 1941 in številnih njegovih sodelavcev sta delovala na tem območju organizatorja OF Darko Marušič-Blaž in Albin Cotar-Karlo. Po vaseh in celo v Kopru so nastali že leta 1942 najprej zaupniki, nato odbori OF. V Kopru so prišli do prvih stikov z italijanskimi komunisti prek Valerija Jakomina iz Pobegov in Dušana Novaka. Z njimi so sodelovali Koprčani italijanske narodnosti Pietro Gandusio, Renato Luglio, Pietro Bussani, Francesco Steffe, Mario Gregorič-Čempa. Nekateri med njimi so bili kmalu aretirani. Drugi so odšli v partizane.

Na pobudo Darka Marušiča so v jeseni 1942 osnovali prvi zemetek rajonskega komiteja KPS in odbora OF. Pripadali so mu Bruno Klarič, Doro in Marjan Furlanič iz Škofij, Ivan Cah iz Bertošev,

Vincenc Kocjančič iz Bertokov, Avgust Pečarič in Marjan Pobega iz Pobegov ter Avgust Štemberge iz Šmarij. V prvih mesecih 1943 se je zelo razmahnila dejavnost OF. Na to območje je prišel Vidko Hlaj, kot organizator NOB. Poslalo ga je vodstvo 1. pokrajinske konference KPS za Primorsko, ki je bila od 4. do 6. decembra 1942 v cerkvi Sv. Katarine pri Braniku pod vodstvom dr. Aleša Berlerja, zaupnika CK KPS. Z Hlajevo intenzivno dejavnostjo in s pomočjo domačih aktivistov OF so organizirali 11. aprila 1943 v Bertoših pri Rižar Okrožni komite KPS za Slovensko Istro. On je postal njegov sekretar, člani pa Ivan Lah-Iskra, Vincenc Kocjančič-Marko in Franc Ivančič-Luka i Gabrovce. Požrtvovalne mladinke in istrske žene so izvedle sleherni jim zaupano nalogo: napisne i obveščevalne akcije, kurirske zveze, zbiranje potrebin za NOV in drugo. Ideološko zgrajene s bile vključene v nastajajočo organizacijo SKOL med njimi zlasti Mirko Markežič-Bus iz Trušk, Zorka Krašovec-Vesna iz Gabrovce, Alma Miklavčič Darinka, Jolanda Rodela-Cvetka, Justina Šik-Pavli in Bruno Stepan-Zeljko iz Cepkov. Organizirani s bili rajonski odbori OF: Obrižanski, Čezarski, Škofjski, Šmarski, Dolinski, Gabrovški in Loparski. V Gabrovici je delovala dobro skrita in organizirana tehnika NOB Naš dom. Ta je natisnila letake i mnogo raznega propagandnega gradiva. Vodil jo j Milan Guček, ki so ga v ta namen poslali iz Sloven je. Poleg omenjenih aktivistov so kopali zemljank za tehniko Angel Repič-Branko iz Rožarja, Roma Ivančič-Vojko iz Gabrovce, dolgolani protifašist.

Več mladih Istranov se je vključilo v NOV. Ta j imela v Brkinih borbeno četo. Med tem območjem Trstom in Brkini so bile speljane kurirske, vojašk in politične kurirske zveze. Fašistične oblasti p niso mirovale. Aretirale so več domačih aktiviste OF. Koprski zaporji so postali neka vrsta zbirn središča mnogim protifašistom tudi z okupirane J goslavije. Iz njih so jih pošiljali v druge italijansk ječe in taborišča (Gonars, Cairo Montenotte, Fracatti, Rab) ter številna druga.

Padec fašizma 25. julija 1943 in kapitulacija Italij v septembru sta postala zgodovinska mejnika z naše zasužnjeno ljudstvo. Iz razpadajoče italijansk vojske, ječ in internacij so se vračali domačini. Kde je bil na jugu Italije se je v glavnem vključil tedaj i

dobra letina, tudi nekaj vina, vsega denarja pa tudi na ta način ne bo mogoče zbrati. Računam na pomoč borčevske organizacije. Zaprošil bom za stanovanjsko posojilo... Šmarska stanovanjska skupnost je sicer obljubila, da bo dala posojilo, ki pa ga doslej še ni. Prav danes skuša sin Tinče urediti te zadeve v Šmarju, zato ga ni...»

In tako stojijo, kljub nesebični pomoči kozjanske zadruge in šmarske občine, Romihovi na razpotju. Dnevi hite kot ponoreli, trta že kaže zametke grozdja, jablane se napenjajo, krompir poganja in kot bi trenil, bo tukaj jesen, z njo zima in začetek novih, še hujših težav, ki jih morajo Romihovi premagati za vsako ceno, sicer

Snaha Olga: »Malo nas je pri hiši za delo. Mati so bolani, otroci premajhni, mož in oče garata, zdaj pa nas je prizadelo še to.«

se jim bo hiša zrušila nad glavo.

Velika pripravljenost, ki so jo pokazale občina in zadruga, vpliva optimizem in je hkrati vzpodbuda tudi za druge, da prisluhnejo Romihovim in jim skušajo pomagati. Časa ni prav dosti...

Še enkrat pregledava z gospodarjem hlev in nesrečno hišo. Stara hiša je resnično v nemogočem položaju. Kamorkoli se ozreš, razpoke. Velike in majhne. Predvsem grozeče...

»Če le malo zatrese zemljo, bomo vsi pod ruševinami,« se spomni potresa leta 1974 gospodar Tinček.

»Hvaležen sem vsem, ki so nam pomagali pa tudi tistim, ki nam še bodo,« še navzre in se ozira za delom, ki se ne meni za njegova sedemdeseta leta.

Milenko Strašek

Cvetko Budkovič – več kot petdeset let življenja z glasbo

Muzikant naj bo!

No, ni znano, ali je res kdaj kakšen grosupeljski učitelj uporabil te besede, ko je slišal malega Cvetka peti, vendar pa je moralo biti nekaj takega, saj ga je njegov učitelj Ladislav Cuk izbral za vlogo Mihca v otroški igrici Povodni mož prav zato, ker je terjala vloga veliko petja. Potem se je »šolska slava« hitro širila in Cvetko Budkovič se je z vsemi svojimi otroškimi močmi vrgel v ljubiteljsko kulturniško delovanje. In je to počel vsa leta na ljubljanskem učiteljskišči, dokler se ni odločil za poklicno pot glasbenika in se vpisal na ljubljanski konservatorij.

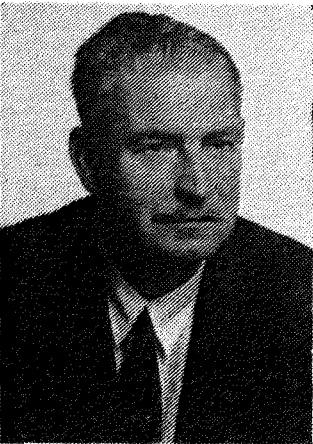
Še izza otroških let mu je ostal spomin na učiteljevo igranje violine, ki se je s šolskega okna čez cesto pretakalo v milih zvokih do nežnih otroških ušes. Takrat se mu je začela oblikovati želja, ki se je vse bolj konkretno in vse bolj naravnost povezovala z glasbo. Leta 1940 se je torej vpisal na študij glasbe in specialno na študij violinske igre.

Dobro se mu je obneslo znanje, ki sta mu ga še v srednji šoli nudila profesor Grönmig in Vida Jerajeva. Na visoki šoli pa so ga dobili v roke profesorji Jan Slajs (violina), Lucijan M. Škerjanc (harmonija) ter Davorin Cvetko (teorija in intonacija). Njegova zagnanost za pridobivanje znanja je bila velika, toda okoliščine so mu jo, tako kot večini slovenskih študentom, »ohladile« za štiri vojna leta, ko je bila na vrsti drugačna šola življenja. Po prvem letu študija se je vrnil domov v Grosuplje, ne vedoč prav dobro, kako se bo zasukalo naprej. Pa se je tako, da so ga ob neki raciji, na prvega aprila dan dvainštiridesetega ujeli Italijani in se je njegova pot nadaljevala v taborišča Gonars, Monigo in Visco.

»Taboriščna pot se je začela z ljubljansko belgijsko ka-

sarno: »Spominjam se, da nas je bilo v sobi približno 80. Med drugimi tudi celotna skupina pevcev logaškega okreta, ki je večkrat prav ubrano zapel »Försterjevo V hribih se dela dan. Bilo je kar nenavadno, da so jim pazniki pustili peti in jih niso ustavili...«

Iz življenja v Gonarsu ostaja Cvetku Budkoviču spomin na delo v pevskem zboru, ki

ga je odvil Jože Hantz. Menda je bilo junija 43, ko so slovenski pevci priredili koncert, okupatorji pa so jih pustili peti do konca, menda že sluteč, da se njihovo vojno zmagovalstvo že bliža neslavnemu koncu.

Ob padcu Italije so, se spominja naš glasbenik, interniranci organizirani in v šestereh odkorakali iz taborišča. Peš jo je ubiral vse do Vrtovina, kjer je bil mobiliziran v partizansko brigado in kjer je prvič dobil v roke puško. Takrat je prišel ukaz, naj med borci poiščejo učitelje, ki bodo organizirali slovenske osnovne šole na osvobojenem Primorskem.

Iz tistega časa ostajajo podobe Planine in Ajdovščine, podobe letalskega napada, podobe mostu, ki leti v zrak potem, ko so ga partizani zminirali, podobe nemških tankovskih kolon, ki so se va-

lile s Cola... Bil je najmlajši od štirih izbranih učiteljev... V Razdrtem je prvič po letu in pol spal v pravi postelji. In v tistih burnih dneh ob koncu vojne se ni nič ustavljal v Ljubljani. Mahnil jo je v Grosuplje in bil po mesecu dni bivanja doma, ko so za domačine pripravili dva mitinga, mobilizirani v Cankarjevo brigado. Od tistih dni ostaja spomin na napad na Zvirče. Bil je pravi čudež, da je ostal živ. Znašel se je na Muljavi med domačimi aktivisti – kar na hitro so ga določili za partizanskega učitelja.

Bilo je kratko, pa intenzivno delo na terenu, vodil je pevske zборе in počel vse tisto, kar naj bi dvigalo ljudem moralo in jih pripravljalo na svobodo.

Ko so spomladi 1944. domobranci vdrli na Muljavo, se je umaknil in se priključil okrožnemu odboru OF Grosuplje-Stična. Istega leta jeseni pa je bil imenovan za zborovodjo oficirske šole pri GŠ NOV in POS v Metliki. Tako je bila na nek način tudi vsa njegova vojna doba kljub vsem težavam in težkim preizkušnjam, prežeta s glasbo. S tečajniki je nastopal na kulturnih prireditvah, vodil mladinski pevski zbor, sodeloval pri folklori (pri skupini, ki jo je vodil baletni mojster Štefan Suhi). Bili so mitingi, raztegoval je harmoniko in vlekel lok po violini, sodeloval z godbo na pihala... In tako se je vojni čas končno prevesil v svobodo. In Cvetko Budkovič je ostal glasbenih vse do današnjih dni. Glasba, ta univerzalna govorica, ki jo razume vsakdo, mu je ostala ljubezen in kruh.

V prvih povojnih letih je vodil pevske zборе, hkrati pa je bil zaposlen na ministrstvu za lokalni promet kot šef personale, pa na ministrstvu za prosveto kot referent za glas-

bene šole in glasbila... vodil je več pevskih zborov v okviru Svobod in prosvetnih društev – tja od Prul pa do prve državne realne gimnazije in DZS, po podjetjih in na terenu. Končno pa je prišel čas, ko je lahko storil tisto, česar zaradi vojne ni mogel opraviti – vpisal se je na akademijo za glasbo na oddelek za zgodovino in folkloro. V ta študentski čas pa je sodilo vse, kar so takrat počeli zagnani aktivisti: gradnja ceste Brčko-Banoviči in številne volonterske akcije, vmes pa violinski solistični nastopi, počevanje violine za študente

Triinšestdesetega je postal ravnatelj Glasbene šole Ljubljana Vič-Rudnik in razširil njeno dejavnost tudi na podeželje (Dobrova, Velike Lašče, ter dislociran oddelek v Rožni dolini). Kar sedem let je na tej šoli vodil godalni orkester, poučeval violino in vodil komorne vaje. V tistem času je postal tudi dirigent simfoničnega orkestra ljubljanskih glasbenih šol in z njim nastopil na veliki prireditvi Radost Evrope v Beogradu, od koder jih je prenašala Evrovizija. Med drugim je bil tudi pomožni pedagoški svetovalec za področje glas-

in dijake... Na zborovodski šoli je predavala glasbeno zgodovino, na višji pedagoški pa ansambelsko igro. Prijetno se spominja, da so se številni takratni njegovi učenci odločili za glasbeni poklic.

Kdor je bil na samem začetku zagnan in poln idealov v novi družbi, kot je bil Budkovič, je pač sodeloval v družbenem življenju tudi širše. On je bil posebno aktiven v sindikatu glasbenih šol, pa kot tajnik Društva glasbenih pedagogov Slovenije, predvsem pa kot pisec strokovnih člankov, poročil in kritik v časopisih in revijah od Pedagoškega delavca do dnevnega časopisa, Otroka in družine in Grlice. Razpisal je svoja predavanja po številnih tečajih po slovenskih krajih in se udeleževal seminarjev po vsej državi.

bene vzgoje v osnovnih šolah višje občine in pobudnik oddelka glasbene šole v Grosupljem.

Dolg je seznam njegovih aktivnosti na področju glasbe, v šolah in v okviru ZKO. Že nekaj let upokojen, pa seveda kot vsi ljudje, ki jim je umetnost najprej ljubezen potem šele kruh, še vedno ne miruje. Muzicira, piše, nastopa. Med drugim je napisal tudi knjigo o Svetozarju Maroltu – Špiku, glasbeniku in borcu, pa knjigo o razvoju mladinskega zborovskega petja pri nas do začetka druge svetovne vojne... Prav te dni je praznoval sedemdeseti jubilej. Upati je, da ga bo lok še vedno ubogal tako mehko kot doslej, in da ga njegova neverjetna dobra volja, ki jo širi med ljudi, ne bo nikoli minila.

B. Ž. J.

naslednje mesece v prekomorske enote NOV. Ti so se skupaj s pripadniki drugih jugoslovanskih narodov bojevali na številnih bojiščih v Jugoslaviji vse do osvoboditve.

Med ljudstvom je tedaj zavladalo nepopisno nav-

dušenje. Zvrstile so se javne manifestacije v podporo Osvobodilni fronti. Žal je na Primorskem in v Istri nadomestil starega novi nemški okupator. Nastal je domači, Čezeranski bataljon NOV. Ta je skupaj s 1. bataljonom 2. hrvaške istrske brigade in

pripadniki KPS in OF osvobodil 27. septembra 1943 preostale politične jetnike iz koprskih zaporov, kajti domačine so že pre izpustili. Z vso vneto so organizirali prvo politično ljudsko oblast. Osnovali so 1. slovensko istrsko brigado. Zaradi strateško vojaškega in političnega pomena tega območja je osrednje vodstvo NOV poslalo v Slovensko Istro Šercerjevo brigado.

Toda nemški okupator je po preboju goriške fronte – v dnevi 2. in 3. oktobra 1943 – v svoji uničevalni in požigalski ofenzivi moral vseprek. Proti njemu, v orožju in moštvu znatno premočnejši, so se junaško upirali partizani in tukajšnji prebivalci. Okupator je požgal nad 50 vasi in zaselkov, pobil več kot 200 partizanov in domačinov, vendar je tudi on imel občutne izgube.

Za odposlanec slovenske Istre so izvozili za kočevski zbor v oktobru 1943 naslednje domačine: Nazarij Bordon in Čezerjev, Josip Miklavčič iz Plavij, Otilijo Kavrečič iz Rižave, Avgust Starc iz Loparja, Stanko Ulčnik iz Šmarji in Vincenc Babič iz Vanganela. Istrani pa niso klonili kljub takim hudim preizkušnjam. Pred iztekom 1943 so organizirali Varnostno obveščevalno službo za Slovensko Istro, italijanske skupine GAP, Istrski odred, leta 1944 pa še Komando mesta Koper, italijanski gari-baldinski bataljon Alma Vivoda in Mornariški odred Koper. Proti okupatorju in njegovim fašističnim hlapcem v obalnih mestih so te enote izvedle številne uspešne akcije im mu zadali, težke izgube.

Vzporedno s temi dogajanjmi se je razvijala politična dejavnost OF in nastajala je prva ljudska oblast. Organizirali so okrožni komite KPS pod vodstvom Stanka Pervanje-Grudna, Milana Gučka, Ivana Matka-Imka, Ivana Čaha-Iskro in drugih. Nastalo je tudi 9 rajonskih, od julija 1944 pa štirje okrajni komiteji KPS: Socerbski, Loparski, Istrski in Obalni, obenem z ustreznimi odbori OF.

Izredno pomembne so bile volitve v organe prve ljudske oblasti slovenskega naroda. Udeležili so se jih navdušeni prebivalci na osvobojenem in na pol osvobojenem ozemlju. V okupiranih obalnih mestih tega niso mogli storiti, čeprav so jih privrženci OF podprli na različne načine.

Izvolili so odposlanec v navedene okrajne in v petdeset krajevnih narodnoosvobodilnih odborov. V nekaterih krajih so pooblastili odbore OF, da so

opravljali upravne in oblastvene naloge.

V obalnih mestih so z OF prizadevno sodelovali nekateri pripadniki italijanske narodnosti. Okupator je izvajal strog nadzor nad prebivalci, zato je bilo delo zelo težavno. Med tistimi Italijani, ki so v Kopru sodelovali z OF, so bili tudi Albert Lonzar-Oskar, Renato Luglio in Valmi Perosa. Delovali so še pripadniki italijanskih enot GAP. V izoli so bili aktivni Gualtiero Degrassi-Darko, Italo Delloro, Bruno Desete in drugi, v Piranu je Paolo Seme. Ti so bili povezani s Borisom Legacem, Ivanom Knezom, oba slovenske narodnosti, pa tudi z drugimi aktivisti OF ali vojaškimi enotami. Žal ne moremo poimenovali navajati podatkov za vodstva partizanskih enot, ki so delovala na tem območju. To bi presleglo okvire tega zapisa.

Naj v ponazoritev zapišem, da so se zelo razmahnila propagandna, obveščevalna, zdravstvena in kurirska dejavnost, ki so jih opravljale požrtvovalne mladinke. Zanje imamo podatke v zborniku Napredna mladina Slovenske Istre 1919–1947. Seznan je precej dolg. Najboljše so sprejeli v SKOJ. Takih je bilo na tem območju kar 800.

V partizanskem šolstvu je delovalo 30 šol, oziroma tudi več tečajev. Obiskovalo jih je 1100 učencev. Med 33 partizanskimi učiteljicami je 7 žrtvovalo življenje za svobodo. Poleg tega so prirejali še partizanske mitinge, ki so se jih ljudje z veseljem udeleževali. Istrani so se bojevali v omenjenih enotah, v prekomorskih enotah in tudi v raznih enotah na Slovenskem. Mnogi so se izkazali v težkih bojih. Veliko jih je padlo in je bilo ranjenih.

Okupator, zlasti pa koprski in fašisti iz Izole ter Pirana, so vdrali na podeželje s svojimi takimi imenovanimi kazenskim pohodi. Streljali so talce, aretirali domačine in jih odganjali v ječe in v nemška koncentracijska taborišča, med njimi tudi v tržaško Rižarno. Iz Slovenske Istre so odgnali med 1200 ljudi na pot nepopisnega trpljenja, za mnoge nepovratka.

Ko je padel leta 1944 Vincenc Kocjančič-Marko, predsednik izvršnega NOO za Loparski okraj, je postal predsednik njegov podpredsednik Viljem Turk-Trava iz Pridvora, podpredsednica pa je bila Otilija Dobrinja – Majda iz Loparja. Ob osvoboditvi Kopra je vodstvo NOB vkorakalo skupaj s partizani že 30. aprila 1945 v mesto.

Konec

Hiša v Babičnih štev. 4. Lastnik je bil Anton Babič. V kleti poleg stanovanjskih prostorov je bil bunker za Komando mesta Koper. V njem so hranili arhiv, pošto, orožje in dva pisalna stroja. Večkrat je v njem prenočil komandant Franc Planinc Frenk, spomladi leta 1945 pa komisar Janez Dekleva Igor.

S fotokamero Edija Šelhausa

Stotinka za zgodovino

Tukaj začnemo ciklus Šelhausovih vojnih fotografij: partizansko letališče na Krasincu, oziroma Podzemlju februarja 1945 – partizanske ranjence transportirajo v Bari.

Edi Šelhaus je kot fotoreporter in dopisnik posnel in srečeval številne ljudi, prisostvoval mnogim dogodkom, tako da ima veliko povedati o svojem zanimivem in pestrem življenju s kamero v rokah. Večina njegovega fotografskega opusa sega v povojni čas, čeprav ne smemo pozabiti na njegov zgodovinski dragocen prispevek k partizanski fotografiji.

Rodil se je leta 1919 v Podkrajju nad Vipavo. Njegovi predniki Šelhausovi so menda prišli pred več stoletij iz Južnega Tirolskega v Železnike. Edijev oče se je rodil 1884 in se izučil za popotnega fotografa. Poročil se je leta 1918 in ženo hrati uvedel v skrivnosti fotografskega poklica.

V dramatičnih razmerah Mussolinijevega pohoda na Rim v letih 1923–1929 sta Edijeva starša kljub naraščajočemu fašizmu fotografirala večino slovenskih kulturnih prireditev na Tržaškem (godbe, pevске zборе...). Edi je večji del svojega otroštva preživel v Trstu. Zaradi vse hujšega fašističnega nasilja se je družina preselila v Jugoslavijo,

kjer je oče v Zagrebu odprl Foto Jadran, mati pa se je odločila za fotoateljé v Škofji Loki. Starša sta se odločila, da bo sin nadaljeval družinsko tradicijo in tako je postal fotograf.

Sestdeset let je že minilo, odkar je prvič pritisnil na sprožilec fotoaparata. Bilo mu je 12 let, toliko kot birmanki, ki jo je v odsotnosti matere sam fotografiral v ateljeju v Škofji Loki. Po potrebi se je nekaj časa učil slikati v Zagrebu pri očetu in nato spet pri materi. Starša sta bila podjetna in uspešna fotografa. Njegova mati je imela enega najlepših lesenih fotoateljéjev v predmestju Škofje Loke, (blizu današnje bencinske črpalke), ki pa je zgorel 1932 leta. Iz tega obdobja se Edi spominja, kako so leta skupaj fotografirali 1932. leta Evharistični kongres v Ljubljani. V tem času so bile najbolj donosne nove maše, poroke in podobno... Kot zanimivost naj omenimo, da so pred narejeno kuliso »Triglava« s šopkom v roki fotografirali prenekaterega vojaka starojugoslovanskega prvega gorskega polka, ki je bil v Škofji

Loki. Pri izjemnih dogodkih, ko se je obetalo še veliko dela je priskočil na pomoč oče iz Zagreba.

Prav pri materi v Škofji Loki si je Edi izostril oko za portretno fotografijo, medtem ko je od očeta poddedoval »fotoreportersko« žilico. Pri fotografu Pogačniku v Ljubljani je leta 1936 opravil pomočniški izpit in do vpoklica k vojakom leta 1940 (v Skopje) je potoval med Škofjo Loko, Zagrebom in Slovenj Gradcem. V Skopju je postal fotograf našega tedanjega vojnega letalstva.

V Škofji Loki, v fotoateljéju Edijeve matere je delal tudi kasnejši znani partizanski fotoreporter Riko Mlekuž, ki je bil znan po portretih borcev v IV. operativni coni.

Pri Šelhausovih v Škofji Loki so že v začetku nemške okupacije 1941. naskrivaj izdelovali duplikate fotografij, katere so naročali nemški policisti. Prav po zaslugi Edijeve mame so se ohranila dragocena pričevanja okrutnosti nemških policistov (serija fotografij o požganih Dražgošah). Izdelovala je tudi fotografije, ki so jih rabili ilegalski za svoje ponarejene izkaznice.

Edi je dobil spomladi 1943. poziv za nemško vojsko toda odločil se je za partizane in vstopil v Škofjelosko četo Kranjskega odreda. Tudi fotoaparat je vzel s seboj, in je prve posnetke v partizanih posnel okrog partizanskega kotla na Križni gori. Toda zaradi naporenega partizanskega življenja, se več posnetih filmov, ki jih je Edi Šelhaus zakopal na eni izmed škofjeloskih planot, žal ni ohranilo.

Bilo je jeseni 1943. Dober mesec po zlomu fašistične Italije, ko so na vrtu pri Šelhausovih sosedovi otroci slučajno v igri zbrskali ilegalne fotografije partizanov. Te fotografije so odkrili Nemci, ki so ravno skozi

sadovnjak napeljevali poljski telefon. Kmalu nato je njegovo mater aretirali gestapovci Pfeifer. Tisti, ki je prinašal razvijati filme o gestapovskih zločinih. Ob aretaciji v ateljeju je ukradel nov fotoaparat leica z okenske kljčke. V tistem času je bila leica vredna celo bogastvo...

Vojna je družino razsula. Oče je bil v Zagrebu, brat v nemški vojski, mama v Begunjah in on v gorenjskih gozdovih.

Ko je Edi ranjen, sredi 1944. leta čakal na partizanskem letališču Podzemelj blizu Črnomlja na prevoz v Bari, ga je odkril France Brenk, ki je zbiral fotografije iz različnih koncev za nastajajočo fotosekcijo pri propagandni komisiji IOOF. (Svoje prostore je iemla v Bordonovi vili v Črnomlju). Namesto v Bari je šel Edi v fotosekcijo, kjer se je spoznal z natančnim in dobrim organizatorjem Franjom Veselkom. Profesor Veselko je bil eden redkih, ki se je zavedel zgodovinskega pomena fotografij iz tega obdobja. Prav njegova vestnost je pripomogla, da so se Edijeve medvojni posnetki ohranili v fotoarhivu Muzeja ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani.

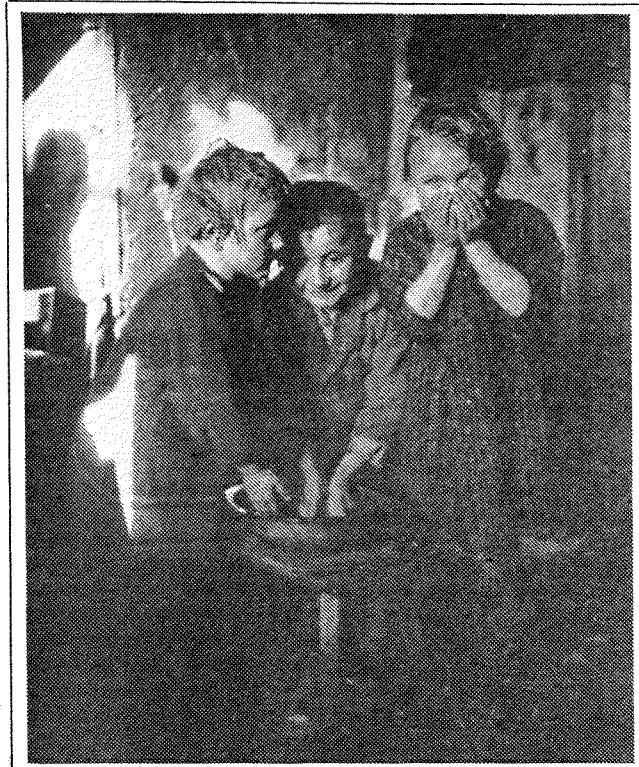
V Črnomlju ni dolgo vzdržal, hotel je iti ven, na teren. Tako je postal »leteči fotoreporter«. Njegovo področje je bilo izredno široko. Motivov je bilo veliko, okolica Črnomlja, Starega trga, Osilnice, od Kočevskega do Notranjske. Iz tega obdobja bi posebej omenil prikupne fotografije otrok z živalmi, malih pionirjev in pretresljivi posnetki povratnikov iz taborišča Rab na požganih domovih.

Motivi otrok in njihove usode so Edija Šelhausa še posebej privlačili zaradi svoje neponovljive spontanosti in nevarnosti. Osebnost ga je zelo prizadela vsa tista revščina.

Dejan Vončina

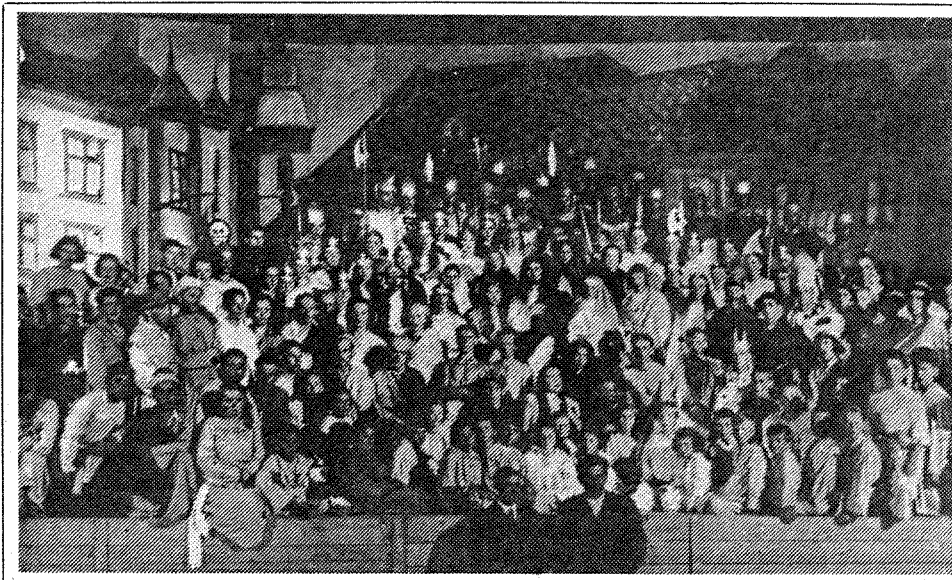
Portret starčka je nastal na Malnarjevem pragu v Osilnici, v hiši, kjer so domačini Šelhausu prijazno odstopili prostor, kjer si je uredil začasno temnico za razvijanje filmov. O možakarju na fotografiji ve avtor povedati le to, da se je bil kratek čas preden ga je fotografiral vrnil iz taborišča na Rabu.

Tri sirote ki jih je fotograf posnel v Zgornjih Čačičih na Kočevskem. Ob pogledu na to svojo fotografijo iz tistih dni pravi danes avtor, da bi bil neizmerno vesel, če bi lahko ugotovil, da so ti otroci – zdaj že zdravni odrasli ljudje – še živi in, če bi jih lahko ponovno srečal in – fotografiral. Tudi fotografije bi jim podaril v spomin.

V tej sestavi je delovala partizanska fotosekcija pri IO OF v Črnomlju v obdobju od jeseni 1944 in do pomladi 1945 v Bordonovi hiši: (od leve proti desni)

Tole je fotografija Loškega pasiona, igre, po kateri so bili Ločani pred vojno znani. Pritegnila je veliko število amaterskih igralcev in seveda tudi gledalcev. Zato je razumljivo, da je pomenil takšen dogodek tudi za fotografe dober zaslužek in afirmacijo. Stari Šelhaus je prihajal iz Zagreba v Škofjo Loko pomagat ženi fotografirati in pomagal jima je že tudi sin Edi.

V zimi 44–45 je naš fotograf hodil s svojo kamero po požganih vaseh ob Kolpi, se ustavljal in fotografiral. Ker se ni mogel drugače zahvaliti ljudem, ki so mu na poti ponudili tisto malo krompirja kar so ga imeli, jih je povabil ven na sneg in jih fotografiral v upanju, da jim bo te posnetke lahko kdaj kasneje tudi izročil v spomin. Morda se bo tudi na teh fotografijah kdo prepoznal?

Ob povečanju števila vlomov v Sloveniji

Za večjo varnost premoženja

V črnih kronikah dnevnih časopisov lahko vsak dan prebiramo novice o najrazličnejših vlomih in kraajah. Po statističnih podatkih je kriminala iz dneva v dan več, glede na gospodarski položaj pa lahko pričakujemo, da ga bo še več. Posebej so lahko zaradi vlomov zaskrbljeni prebivalci Ljubljane, saj se tretjina vlomov na Slovenskem zgodi prav v njihovem mestu.

Motijo se tisti, ki menijo, da ni nobene možnosti, da bi jih kdo okradel, ali da bi vlomil v njihovo stanovanje. Zavedati se moramo, da so za vlomilce privlačna vsa stanovanja, saj je tudi v najbolj skromnih najti kaj vrednega in takšnega, kar se lahko proda.

Zato ni odveč, če začnemo razmišljati, kako bi lahko zavarovali svoje premoženje in v končni fazi tudi sebe in svoje življenje. Naš prvi korak pri tem je mehansko zavarovanje vseh dohodov v stanovanje, hišo, počitniško hišo, ali katerokoli drugo zgradbo. S tem bomo vlomilcu zelo otežili delo.

Kaj pa je mehansko zavarovanje? Čeprav se na prvi pogled zdi ta izraz zelo učen, gre preprosto za to, da vhodna vrata okrepimo s prečnimi varnostnimi zapori, jih opremimo s ključavnicami, ki imajo varnostne ščite in cilindre, ki jih ni mogoče odpreti s preprostim vlomilskim orodjem.

V zadnjih letih se je na našem tržišču pojavila vrsta prečnih vratnih varnostnih zapor, med proizvajalci pa je tudi tovarna Titan iz Kamnika. Zapora ni nova »pogrnjavščina«, saj je v bistvu stara že nekaj stoletij ali celo nekaj tisočletij. Ljudje so jo uporabljali za zavarovanje svojega skromnega premoženja. V Titanu so naredili zaporo, ki je bistveno boljša, kot pa

so bile zapore v preteklosti. Vrata zaklene na obeh straneh, tako da se zapah pomakne za približno 65 mm na obe strani. Z zaporo ojačamo vrata, kar še poveča varnost, saj so ta najbolj šibka v sredini. Onemogoča pa tudi nasilno snemanje vrat. Dolžina zapore je prilagojena standardnim širinam vrat, vse druge dolžine pa lahko naročite v Titanu.

Prečno zaporo lahko kombiniramo s ključavnico, ki je že vgrajena v vrata, ali pa še z dodatno ključavnico. Tovar Titan pa lahko priredi cilindre tako, da jih odpira en ključ, lahko pa vgradijo tudi maloserijske cilindre z W profilom, ki bo zelo trd oreh za vsakega vlomilca.

Če bi vlomilec le prišel v stanovanje, ga bomo najbolj učinkovito pregnali tako, če bodo stanovanjski prostori pod stalnim nadzorom. Ker

preprosto ni mogoče, da bi sami nadzirali stanovanje, lahko to nalogo zaupamo alarmni napravi.

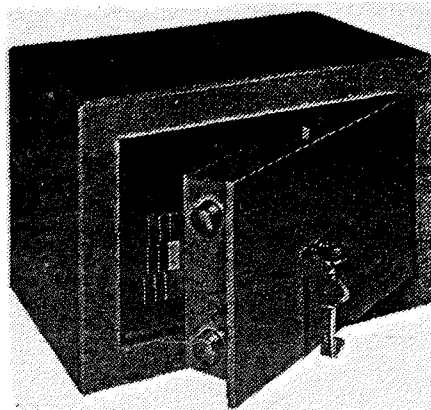
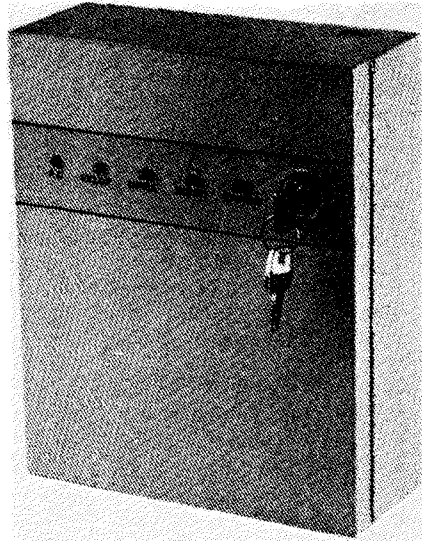
Takšne naprave nadzorujejo vhode in notranjost stanovanj, hiše, delavnice, jadrnice ali avtomobile, medtem ko smo mi odsotni. Lahko pa izberemo takšno napravo, ki nas opozori tudi na dim, požar in druge spremembe v hiši ali stanovanju. Zmogljivejše naprave lahko uporabimo tudi za nadzor delovanja pomembnejših aparatov in naprav. Ob kakršnemkoli nezaklenjenem pojavu se sproži glasni alarm ali utripajoča luč ali pa tih alarm v obliki telefonskega klica na programirano številko.

Eno izmed takšnih naprav izdeluje Elpro & Z iz Stanežic pri Ljubljani, ki se imenuje hišna alarmna centrala HACS-01. Sestavljena je iz elektronskega šifratorka za vklop in izklop centrale ter petih led diod za prikaz stanja. Te nudijo skoraj 12 tisoč možnosti za kombinacije in nanjo lahko priključimo različne senzorje, kot so senzorji za požar, vlom, vdor vode in druge. Centrala ima tudi reledni izhod 3A, na katerega lahko vežemo različne porabnike. Ob izpadu električne napetosti se avtomatsko vklopi akumulator, ki je v centrali in služi za napajanje centrale in njenih porabnikov. Sama centrala ni velika, saj so nje ne mere 220 x 180 x 180 mm, težka pa je 2,5 kg.

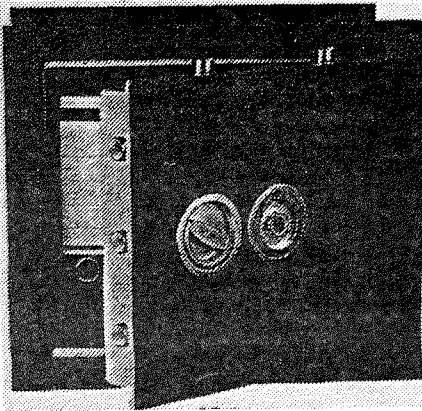
Na našem tržišču se je v zadnjem času pojavila vrsta tujih izdelkov za varovanje premoženja. Izdelki svetovno znanih in priznanih izdelovalcev te tehnike so samo popestrili in izboljšali ponudbo. Večino izdelkov pa lahko kupimo v konsignacijskih prodajalnah.

Tako podjetje Commerce iz Ljubljane ponuja najrazličnejše ključavnice, cilindre in ključe. Zelo privlačna je njihova ponudba najrazličnejših

Hišna alarmna centrala HACS-01

Namizna blagajna

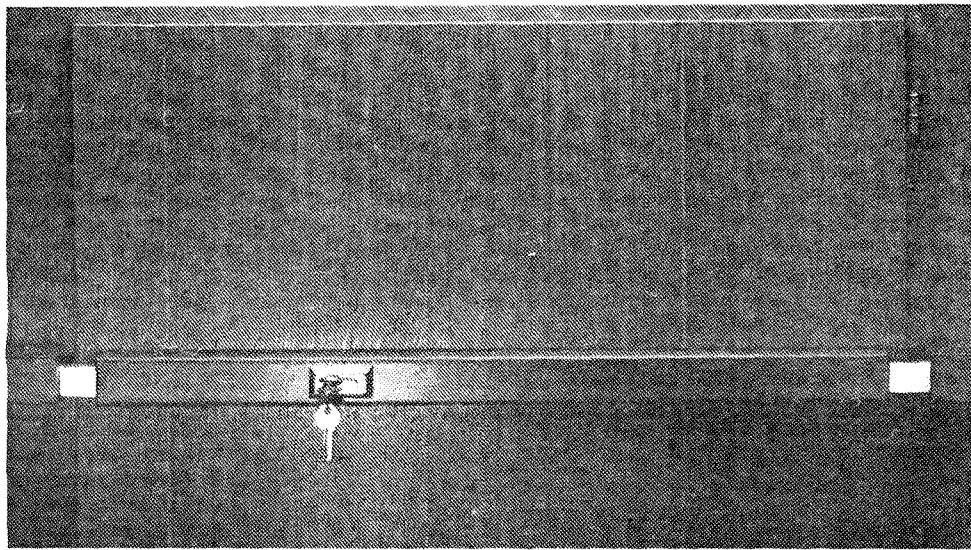
Blagajna, ki jo vzdamo v steno

blagajn. Ponujajo takšne, ki jih imajo lahko na mizi, ali pa jih vzdamo v steno.

Vse so narejene tako, da imajo poleg ključavnice, ki jo odklenemo s ključem, še šte-

vilčno kombinacijo ali pa elektronsko šifro. Blagajne so dokaj težke, saj tehtajo tiste, ki jih vzdamo, od 25 do 220 kg, namizne pa od 13 do 18 kg.

B. K.

Titanova prečna vratna varnostna zapora

Zgledno sodelovanje s prebivalstvom

V občini Ilirska Bistrica je malo prebivalcev, ki ne bi bili ponosni na enoto JLA, ki deluje pri njih. V tem marljivem kolektivu, ki mu poveljuje Gojko Vujnović, poznajo pravo formulo za uspešno delo. Zato je bila ta enota konec lanskega leta razglašena za vzoren kolektiv pri pouku in vzgoji ter vsestranskem sodelovanju s civilnimi strukturami v reškem korpusu.

Tisti hip, ko prestopite vrata, ki vodijo v vojašnico »Proleterskih brigad«, vam postane jasno, da v njej živijo mladeniči polni volje in elana, ki so si življenje v vojski olepšali in si ga naredili prijetnejšega. Okolica zgradb je vedno čista, dvorišče je polno zelenic in cvetja, visoko oceno pa zasluži tudi prostor, kjer imajo parkirana motorna vozila. Poseben vtis naredi na obiskovalca soba za obiske. Mikavnost tega prostora so udobni naslonjači, ki so jih vojaki naredili sami, opremiti pa so jim ga pomagale tudi delovne organizacije.

»Vse, kar se dela, delamo z lastnimi močmi in dela je vedno veliko. Starešine in vojaki so vedno pripravljeni pomagati za delo, še zlasti ko gre za izpopolnjevanje pouka in vzgoje. To nas v večini kate-

skovalca soba za obiske. Mikavnost tega prostora so udobni naslonjači, ki so jih vojaki naredili sami, opremiti pa so jim ga pomagale tudi delovne organizacije.

Gojko Vujnović

gorij uvršča na prvo mesto v našem korpusu«, pravi Gojko Vujnović.

Posebno pozornost namenijo praktičnemu pouku, s katerim pridobivajo vojaki trajna znanja. Zato se v tej enoti velik del časa preživi na terenu. Podatki kažejo, da je na mesec enota približno sedem do deset dni zunaj vojašnice, včasih so še dalj časa, kar je seveda odvisno od učnega programa. Tako je lani enota v »enem kosu« preživela 20 dni na terenu. Pri tem je izvajala različne vaje, najboljše pa je bila pri vaji, kjer so prečkali reko. Nadrejeno poveljstvo je to vajo ocenilo z oceno prav dobro. Glavna sestavina vseh uspehov, ki jih je dosegla enota, so medčloveški odnosi, ki temeljijo na medsebojnem spoštovanju in spoštovanju človekovega dostojanstva. Ob vsakodnevnom delu pri pouku in vzgoji pa so pripadniki enote vedno našli čas tudi za vsestransko

sodelovanje z različnimi organizacijami bistiške, sežanske, opatijske in obalnih občin.

Nič manjše ni sodelovanje z osnovnimi šolami, še posebno z osnovno šolo »Dragotin Kette« iz Ilirske Bistrice, ki je za svoj trud prejela tudi malo plaketo JLA. Skupaj so pripravili vrsto kulturnih in športnih prireditev, številne skupne delovne akcije in drugo. Po njihovi zaslugi je nekaj vasi, med njimi Šapjane,

Brezovo brdo, Artviže, Črni kal in druge, dobilo vodovod, telefonske zveze in s tem zvezo s svetom.

Vojaki in starešine radi pokažejo številne pohvale, nagrade in čestitke, ki so jih prejeli za svoje delo. Po besedah Gojka Vujnovića pa njemu in vsem starešinam največ pomeni, če vojaki po odsluženju vojaškega roka zapustijo JLA z novimi in koristnimi življenjskimi izkušnjami.

Petar Nikolić

Največ kolajn Sloveniji!

Končana je strelska sezona z zračnim orožjem, puško in pištolo. Zanimivo je pogledati kam so na državnih prvenstvih odšli kolajne? Izmed vseh republik in pokrajin je letos prvič, da je največ kolajn osvojila Slovenija (20) in to po šest zlatih in srebrnih ter osem bronastih, na drugem mestu je Hrvaška, sledi Srbija, BiH itd.

Od 42 SD ki so osvojile kolajne, so jih največ osvojili strelci Novega Sada (8) po sedem Zenica in Zagreb itd. Od slovenskih strelskih družin, sta bili najbolj uspešni v zračnem programu D. Poženel, Rečica in Trzin, po tri kolajne, Rudnik HR, Olimpija in B. Ivanuš po dve itd. Kolajne na DP je osvojilo 13 SD iz Slovenije, seveda pa preostanejo še DP z MK orožjem (medn. in nac. program) vojaška puška, trap, ter vse pištolske discipline.

Na republiških prvenstvih je kolajne v Sloveniji osvojilo 41 SD, največ Olimpija 26, Trzin 18, Brest 13, Domžale 11 itd. Največkrat so naslov prvaka Slovenije osvojili strelci Olimpije 18 krat, Trzin 7, Brest 5 itd. V mednarodnem programu je bila zopet najboljša Lj. Olimpija z 19 kolajnami, Domžale 9 itd. V nac. programu pa je najboljši Brest 9, Trzin in STT Trbovlje po osem, Partizan Zalog 5 itd.

Največ naslovov prvaka Slovenije je osvojil Brest – 4, STT – 3 itd. Iz podatkov zadnjih deset let je razvidno, da so slovenski strelci na DP največ kolajn osvojili leta 1985 – 32, leta 1983 in 1986 pa po 31 kolajn, letos pa že 20, najmanj kolajn so zbrali leta 1980 samo 16. Največ naslovov državnih prvakov so osvojili 1983 14, letos že šest.

E. Progar

Tako so na lanskem urjenju na terenu prepeljali netržajni top s priročno narejenim splavom na drugo stran reke.

Strah plane iz kota kot tiger

S srečanja osemdeseterice pisateljev na mednarodnem Penu na Bledu, kjer je bila osrednja tema razmišljanj – strah danes.

»Človek, ki se stara, je v poletni noči stopil ven. Bil je v Alpah pod visoko goro, ki je bila velika gmota tihote. Zaslišal je drobno žvrgolenje. Bilo je precej oddaljeno, ampak bilo je edini glas v gorski tihoti. Tako nezatno, kot da bi žvrgolel kolibri. Obenem pa je bilo tudi prestrašeno. V mislih je rekel krlatcu: pridi, te bom vzel med svoje dlani, bom ogrel mrz, ki te trese, pregnal strah, ki te straši.

Obenem je vedel, da je tisto, kar je prestrašeno, kar trepet v mrazu, njegovo lastno srce. Da gre ptičji glas skozenj in da je struna strahu skrita med njegovimi rebri. Ko se je vrnil na ležišče, je še dolgo gledal skoraj nezaznavne svetlobne žarke, ki so sveltli v njegovo noč, v njegovo ledeno oko. Vedel je, da ni človeka, na katerega bi se lahko obrnil, vendar je upal, da mora samo počakati na dan, da mu prinese olajšanje. Ptici se zjutraj zbudijo s krikom presenečenja, da so na svetu. Človek se zbudi z občutkom, da je rešen svoje more, a mora se ga polasti, preden odpre oči. Tudi strah pred novim sivim dnem že poganja njegovo srce, da razbija neenakomerno.

Strahu ni. Strah je hudooben človek, pravijo v teh krajih. Ali je v teh krajih veliko hudobnih ljudi? Takih, ki strežejo po življenju, takih, ki ti življenja ne privoščijo in takih, ki ne marajo, da živiš, kot živiš? Ki se hočejo vmešati v tvoj način dihanja, hoje,

misli, tvojega utripanja? Takih, ki te tiho zasledujejo, ko se samotni vračaš v posteljo, ki štejejo tvoje korake, merijo tvoja opotekanja, škodljivo zapisujejo izrečene besede, jim dajejo drugačen pomen, kot ga imajo, tvojim besedam, tudi tistim, ki si jih sam napisal in objavil. Prisluškujejo tvojemu ljubljenu, snemajo dihanje tiste, s katero si v postelji, grmadijo ta dihanja, te šume slačenja, zvoke postelje, jih skladiščijo v nalašč za to zgrajenih zgradbah, kamor nimaš dostopa, ker ustrahovanci so posebna vrsta ljudi: brezpravni so...»

To je bil odlomek iz razmišljanja (eseja) Daneta Zajca na dogovorjeno temo, ki se je sukala ves čas v območju vprašanj o strahu zbujajočem zasledovanju vseh zasledovalcev, o vmešavanju v človekovo intimo, o opustošenju in cinizmu in o predelovanju človekovega upanja – v strah. Sprehodil se je po naši deželi in razmišljal o samomirih, o uničenih osebnostih, razpadlih prijateljstvih in neizživetem sovraštvu, o škodoželjnosti ter končno o nestrpnosti, »saj je tako, kot da je vsakdo vsakogar spregledal...» Spregovoril je tudi o strahu pred našo samotnostjo in praznini sveta in o upanju, da se bo svet sukal proč od vsega, kar se hrani s svetostjo človeškega strahu in upanja.

Generalni sekretar mednarodnega pisateljskega združenja PEN Aleksander Blokh je

spregovoril o drugi vrsti strahu – o tisti, ki sta ga v povojnem času porajala pola Vzhoda in Zahoda in ki sta tako na eni kot na drugi strani med razmišljujočimi poštenimi ljudmi storila veliko škodo ter postavljala nove ovire zblizvanju sveta, idej in medčloveških odnosov. Spomnil je na umetniško razmišljanje o strahu in dejal, da umetnikovo srce vztrepeta tisto, nad čemer vztrepeta in se vprašal, ali je strah tako vsemogočen, da ga je treba razumeti kot temelj identitete navdiha. Opozoril je tudi na dejstvo, da je strah dobrodošel vsem, kar je v človeku pasivnega, kar se boji nenehnega tveganja, ki ga nosi življenje. Spomnil je, da utegne še tako majhen maček, če ga potisnemo v kot, postati nevaren kot tiger. Obenem je spomnil na definicije strahu nekaterih znanih osebnosti – tako Osi-pa Mandelštama, ki je nekoč dejal, da ga v družbi strahu nikoli ni strah ter Ane Ahmatove, ki je označila strah kot najmočnejše in tudi najnevarnejše vseh človekovih občutij.

Blokh je misel o mačku razvil v kontekstu povojnega obdobja, ko je dejal, da se je tako počutil Zahod nasproti Vzhodu. Šlo je tako daleč, da se je celo berač na cesti, kot predstavnik brezpravnih, zdel »kot peta kolona, ki grozi s topimi meči brezpravnih...» Spregovoril pa je tudi o razumskem strahu, ki da ga je narekoval komunizem,

ki je grozil osvojiti svet. V tej luči se je risal svet kot mir zmagovalcev, kot mir brezpogojne vdaje. V tem kontekstu je govoril o zahodnem vedenju o komunističnih načrtih vojne, ki so vgrajevali desetine milijonov žrtev, pri čemer da je sam šele dosti kasneje spoznal, da so obstajali podobni načrti tudi v Pentagonu... In spomnil na Stalinove mučence, ki pa so se vsi po vrsti – bali Američanov, približno enako, kot so se slednjih njih. In v vseh teh razmišljanjih je vladal – strah.

V luči dogajanj v zadnjem času je Aleksander Blokh dejal, da v vsej zgodovini še nikoli ni prišlo do tolikšnih in takšnih velikih sprememb ter socialnih obratov kot danes – s tako (relativno) malo nasilja. Izrazil je veliko priznanje ljudem vzhodne Evrope, ki so pokazali, kot je dejal, izredno mero strpnosti in modrosti, kar je rešilo svet pred novo krvavo revolucijo...

O strahu danes pa je dejal: »Priznati ga moramo in se boriti proti njemu, kljub mori zgodovine. Nato je razmišljal tudi o strahu posameznika, da bi ga skupina utegnila stre-ti in o strahu pred popolno zmešnjavo, pred družbenim razkrojem – kar je ekvivalent bojazni posameznika za življenje. Zato je naloga pisateljev, da najdejo pot do novega zgodovinskega racionalizma.

Moravan Jan Trefulka iz Češke in Slovaške pa je razmišljal o Fromovem principu

Fran Tratnik, ilustracija, 1905

strahu pred svobodo, strah pred vprašanjem, ali bodo (številni ljudje na vzhodu) znali preživeti v novih razmerah ter sebi in svojim otrokom zagotoviti vse potrebno za življenje pa tudi, ali »bo imela družba dovolj srca za tiste sodržavljane, ki se v neusmiljeni svobodni konkurenci ne bodo znašli.«

Iz izkušnje človeka, ki je zadnjih dvajset let preživel v getu, izločen iz družbenih struktur je spomnil na vse svoje zavrnjene rokopise, na zaprta vrata vseh delovnih mest, na represalije nad njegovo družino... hkrati pa se je spominjal najlepših pisateljskih srečanj sredi pre-povedanih aktivnosti. Nato je pisatelj naredil preskok in razmišlja ob spominu na ne-

wyorskó Metropolitansko galerijo in strah, ki se mu je porodil ob ogledovanju sodobne umetnosti – češ, da ga vzbuja sodobna evforija. Govoril je o strahu pred razkrojem, strahu pred razkrojem temeljnih medčloveških odnosov v luči velikega kakovostnega razkoraka med napredovanjem tehniških znanosti in humanistiko in navsezadnje to zaokrožil v misel o strahu pred prihodnostjo.

Nekateri razpravljalci so na blejskem srečanju na Blokhovo razmišljanje opozarjali tudi na to, da bo Evropa razumela Vzhodno Evropo šele, ko je ne bo strah – ne Bak-skov, Sicilev (Albancev ali Ircev), pač pa jo bo iz temeljev humanizma – zanje strah.

B. Ž. J.

Mali malarji v veliki galeriji

Kurirčkova razstava

Malce zamujamo s temle pri-spevkom, pa saj ni bil mišljen kot poročilo. V Moderni gale-riji v Ljubljani so namreč pred dnevi odprli razstavo z naslo-vom »Mali malarji«. Predstavili so izbor otroških risb in grafik, ki so prispele na likovne nate-čaje revije Kurirček v zadnjih nekaj letih. Tako so otroci vstopili v kulturni hram odraslih, da bi s svojo neposredno likovno govorico povedali kaj tudi njim. Na nek način je bila to javna predstavitev Kurirčka in njegovega literarnega kon-cepta za učence osnovnih šol, hkrati pa prikaz vsega spošto-vanja in družbene pomoči vrednega prizadevanja, da se tradicije in izročila pretočijo v plemenito sodobno ustvarjanje mladih.

Morda se bi kazalo ob tej lepi razstavi zamisliti predvsem nad tem, zakaj se je zožil krog naročnikov te koristne revije, zakaj starši otrokom odteguje-jo in priškrnejo prav pri tistem deležu, ki naj spodbuja svet do-brega, svet domišljije in ustvar-jalnosti, zakaj se že majhne otroke potiska v »prozo«, ko jih itak čaka precej prozni svet odraslih?

Istočasno se zdi, da plačuje revija Kurirček ceho za člove-

ško topost s svojim naslovom, saj jo marsikdo od staršev od-tegne otroku zgolj zaradi naslo-va. Le-ta pa v »vmesnih« časih splošne »anti«-evforije ne delu-je reklamno za vsebino. Naj bo še tako krvavo res, da so bili vsi ti naši kurirčki Jovice, Andreji in Tinčki v svojem slavnem ča-su otroci-junaki, današnji čas

jih nekako noče za vsako ceno in nenehno postavljati pred no-ve otroke. Noče jih kar naprej spominjati na vojno in muke, hkrati pa si prizadeva, da bi v njih zbujal človeške prvine, ki so nujne za rast poštenih, raz-gledanih, ustvarjalnih in neo-bremenjenih odraslih ljudi.

B. Ž. J.

Celotna 9. številka Kurirčka je lep barvni katalog k razstavi, hkrati pa mu je dodan literarni del – samih otroških prispevkov z velikega števila osnovnih šol od Vrhnike do Trebnjega in od Loč do Dravograda.

Urednik revije Boris A. Novak je v uvodu otrokom napisal nekaj svojih misli. Med drugim je razmišljal tudi o tem: Odrasli poslušajo besede, ne da bi jih slišali... Otroci so drugačni. Otroci se z besedami igrajo. Igra popravi pokvarjene besede... Odrasli gledajo barve, ne da bi jih videli... Otroci so drugačni. Otroci s široko razprtimi očmi strmijo v svet in se čudijo stvarim. Otroci se z barvami in oblikami igrajo. Igra razpiha prah z zbledelih barv in jim povrne rojstni blesk... Vsak pesnik je velik otrok. In vsak otrok je mali pesnik. Vsak slikar je velik pacon. In vsak otrok je mali malar.

(linorez je delo Marka Cigliča iz 6.r.)

Pa še ena otroška:

Lepa misel

Proti večeru nebo zažari,
živo rdeče je kot kri.
Proti jutru sonce vstane
in moj dedek Stane.

(Polonca Kalan)

Ob izročitvi Gašperjevih bralnih značk

V amfiteatru Pedagoške fakultete v Mariboru so podelili 235 Gašperjevih bralnih značk učencem osnovnih in srednjih šol. Predsednik sveta za Gašperjevo bralno značko prof. Janko Kuster je poudaril, da je to najmlajša v slovenski družini bralnih značk, ki je poimenovana po znanem zamejskem koroškem partizanu Karlu Prušniku-Gašperju (1910–1980), piscu slovite knjige Gamsi na plazu. Namen Gašperjeve bralne značke je, da bi med mladino in odraslimi širili vednost o zgodovinski usodi slovenske Koroške ter spodbujali vezi z našo narodno skupnostjo za mejo. Ustanovila sta jo Osrednji odbor Skupnosti koroških partizanov v Ljubljani in Zveza koroških partizanov iz Celovca, svoj domicil pa ima na raven-ski gimnaziji. Za organizacijsko osnovo je poskrbel že njen pobudnik inž. Pavle Žaucer-Matjaž, organizator osvobodilnega boja na Koroškem. On je tudi organiziral pet ponatisov slovenske izda-je Gašperjevih Gamsov na plazu in prevod te knjige v srbohrvaški in nemški jezik. Dal je tudi pobudo za izdajo obsežnega Zbornika znanstvenih in strokovnih razprav »Koroški Slovenci v Avstriji včeraj in danes«, ki zajema snov o koroški preteklosti od karantanskih vojvod do leta 1984. To pomeni, da je zagotovil temeljne vire za bralni program.

Značka je v osmih letih pri-

tegnila več kot 14.000 bralcev. Družina bralcev je zelo pestra in jo v glavnem sestavljajo učenci osnovnih in sred-njih šol, redni študenti, koroški partizani in drugi rodolju-bi, ki čutijo našo koroško bolečino. Začetna trislovenska zasnova (bronasta, srebrna in zlata značka) se je po treh letih dopolnila z lažje berljivo pionirsko značko, dostopno tudi učencem nižjih razredov osnovnih šol.

Najtežjo – zlato značko – si je pridobilo 11 bralcev: Marjetka Raušl, Branka Arko, Nataša Kaiser in Jasmina Bedrač iz OŠ Draga Kobala, Ksenija Pušnik, Petra Jelenko, Simona Strnad, Špela Mlakar in Marija Hleb iz 2. gimnazije, Gregor Leber, koroški rojak in Vojko Grejc iz Srednje kovinarskega šolskega centra TAM. Proslave in podelitve Gašperjevih bral-

nih značk pa sploh ne bi bilo, če ne bi imeli predanih, in nesebičnih mentorjev, ki se iz narodne zavesti in pedagoškega etosa posvečajo temu lepemu poslanstvu. Letos so kot družbeno priznanje v tem gibanju ustanovili še Matjaževo plaketo, ki so jo že prejele mentorice Rozina Hudeček-Pečovnik iz OŠ Drago Kobal, Nada Železnik iz OŠ Bojan Ilich in Mirjam Dolinar iz OŠ Bratov Polančič ter Janko Kuster. Proslavo je podprla tudi SM Maribor.

Ob tej priložnosti so se zahvalili dekanu Pedagoške fakultete dr. Jožetu Vauhniku za brezplačno uporabo dvorane in docenta Bojanu Goliji za umetniško upodobitev simbola slovenske suvereno-sti ter emblema gibanja. V kulturnem programu je so-deloval deklški pevski zbor 1. gimnazije pod vodstvom Milke Ajtnik.

M. Kos

Včasih je dobro počakati nekaj minut

Ljubljana je letos že štiriin- tridesetič obeležila obletnico svoje osvoboditve s spomin- sko-sportnimi prireditvami, ki so se zvrstile v dneh od 26. aprila do 12. maja. V tem času se je različnih pohodov, tekov in drugih prireditev udeležilo približno petdeset tisoč ljudi, kar približno tri-

deset tisoč manj, kot pa na minulih prireditvah.

Osrednji tekmovalni del prireditev po poteh svobodne Ljubljane je bil na sam dan, ko je bila pred petinštiridese- timi leti Ljubljana osvoboje- na, to je 9. maja. Množični del pohoda pa je bil v soboto, 12. maja. Tako kot že vrsto

let so imeli udeleženci mož- nost, da so si, v skladu s svojo telesno pripravljenostjo, iz- brali prog, ki so jo prehodi- li. To so bile proge na osem- najst, dvanajst, enajst, osem, sedem, pet in tri kilometre. Najbolj zagrizeni pa so lahko odšli na petintrideset km dol- go pot.

Kot pravijo organizatorji je na teh progah hodilo približ- no sedemnajst tisoč ljudi. Na cilju, ki je bil na Trgu osvobo- ditve, kjer je bila tudi prilož- nostna proslava, pa je ostalo kakih dva tisoč ljudi, ki so prisluhnili govoru predsedni- ku predsedstva Republike Slovenije Milanu Kučanu.

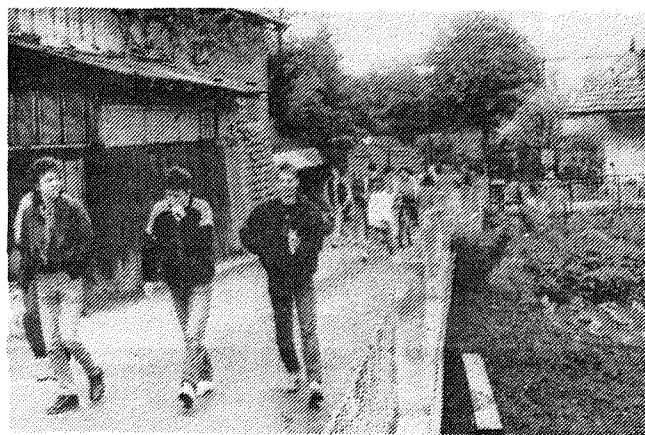
Že sama primerjava števila udeležencev pohoda in števi- la ljudi, ki so se udeležili proslave, pove, da se je večina pohodnikov odločila za pot iz povsem rekreativnih name- nov. Dan je bil namreč kot naročen za pohod. Vreme je bilo oblačno, vendar brez dežja in sonca, tako da so bili pogoji za hojo skoraj idealni. Na progi je bilo zelo veliko družin, z večjimi ali manjšimi otroci in vsaka je svojemu najmlajšemu prilagodila tem- po hoje. Ob poti je bilo tudi nekaj stojnic, kjer so prodaja- li najrazličnejše osvežilne pi- jače. Verjetno so jih kar pre- cej postavili poslovno navdih- njeni zasebniki brez vednosti organizatorjev.

Povedati pa je treba, da so vsi tisti, ki si niso ogledali proslave na Trgu osvobodi- tve, ostali prikrajšani za ne- kaj lepih trenutkov. Lahko bi namreč uživali v odličnih na- stopih mažoret, plesalcev iz Urške, članov folklornih sku- pin in drugih.

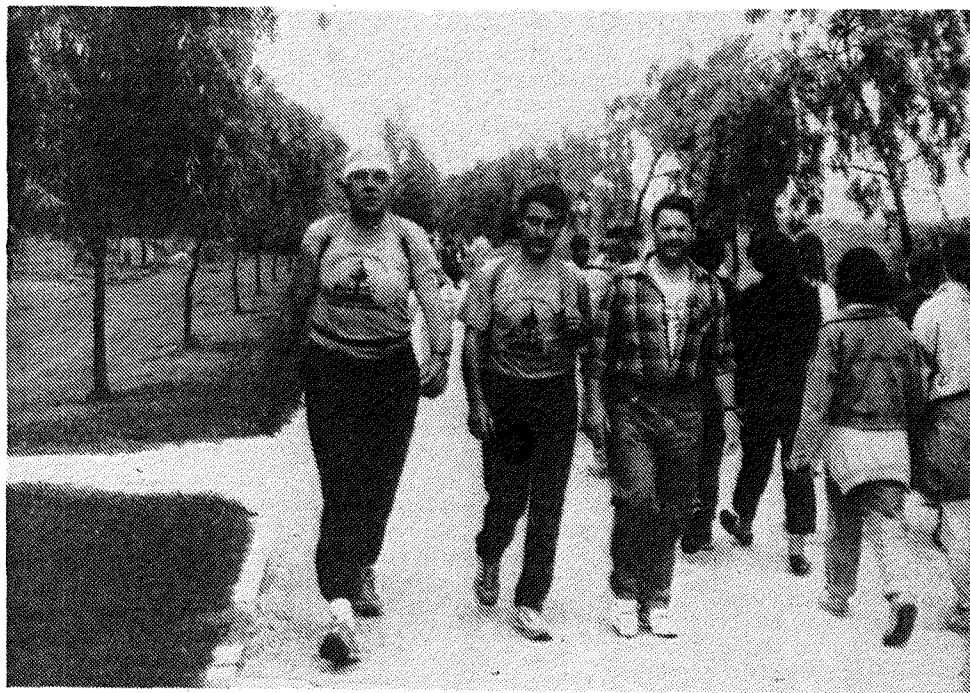
B. K.

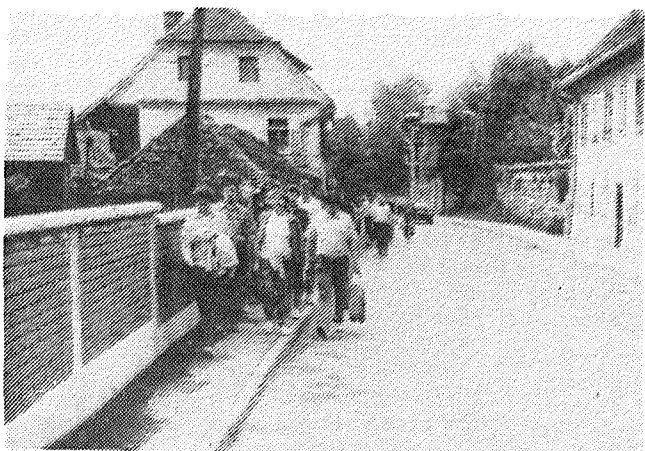
Na start posameznih pohodov so pohodnike vozili avtobusi mestnega prometa

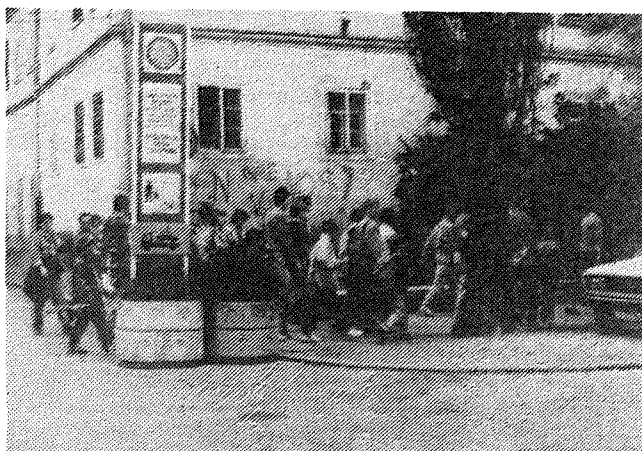
Še preden so odšli na pot so se nekateri podprli s svežimi žemljami, ki so jih kupili v bližnji pekarni.

Najbolj zagreti rekreativci pa so se podali na petintrideset km dolgo prog.

... del pa po ljubljanskih ulicah.

Še nekaj trenutkov in v cilju bodo.

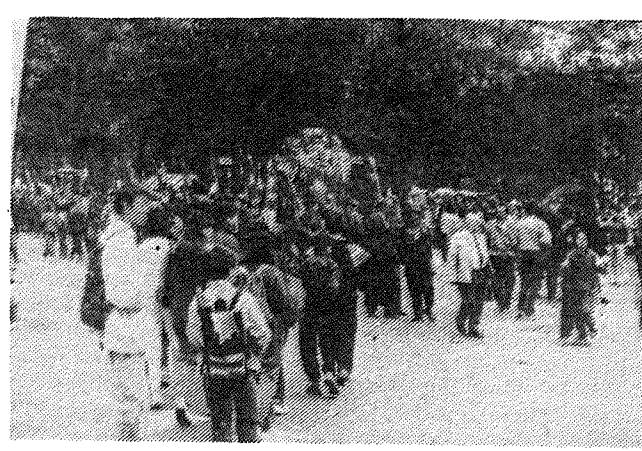
Mladi so se zbirali v skupine in čakali, da so skupaj odšli na eno izmed prog.

Številne družine so ta dan izrabile za prijeten sprehod, seveda pa je morala mamica pripraviti primerno popotnico.

Del prog je potekal po poti spominov in tovarštva...

Na proslavi so bili tudi praporščaki enot, ki so 9. maja 1945 vkorakale v Ljubljano.

Kdor le more in zmore korajžo, naj si privošči:

Letenje z motornim zmajem

Na Bovškem, kjer zadnja leta nudijo turistom zares razprostrto (prav pavjo) paletu najrazličnejših športnih in tudi vratolomnih športnih dejavnosti, so letos padalarjem, raftarjem (čolnarjem po Soči), trekingu in planinarjenju (poleg standardne smuke na Kaninu in možnosti turne smuke), dodali tudi letenje

z motornim zmajem.

Gre za ojačano letalno napravo, kakršne ste zagotovo že videvali, kako poletavajo z različnih primernih vzpetin nad mesti (v Ljubljani na primer s Šmarne gore...). Motorni zmaj pa ima to prednost, da ima vgrajen soliden francoski motor, ki lahko brez posebnih težav vzleta

z ravnega (po cesti, stezi ali pa kar po primerno ravnem travniku) in s seboj ponese v nebo dve osebi-pilota in potnika. Pri tem je potniški sedež tako udoben, da kot pravi Tolminec Bojan Hvala, ki pogosto v tej sezoni prevažata turiste, lahko vozi tudi invalide.

Vse skupaj se odvija na

V zraku so občutki mešani. Človek najprej pomisli: »Joj, kako krhka naprava«, potlej pa spričo prekrasnih razgledov na to pozabi. Šele tam gori pod oblaki lahko za hip dojamemo vso neizmerno svobodo ptic.

Bojan Hvala, tehnik iz tolminske Iskre, se že leta ukvarja z zmajarstvom. Ker pa je klasično zmajarstvo vselej povezano z dolgo in včasih tudi utrudljivo hojo v hrib, se je fant odločil za motornega zmaya in to takšnega, s katerim lahko prevažata tudi turiste. To sezono jih je začel prevažati z bovškega letališča in zdi se, da se ljudje kar radi, čeravno s poprejšnjim premislekom, odločajo za to, dokaj varno avanturo.

bovškem letališču, kratek sprehod oddaljenem od hotela Kanin. Letalec Bojan vas popelje v nebesne višave tja do 4000 m visoko za borihi sto dni. Ni treba, da ste mladi in neumni; morda je tudi v vas že vse življenje želja po letenju. Poskusite. S ptičje perspektive je ta naš svet popolnoma drugačen. Drugačen je tudi od običajnega poleta z letalom. Doživetjete, ki ga ne boste nikoli pozabili! **B. Ž. J.**

Zdravnikovi zapisi

Raba zdravil in ravnanje s starostniki

(še vedno o starostnem bolniku)

Že sicer smo govorili o zdravilih, še posebej pa velja to za antibiotike, naj se posebno starostniki o njihovem jemanju pogovorijo z zdravnikom. Podobno je z zdravili za srce. Pri starejših osebah se rado dogaja, da imajo ta zdravila podaljšano delovanje, zato je treba pazljivo spremljati bolnika in paziti na morebitno predoziranje. Znano so nevarne posledice in tudi škodljivi učinki pri ljudeh, ki so v želji, da bi čimprej ozdraveli, pojedli kar večjo količino zdravil naenkrat.

Pri zdravilih proti duševni pottosti, če je prekoračena odmerjena doza, se pojavijo lahko znamenja zmedenosti, slabše odtakanje urina, zaprtje, sušenje sluznic in podobno.

Ravno zaradi nujnosti upoštevanja vseh teh številnih momentov pri zdravljenju vsakega posameznega starostnika, dobiva obravnavanje zdravljenja starejših oseb tudi pri nas vse večjo težo in družbeno potrditev.

Podaljševanje življenjske dobe ljudi nas sili k natančnejšemu proučevanju odnosov med ljudmi. K temu pomagajo tudi statistični podatki kot je na primer tisti, ki pove, da živi kar 80 odstotkov ljudi, starejših od 80 let, sorazmerno dobro, svojim potrebam primerno in relativno samostojno, brez znamenj demence in drugih podobnih težav. Zato velja optimistično gledati na znamenja starosti in z njimi tudi tako ravnati. V delu s starejšimi ljudmi je izredno pomembna lepa beseda, individualen pristop z malce več človeške topline, namesto represivnosti in arogance. Ne smemo pozabljati, da imajo starejši ljudje le večkrat opraviti z zdravnikom in zdravstvenimi delavci, kot pa mlajši ljudje. Temu primerno si morajo starejši tudi prilagoditi življenje, strokovnjaki pa poskrbeti, da probleme starostnikov v družbi obravnavamo interdisciplinarno. Podpirati je treba oskrbo in nego na domu dokler je to le mogoče in s tem zavlačevati oziroma preprečiti nepotrebno odhajanje v domove za starejše občane. Seveda pa pri tem ne smemo stvari poenostavljati ampak se ravnati od primera do primera.

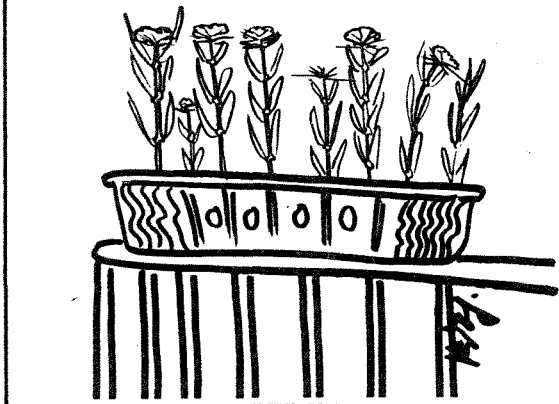
dr. Danijel Brezic
(nadaljevanje prihodnjič)

Pomladni vrt na balkonu(3)

Vselej hvaležni turški nageljni

Včasih smo malce pozabljivi, pa ne vemo ali smo že zalili ali še nismo. Nekaterim rožam in zelenjavi pa seveda to ni kaj ne ugaja. Ene začno gniti, druge pa se suše. Med bolj trpežne in zelo dekorativne rože, ki bodo dokaj strpno prenašale našo pozabljivost, sodijo turški nageljni. Mirni jih posejemo na balkonsko gredico v koritu (še je čas) in potem, ko mladike poženejo prepogosto skupaj, jih prepikiramo, oziroma razsadiamo po koritcu bolj enakomerno. Ko jih enkrat imamo, je z njimi res lahko. Cvetijo dolgo, po cvetenju ostajajo lepo zelena stebila in vmes poganjajo tudi nova. Na jesen jih za prezimitev pokrijemo s čim toplim (s slamo ali suho gozdno praproto) in prihodnjo pomlad bodo rože zaživele že prav kmalu. Skrbeti moramo le, da jih primerno redčimo, saj se prav rade množijo in ostajajo njihova stebelca, če nimajo dovolj prostora, bolj šibka in drobna, potlej pa tudi cvetovi cvetijo v manjših »kupčkih.«

B.

Literarna uganka

Prišlo je njegovih pet minut

Kdo je mož iz sosednje republike, ki se je zavihtel med prve?

»Če pogledamo katerikoli znan primer partizanske vojne v daljni ali bližnji zgodovini, pridemo do neovrgljivega sklepa, da jo je malone vedno in povsod sprožila vojna napadalca ali teror neznanega podjarmiljevalca. Potemtakem je bila vedno vojna proti osvajalni vojni. V takšnem začetku partizanske vojne so zapopadene njene glavne značilnosti, ne pa v neki osebnosti ali nacionalni »bojevitosti«, ki izvira baje iz primitivnosti ali nekakšnega prirojenega (npr. »balkansko-hajduškega« ali »aziatskega«) nagnjenja k vojni ali »odpadništvu«.

Jugoslovanska narodnoosvobodilna in revolucionarna, partizanska vojna, ki so jo začele in v kateri so imele glavno

Na izlet

V Hrastniku in občini Ljubljana-Šiška

Naj je čas tak ali drugačen, razmišljanje ljudi takšno ali drugačno, vedno bomo vpeti v spominjanje na kaj minulega, huđega, pa tudi lepega in nepozabnega. Spominjanje je naš up v jutrišnji dan, ko vemo preteklost s sedanjostjo in vse to skupaj z upanjem v prihodnost. Le-ta pa bo takšna, kot si jo bomo sami ustvarili.

Dve na videz skromni knjižici imam pred seboj. Prva nas vabi po poteh spominov NOB občine Hrastnik, druga pa želi razkazati nekaj najlepših koticov narave v občini Ljubljana-Šiška.

Obe knjižici sta že dolgo med nami in prenekateri sprehajalec v naravo ju je imel že s seboj ter z njo prehodil ta ali oni kos omenjenih poti. Spominska pot po hrastniški občini je speljana mimo petnajstih kontrolnih točk, ki pa so vse na takšnih mestih, da lahko obiskovalec obišče veliko spominskih obeležij.

Petnajst krajev torej in šestnajst žigov. Ni pa nujno, da zberemo vseh petnajst možnih kontrolnih točk; bolj pomembno je, da nas navodila, ki jih najdemo v knjižnicah, navdušijo, da sploh gremo na pot. S pomočjo vodnika spoznamo najvažnejše podatke o kraju oziroma o obeležju, ki ga želimo videti in ga obiskati. Ena pot se začne v muzeju v Hrastniku in se konča v Dolu, kjer najdemo žig v bifeju PD Dol. Velja pa opozoriti, da najbrž vsi podatki o hrambi žigov ne drže več, zato je prav, da se za pot odločamo zgolj zavoljo osebnega užitka, manj pa zavoljo tega, da bi »lovili žige«. Vso pot je mogoče prehoditi v 11 urah, pri tem pa je treba pripomniti, da so posamezne etape razmeroma lahke in niso daljše od ure.

Še zanimivejša ponudba je skrita v drobni knjižici z naslovom Pot po najlepših koticih naše občine. To je tran-

sverzala, ki je speljana po območju občine Ljubljana-Šiška in veže vse najpomembnejše spomenike iz minule vojne. Kontrolnih postaj ima sicer le deset, je pa bogata s podatki o drugih zanimivih obeležjih, ki jih prav tako srečamo na poti. Dvaindvajset takih obeležij je nanizanih na bogatem spisku spominov iz minule vojne. Vsi do zadnjega pričajo o minule obdobju, ki se mu je treba prikloniti; obe-

nem nemo pričajo o hudih časih, ki jih je slovensko ljudstvo moralo preživeti, da si je ustvarilo pogoje za svoj razvoj kot jih poznamo danes. Pot je speljana po gričih okoli Ljubljane, saj obišče Šmarno goro, Rašico, Govejek, Rož, Golo Brdo in Toško Čelo.

In še vabilo za na pot:

»Dovolj je trenutkov, kravej in dogodkov, kakor tudi ljudi v naši občini, katerih ne smemo in ne moremo pozabiti...« lahko preberemo v uvodniku k Vodniku po Poti hrastniške občine.

Palico v roke, popotno torbo čez ramo in – srečno!

Marijan Krišelj

Sposojena anekdota

O faraonih

Pesnik Gregor Strniša, navdušen orientalist, je nekoč kar na hitro hotel ugotoviti, koliko vedo ljudje o faraonih. Za svoj preizkus si je izbral Rimsko cesto v Ljubljani.

Pozvonil je pri popolnoma neznanih ljudeh v drugem nadstropju stare hiše.

»Ali stanuje morda pri vas faraon Keops?« je vprašal presenečeno gospodinjjo, ki mu je odprla vrata.

Vendar se je ženska brž znašla. »Ne, pri nas ne,« je rekla, »pač pa eno nadstropje višje!«

Hiša je imela samo dve nadstropji.

lejši družbeno-politični stvarnosti...

Prevod knjige, od koder smo vzeli ta odlomek, je v slovenskem prevodu izšla leta 1964, v času, ko mož, o katerem je tokrat beseda, še ni bil v nemilosti.

O njegovem življenjepisju piše na zavihu knjige tudi tole: »Med NOB je opravljal številne politične funkcije: bil je sekretar okrajnega in član okrožnega komiteja KPH, pomočnik in politkomisar odreda, politkomisar brigade in divizije ter šef odseka v štabu korpusa. Po vojni je služboval na ministrstvu in v državnem sekretariatu za narodno obrambo ter do leta 1961 kot generalmajor v generalštabu JLA v Beogradu...« **Kdo je to?** V zadnjem času polni stolpce jugoslovanskega časopisa z intervjuji in naslovnice so polne njegovih fotografij ob zmagovalstvu na volitvah.

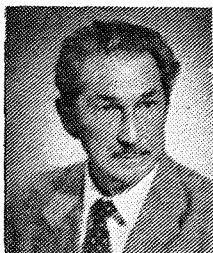
Tokrat uganka najbrž res ne bo težka. Zato bomo malce skrajšali rok za odgovore: telefonirajte nam na tel. št. (061) 327-780 do vključno 28. maja.

Zadnjo uganko in odgovor **Milovan Djilas** je prva uganila Angela Bole iz Ljubljane. Čestitamo! Lepo se zabavajte.

Bojana

Malka Anderluh

Konec aprila so v Šmarju pri Jelšah pokopali Malko Anderluh, nekdanjo šefinjo prve partizanske zbornice Belokranjskega vojnega področja v Črnomlju. Rodila se je 22. decembra 1905 v Vranovcih pri Črnomlju. Srednje šolo je obiskovala v Novem mestu in Ljubljani. Leta 1925 je odšla v Beograd študirat zabotniko in ordinacijsko prakso, nato se je strokovno izpopolnjevala na dentistični šoli v Ljubljani. Med vojno sta bila z možem Gustlom, prav tako zabotnikom, zvesta aktivista Osvobodilne fronte. V okupiranem Črnomlju sta mnogim aktivistom in partizanom zdravila zobe in nudila materialno pomoč. Po kapitulaciji Italije je bila Malka Anderluh imenovana za šefinjo prve partizanske zbornice v Črnomlju. (Septembar 1943). Po odreditvi sanitetnega oddelka GS NOV in POS so v tej zobni ekipi sprejemali na zdravljenje zobne bolnike iz operativnih in zadnjih enot in tudi civilno prebivalstvo. Ekipa je imela tudi svoj zobni laboratorij, ki ga je vodil Malkin mož Gustl Anderluh. Na zdravljenje je zobna ekipa sprejemala tudi člane vojskega, političnega, civilnega področja narodnoosvobodilnega boja in člane partizanskega gledališča. Anderluhovi so se po osvoboditvi preselili na dom Gustla Anderluha v Šmarje pri Jelšah, ki je bil izropan in razbit. Anderluhova mater so zaradi sodelovanja v NOB mučili in ustrelili Nemci v Celjskem piskru leta 1942. Iz matine trafike v Šmarju so Anderluhovi naredili zobno ordinacijo. Malka in Gustl sta se z veliko gorečnostjo lotila tudi kulturnoprosvetnega dela, v šmarnskem okraju. Bila sta postrvovalna igralca in režiserja. Njune gledališke uprizoritve so zaslovene po vsem Kozjanskem. Za svoje delo sta prejela mnogo občinskih priznanj. D. M.

Valentin Remškar-Tine

Ponosnega, odločnega, delavnega in ustvarjalnega Tine ni več med nami. Utihihla je njegova lovska puška, utihnila so besede človeka, ki je ljubil naravo, za katero je veliko žrtvoval in vzgajal mlade generacije, da jo varujejo. Prav v gozdovih in na livadah Slovenske primorja, posebno v Trnovskem gozdu je po napornem delu našel svoj mir. Napredno misel boja za človekove pravice je spoznal že v gimnaziji in utrdil na ljubljanski fakulteti. Že leta 1941 ga vidimo med študenti in delavci člani OF. Njegovo delo ni ostalo neopazeno italijanskemu fašističnemu okupatorju. Zaprt je bil v Ljubljani, kasneje interniran v Gonars v Furlanijo, kjer je aktivno in tajno delal v taboriščnih organizacijah do kapitulacije Italije. Iz Gonarsa je med prvimi organizirano prišel v Goriška Brda in se priključil NOV. Postal je bорец Briškega bataljona, soške in Gregorčičeve brigade. V Briško-beneškem odredu je postal načelnik štaba odreda. Vojno je končal kot inštruktor in obveščevalni častnik Garibaldi Natisone. Po vojni je opravljal več dolžnosti. Bil je predsednik mladinske organizacije Slovenije, sekretar občinskega komiteja ZK v Novi Gorici, poslanec v skupščini Slovenije in SFRJ. Prejel je več državnih odlikovanj in drugih priznanj. Od njega smo se poslovili aprila na šentpeterskem pokopališču, rodil pa se je v daljnji deželi Sovjetske zveze.

Ivo Starin

Umrli je Ivo Starin, član predsedstva in predsednik invalidske organizacije ZZZB NOV Ljubljana Vič-Rudnik, dolgoletni predsednik ZRVS občine Ljubljana Vič-Rudnik ter član odbora skupnosti borcev 10. SNOUB Ljubljanske. Rodil se je pred štirinajstimi leti v Ravnanah na Blokah, v Ljubljani pa se je izučil za avtokleparja. Že leta 1941 se je vključil v OF in bil mladinski organizator na Viču. Leta 1943 je vstopil v NOV. Konec vojne je dočakal kot namestnik političnega komisarja bataljona 10. SNOUB Ljubljanske. Do leta 1954 je bil oficir v JLA s činom kapetana. Po demobilizaciji je bil sekretar osnovne organizacije ZK in član KS, izredno aktiven je bil v organizaciji ZRVS, več let pa je bil predsednik krajevne organizacije Krim. Leta 1969 je bil izvoljen za predsednika organizacije ZRVS občine Ljubljana Vič-Rudnik in bil član RO ZRVS Slovenije. Leta 1987 je bil izvoljen za izvršnega sekretarja za SLO in DS v občinski komitej ZK občine Ljubljana Vič-Rudnik. Pri občinskem odboru ZZZB NOV Ljubljana Vič-Rudnik je uspešno vodil komisijo za VVI, ves čas pa je aktivno deloval v sestavi odbora skupnosti borcev NOV 10. SNOUB Ljubljanske in bil soustanovitelj Strelske družine Krim. Poleg mnogih vojaških odlikovanj in priznanj je za dolgoletno uspešno družbenopolitično delo v letu 1989 prejel plaketo ZZZB NOV Jugoslavije.

Franciška Sterle

Po dolgem trpljenju je 13. maja 1990 preminila Franciška Sterle, roj. Benčina, vdova po ustrelenem aktivistu in odborniku kmečko-delavskega gibanja ter organizatorju Osvobodilne fronte v Podcerkvi, Starem trgu pri Ložu, Danah, na Klancah in Gornjem Jezeru. Rihtarčova Francka, kakor so jo klicali po domače, je prestala veliko groze in strahu. Njen mož Francelj je bil razglašen za nevarnega komunista, tako da dobri ljudje iz domače vasi niso upali pobrati njegovega trupla. To je morala storiti Francka sama z otroki. V marcu 1943 jo je zapustil še najstarejši sin šestnajstletni sin France ter odšel k partizanom v Notranjski odred pod Snežnikom. Odtlej je trepetala še zanj in za svoj dom pred belogradi. Ko je Loška dolina po italijanski kapitulaciji postala znova partizansko svobodno ozemlje, je začela Francka aktivno delovati v Slovenski protifašistični ženski zvezi. Čeprav je morala skrbeti za dva majhna otroka in trpeti pomanjkanje, je nahranila prenekaterega lačnega partizana ter poskrbela, da ne bi bil izdan in presenečen. Za svojo zvestobo Osvobodilni fronti in požrtvovalnost pri podporanju slovenske partizanske vojske je bila odlikovana z znakom zaslug za narod, od ustanovitve dalje pa je bila članica Zveze združenj borcev NOV Loške doline. Spremljajoča fotografije izvira iz partizanskega časa.

Ivana Žerovnik

V začetku lanskega decembra smo se na šenčurškem pokopališču poslovili od Ivane Žerovnik, rojene leta 1915 v Šenčurju. Za NOG je začela aktivno in organizirano delati poleti 1943. Zaradi tega je bila zaprta najprej v Begunjah in nato internirana na Bavarsko. Za zasluge v NOB je bila odlikovana z medaljo zaslug za narod.

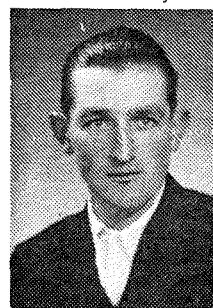
Vinko Velkavrh

Prve dni letošnjega leta smo se poslovili od Vinka Velkavra, starega šestdeset let. Komaj 15-letni je sodeloval kot obveščevalec in kurir. Borcem je prinašal poročila o gibanju sovražnika in od njih prejemal letake, katere je nato raztrosil. Pokopan je na trziškem pokopališču.

Franc Marguč

Po hudi bolezni je pred letom umrl Franc Marguč, ki je bil rojen leta 1908 v Škofji Loki, pokopan je v Lipici. Izučil se je za mizarja. Leta 1943 je vstopil v stik s partizani in organizatorji NOG. Zaradi tega je bil aretiran in poslan v Begunje, kjer so ga po dveh mesecih izpustili. Ponovno se je vključil v NOG, bil spet aretiran in poslan v Dachau. Po vojni se je vrnil domov in se zaposlil v tovarni Šešir v Škofji Loki do upokojitve. Prejel je državno odlikovanje.

Lenard Mirkac

Na razborskem pokopališču smo se lani poslovili od borca Gubčeve brigade Lenarda Mirkaca, rojenega v Razboru leta 1925. Po vojni se je vključil v delo porušene domovine in bil odlikovan.

Marjana Kacin

Na cerkljanskem pokopališču smo se lani poslovili od Marjane Kacin iz Cerkna. Rojena je bila pred šestdesetimi leti v Ljubljani. Že leta 1942 je delala za OF. Tudi vsa njena družina je sodelovala z NOB.

Anton Sušič

V začetku januarja smo se na pokopališču v Ilirski Bistrici poslovili od Antona Sušiča, rojenega leta 1924. V NOV je vstopil leta 1942 in se boril v enotah Zapadno dolenjskega odreda, Gubčeve brigade in od aprila 1944 v Istrskem odredu. Bil je rezervni kapetan JLA. Za zasluge med NOV je bil trikrat odlikovan.

Mihael Ogorevc

Lani je umrl tajnik ZB Pišce Mihael Ogorevc, star dvaindeset let. Že marca 1942 se je vključil v delo OF, kasneje je bil referent za zaščito izgnancev iz izseljeniškega pasu ter aktivist in terenski delavec vse do konca vojne. Po vojni je delal kot finančni knjigovodja pri Gozdni upravi Poljane in Brežice. Aktivni je bil v DPO in društvi ter delegat v občinskih telesih. Za zasluge je bil odlikovan z medaljo zaslug za narod in prejel priznanje OF.

Vinko Šuštar-Cene

V petinosemdesetem letu je lani umrl Vinko Šuštar, član ZB Železniki. Z NOB je začel organizirano sodelovati v začetku leta 1943, najprej kot terenski aktivist, kasneje pa je bil vključen v oddelek Narodne zaščite. Tudi v povojni obnovi je bil zelo prizadeven. Za prispevek med NOB in za povojno delo je prejel več odlikovanj in priznanj.

Franc Šuler

Franca Šuler je bil rojen leta 1916 v Podgorju pri Pišecah. Mlada leta je preživel v Podgorju, zaposlen je bil v rudniku v Globokem med vojno pa pri Vinarski zadrugi v Brezini. Leta 1943 se je aktivno povezal z aktivisti NOV, jeseni 1944 je vstopil v Kozjanski odred in kasneje v Šerčarjevo brigado. Po vrnitvi iz JLA se je ponovno zaposlil pri Vinarski zadrugi v Brezini in kasneje v KZ Pišce. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

Ferdinand Filipčič

V Pišecah smo se lani poslovili od Ferdinanda Filipčiča, rojenega leta 1926. Od julija 1943 je delal na terenu kot obveščevalec in junija 1944 je vstopil v Kozjanski odred. Bil je ranjen in po okrevanju je nadaljeval svoje aktivno delo. Za delo med vojno je bil odlikovan z medaljo za hrabrost in z medaljo zaslug za narod.

Jože Perušek

V začetku januarja je umrl Jože Perušek, ki je bil rojen leta 1910 v Zimaričah, živel pa je v Grčaricah. Vojna ga je zatekla v Grčaricah, kjer se je vključil v OF. Leta 1942 je bil aretiran in interniran. Domov se je vrnil leta 1943 in se ponovno vključil v organizirano delo OF na ribniškem področju. Po vojni se je zaposlil pri gozdni upravi Grčarice.

V krajevnem ZB NOV Bovec so v letu 1989 umrli njeni člani:

Karlo Kutin, rojen leta 1908, Boris Ostan, rojen leta 1905, Anton Kravanja, rojen leta 1923, Vojko Mlekuž, rojen leta 1929, Ema Trampuž, rojena leta 1910, Oskar Sovdat, rojen leta 1913.

Krajevno ZB NOV Strmec pri Vojniku sporoča, da so v letu 1988 in v 1989. letu umrli njeni člani:

Karel Skok, rojen leta 1913 iz Socke. Od začetka leta 1944 je sodeloval s partizani na terenu. Jože Smrečnik, rojen leta 1913 iz Čreskove. V NOB se je vključil leta 1942 in bil bорец Tomšičeve brigade in dvakrat odlikovan. Ferdinand Kotnik, rojen leta 1926. Bil je bорец Tomšičeve brigade in dvakrat odlikovan. Gregor Pinter, rojen leta 1926. Bil je bорец Tomšičeve brigade in dvakrat odlikovan. Tudi v povojni obnovi je bil zelo prizadeven. Za prispevek med NOB in za povojno delo je prejel več odlikovanj in priznanj.

Franca Šuler je bil rojen leta 1916 v Podgorju pri Pišecah. Mlada leta je preživel v Podgorju, zaposlen je bil v rudniku v Globokem med vojno pa pri Vinarski zadrugi v Brezini. Leta 1943 se je aktivno povezal z aktivisti NOV, jeseni 1944 je vstopil v Kozjanski odred in kasneje v Šerčarjevo brigado. Po vrnitvi iz JLA se je ponovno zaposlil pri Vinarski zadrugi v Brezini in kasneje v KZ Pišce. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

Ivan Hrustelj, rojen leta 1917 iz Čreskove. Bil je aktivni bорец Tomšičeve 1. protitankovske brigade. Bil je ranjen in prejel več odlikovanj, saj ga je odlikoval sam predsednik republike, tovariš Tito.

Anica Kovač, rojena leta 1928. Že leta 1941 je bila izseljena, domov se je vrnila po vojni.

Rozalija Žrlič

Rodila se je leta 1903 na Breganskem selu. Med NOB je sodelovala s partizani na hrvaški in slovenski strani. Prenašala je hrano in sanitetni material. V njeni hiši so se zdravili ranjeni partizani. Pokopana je na jesenjskem pokopališču.

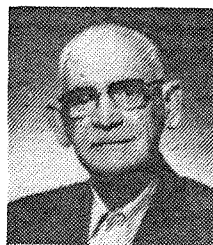

Marija Česarek

Umrli je Marija Česarek, poročena Turenšek. Rojena je bila v Mokronogu leta 1909, živila pa je v Ribnici na Dolenjskem. Bila je zavedna Slovenka in že leta 1941 se je opredelila za cilje OF. Mož je bil aktivni bорец NOB (Tomšičeve brigade), ob napadu na Kočevje je padel. Po njegovi smrti je še bolj zavzeto delala za NOB. Po vojni je bila aktivna v odboru AFŽ in v kulturnem društvu.

Stanko Tučič

Smrt vse pogostejše redči vrste članov ZZZB NOV. Na limbuškem pokopališču smo se poslovili od Stanka Tučiča, rojenega pred osemindesetimi leti v železničarski družini. Leta 1943. se je vključil v 1. partizansko brigado ustanovljeno v Sovjetski zvezi. Po vojni je nadaljeval delo pri železnici in bil odlikovan z medaljo zaslug za narod s srebrno zvezdo.

Avgust Špat

Rojen je bil leta 1910. Z NOB je aktivno sodeloval z Mokronoško četo od marca 1942 do avgusta 1943, nato pa je bil interniran v Gonars in Renicci. Ob kapitulaciji Italije je bil v Gravini, nato je odšel na Vis in oktobra 1944 je bil v 8. korpusu komandant inženirskega bataljona. Po vojni je služboval v JLA, nato je bil aretiran in poslan na Goli otok. Leta 1955 je nastopil službo pri občinskem ljudskem odboru v Litiji, nazadnje pa je bil direktor stanovanjsko-komunalnega podjetja. Za svoje delo je prejel visoka državna odlikovanja. Umrli je decembra lani, pokopan pa je na ljubljanskih Žalah.

Pavlina Mutnik

Rodila se je leta 1901 v Breganskem selu. Med vojno je sodelovala s partizani za kar so jo ustaši preganjali. Umrli je lani, pokopana je na jesenjskem pokopališču.

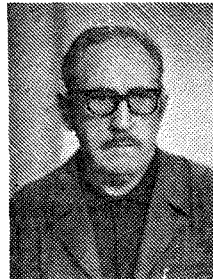

Jože Bevanda

Na oviškem pokopališču smo lani pokopali Jožeta Bevando, rojenega leta 1911. Bil je bорец 18. srednjebosanske udarne brigade in nato spremljevalne čete 53. divizije. Za zasluge je bil večkrat odlikovan.

Janez Prevodnik

V Lipici pri Škofji Loki je pokopan enaindesetletni Janez Prevodnik iz Spodnje. Med vojno je aktivno in organizirano sodeloval z OF na terenu. Po vojni se je preživljal z delom na kmetiji.

Milan Turk

Dan pred svojim osemdesetimi leti je umrl Milan Turk iz Nove Gorice, ki je bil rojen v Gabrijah pri Ajdovščini. V NOG Gabrijah pri Ajdovščini. V NOG se je vključil jeseni 1941. leta in poleti 1942. je bil interniran v taborišča Gonars in Renicci, kjer je bil vse do kapitulacije Italije. Bil je vojni invalid. Pokopan je na pokopališču Stara gora pri Novi Gorici.

Matija Klinar-Mitja

Rodil se je leta 1900 v jeseniških rovtih nad Jesenicami. Po prvi svetovni vojni se je preselil na območje Gornj. Med vojno se je opredelil za NOG in odšel v partizane. To je bilo februarja 1945. leta. Po vojni je bil dolgoletni predsednik galskega društva in PD Gorje, čebelarstva in turističnega društva.

Ali bo ZRVS res nadstrankarska organizacija?

Zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije je dveletne razprave o svojem prilagajanju in delovanju v novih družbenih razmerah končala z volilno konferenco, ki je bila v četrtek (17. maja) v Ljubljani.

Čeprav je marsikdo pričakoval, da bo ta organizacija na konferenci radikalno pretrgala z dosedanjim načinom dela in idejnimi izhodišči, se to ni zgodilo. Bivša in sedanja vodilna garnitura republiške konference, ki je skoraj popolnoma enaka, se je odločila za bolj navidezne kot vsebinske spremembe, čeprav so v nekaterih občinah zahtevali odločno preseganje dosedanjega načina dela. Povsod se strinjajo, da mora biti ZRVS samostojna družbena in kadrovska organizacija, ki je in bo posebnega pomena za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. To pa pomeni, da mora postati ZRVS nadstrankarska organizacija, v katero so vključeni ljudje, ki so sicer člani različnih političnih strank. Toda če pogledamo sestavo predsedstva, komisij in drugih organov RK ZRVS, nam kaj hitro postane jasno, da pri sestavi teh teles niso upoštevali sedanjega razmerja sil v naši družbi. Večina, ali skoraj vsi njihovi člani so namreč pripadniki ZKS-SDP. Statistični podatki o članstvu v ZRVS pa povedo, da je od približno 70 tisoč rezervnih vojaških starešin v Sloveniji približno 35 odstotkov članov ZKS-SDP.

Zato se sprašujemo, ali bo ZRVS res nadstrankarska organizacija, ali bodo v njej res vsi rezervni vojaški starešine enakopravni, ali bodo spet eni bolj enakopravni kot drugi. Opozoriti je treba tudi na glasove iz baze, ki pravijo, da bi morali pretrgati tutorski odnos z ZRVS Jugoslavije. V programskih izhodiščih je sicer bolj mlačno zapisano, da ZRVS Slovenije nasprotuje vsem poskusom poenotenja organizacije, še naprej pa bo na podlagi enotne obrambne zasnove ostala ver-

tikalno povezana na jugoslovanski ravni, kar je isto, le da je povedano z drugimi besedami.

Čeprav se nekateri trkajo po prsih, da se je ZRVS že preobrazila, ostaja jasno, da bo treba za pravno nadstrankarsko organizacijo narediti še marsikaj. Predvsem bo treba razčistiti, kdo je lahko član te organizacije, ali je to vsak rezervni oficir, ali le tisti, ki se prostovoljno vključuje vanjo. V nekaterih občinskih organizacijah so resno začeli delati in marsikje imajo svoje poglede na to. Tam naj bi vključevali samo tiste člane, ki bi bili pripravljeni delati, ne pa da bi bili zapisani v seznam zato, da bi povečali število članov.

Zanimivo bi bilo pogledati tudi sestavo organov občinskih organizacij ZRVS, kakšna je tam strankarska sestava. Verjetno se marsikje razlikuje od sestave na republiški ravni.

Še na en dogodek na volilni konferenci velja opozoriti. Gre za dodatni predlog za člana predsedstva RK ZRVS Slovenije, ki pa so ga delegati zavrnili. Prepričani smo, da je bila s tem narejena precejšnja napaka. Zakaj gre? V predsedstvo sta bila predlagana dva mlada človeka, ki imata fakultetno izobrazbo s področja SLO in DS, eden pa je že magister s tega področja. Če gledamo s strokovnega vidika, je bila storjena napaka in škoda, saj bi lahko s svojim znanjem veliko pripomogla k učinkovitejšemu delu organizacije. Druga napaka pa je v tem, da je vsaj eden od obeh član ZSMS-Liberalne stranke. Če bi delegati sprejeli ta predlog bi bil v vodstvu tudi član druge stranke, ne samo ZKS-SDP. Tako bi ZRVS vsaj nazkazala, da se dejansko spreminja v nadstrankarsko organizacijo.

Edvarda Pavšiča, ki so ga izvolili za novega predsednika, čaka veliko dela, če želi, da bo ZRVS res postala organizacija kot si jo želijo člani in naša družba.

B. K.

Prispevki za tiskovni sklad

V tiskovni sklad TV-15 je prispeval Dušan Košuta, sekretar Pokrajinskega odbora ANPI za Trst 500.000 ITL. Uredništvo se mu za prispevek iskreno zahvaljuje.

Ob 45. obletnici osvoboditve je odbor skupnosti borcev 9. korpusa NOVJ organiziral izlet po nekdanjih bojnih poteh. Med drugim so se ustavili tudi na Kobilniku pri Trnovem. Tam je namreč grobnica padlih artilerijev in borcev drugih enot 9. korpusa kakor tudi spominski park vseh padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja iz novogoriške občine. Tamkajšnja aktivistka Mara Rijavec je osvežila in dopolnila vedenje o dogodkih na Trnovem med NOB in v letih po vojni. K spominskemu obeležju so položili venec.

Tekst in foto: Staš

Odlikovanji

Predsedstvo SFRJ je nekdanjega, zdaj že upokojenega glavnega urednika časopisa TV-15 Zvoneta Kržišnika odlikovalo z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki. Odlikovanje mu je podelilo za njegovo dolgoletno novinarsko in uredniško delo. V skoraj tri desetletja trajajoči novinarski dejavnosti se je Zvone Kržišnik razvil predvsem v pionirskega ustvarjalca na področju družbeno kritične reportaže in odmevnega komentatorja prelomnih dogodkov v razvoju naše družbe. Takšno je bilo tudi njegovo delo v uredništvu TV-15. V tem času je napisal vrsto nosilnih člankov, uvodnikov in komentarjev, ki so poudarjali in postavljali na pravo mesto vrednote NOB, tega enkratnega obdobja v zgodovini slovenskega in jugoslovanskega naroda. Pod njegovim uredništvom se je časopis razvil v aktualen in politično angažiran časnik.

Z redom dela z zlatim vencem pa je predsedstvo SFRJ odlikovalo Marjana Oblaka, nekdanjega direktorja založbe Borec. Iz obrazložitve povzemamo tisti del, ki se nanaša prav na to njegovo delovno obdobje. Marjan Oblak je pomembno prispeval k razvoju založbe, zlasti s pridobivanjem sponzorjev, ki so sofinansirali izdajanje del in založniškega programa za odrasle in mladino, povezanega s tematiko narodnoosvobodilnega boja.

Odlikovancema je odlikovanja izročil podpredsednik RO ZKB NOV Slovenije Lado Pohar. Zahvalil se jima je za trud, ki sta ga vložila v razvoj slovenske družbe in jima čestital. Čestitkam se pridružujemo tudi v uredništvu.

Izredna skupščina Društva novinarjev Slovenije

Nov statut in nov pravilnik

očiščena ideoloških navlak

Potem ko so naši novinarski kolegi, ki so pripravili spremembe in dopolnila k našemu društvenemu statutu, pravilniku in kodeksu, pojasnili bistvo sprememb, smo v razpravi (minuli torek v Delovi sejni dvorani) razmislili tudi pristojnosti novega novinarskega sindikata ter DNS. Nikakršnih oporekanj ni bilo ob ugotovitvah, da se morajo temeljni akti stanovske dejavnosti ter tudi njenih moralno-etičnih načel očistiti nekaterih formulacij, ki so, kljub temu, da se po njih že lep čas nismo več ravnali, še

Tomšičeve nagrade na dan novinarjev

Letošnja zlata odličja sta prejela Niko Košir in naš nekajletni urednik Drago Vresnik, nagrado za življenjsko delo je prejel Slavko Fras, veliki nagradi sta prejela Ljerka Bizilj in Branimir Nešović, skladove nagrade pa: Mirko Bogataj, Bojan Veselinovič in Darka Zvonar.

vedno ostale zapisane v »pravilih igre«. Od tistih, ki so govorile o vlogi SZDL pa do onih, ki so dvigovala komunistično zvezo nad vse.

Naš občni zbor so pozdravili tudi gostje iz društev novinarjev iz drugih republik, pa tudi predstavnik novonastalega hrvaškega novinarskega sindikata.

Izglasovali smo spremenjena pravila za včlanjenje v društvo slovenskih novinarjev, z zahtevo po opravljanju društvenih izpitov, kasneje pa tudi državnih izpitov za novinarje, ki dejansko opravljajo ta poklic. Ugotavljali smo namreč, da je med nami še vedno cel kup ljudi, ki z neposrednim novinarstvom nimajo dosti opravka, zato je naj bi se pač združevali v stroke in okolja, kjer dejansko delujejo.

Slovenski novinarji smo rekli tudi besedo o prihodnosti Zveze novinarjev Jugoslavije in sklenili, da bomo v takšnem združenju delovali naprej le, če bo organizacijsko in vsebinsko delovalo kot zveza zvez in društev novinarjev.

Dan slovenskih internirancev na Ljubelju

Na seji komisije za bivše politične zapornike, internirance in izgnance pri Republiškem odboru ZKB NOV Slovenije 16. 11. 1989 je bilo sklenjeno, da se vsako leto drugo soboto junija organizira na Ljubelju srečanje vseh bivših slovenskih zapornikov in internirancev fašističnih zaporov in koncentracijskih taborišč.

LETOS BO SREČANJE V SOBOTO, 9. JUNIJA 1990 OB 10. URI, PRED SPOMENIKOM NA LJUBELJU

Program bo pripravila občinska organizacija ZKB NOV Radovljica, tehnično bo uredila prostor občinska organizacija ZKB NOV Trzin.

Letos je jubilejno leto, zato vabimo vse občine, da se udeležijo proslave v čim večjem

številu. Kot nam je znano se interniranci po občinah že pripravljajo za svoj praznik. Upamo, da bodo odbori pomagali internirancem pri organizaciji srečanja na Ljubelju.

Kljub nerazumevanju mnogih ljudi, ki ne poznajo našega trpljenja in prispevka za osvoboditev domovine, se bomo zbrali, če že ne zaradi nas (bilo nas je v zaporih, taboriščih 159.277), pa zaradi mrtvih sotrpinov (18.596), ki so izgubili svoja življenja po vsej Evropi, kjerkoli je stopil fašistični in izajalski škorenj.

Vabimo vse internirance, zapornike, njihove svojce in prijatelje na srečanje na Ljubelju v soboto, 9. junija, 1990 ob 10. uri!

Komisija za bivše politične zapornike, internirance in izgnance

Vabila in obvestila

Počitniški dom Banjole

Penzionske cene v sezoni in po sezoni

Svet Počitniškega doma ZKB NOV Ljubljana-Banjole je na svoji seji, dne 7. maja 1990 sprejel naslednje dnevne penzijske cene:

Nastanitveni objekt	Čas letovanja		
	sezona: od 25. 6. do 5. 9.	posezona: od 5. 9. do 25. 9.	od 25. 9. do 25. 10.
Depandansa D-2	252,00	210,00	189,00
Depandansa D-1, D-3	252,00	189,00	175,00
podprtlj. D-2	175,00	154,00	134,00
Blok A in B	120,00	—	—
podprtlj. D-1	—	—	—
Počitniške hišice	—	—	—

— Člani ZKB NOV iz občin ustanoviteljic PD imajo v času sezone od 25. 6. do 5. 9. na dnevno penzijsko ceno 20% popusta, v posezoni od 5. 9. dalje je popust 25%.

— Ker je čas prijav za sezono že potekel 15. maja, lahko rezervirate letovanje v domu, telefonsko v recepciji doma (tel. 052/73-144) in se dogovorite za čas letovanja, za sobo, ki je na razpolago, ter količino predplačila in do kdaj morate plačati, da s tem zagotovite rezervacijo. Naslov: Počitniški dom ZKB NOV Ljubljana-Banjole, Indie 1, 52000 Pula.

Številka žiro računa za nakazilo je 50101-678-49035 (za PD Banjole) — Prevoz z avtobusom iz Ljubljane v Pulo in nazaj kot doslej. — Kdor bo potoval z lastnim vozilom, lahko dobi ključ za sobo na dan izmene po 12. uri. — Goste, ki se bodo pripeljali v Pulo z vlakom, bo na postaji čakal domski kombi. — Turistična taksa je do 1. 6. — 4,20 din od 1. 6. do 30. 9. pa 7,00 din, kasneje pa zopet 4,20 din.

Svet Počitniškega doma
ZKB NOV Ljubljana-Banjole

Vabimo vas na slovesno
otvoritev obnovljene parti-
zanske bolnišnice
»Franje«

FRANJA
ICERKNO
Slovenija

ki bo v nedeljo, 10. junija 1990 ob 11. uri na parkirišču pred vhodom v sotesko Pasice.

Slavnostni govornik bo akademik Ciril Zlobec, član predsedstva Republike Slovenije.

Po končanem uradnem delu programa bo sledil ogled obnovljenih objektov in tovariško srečanje.

Posebej priskrbo vabimo nekdanje člane in ranjence, ki so delovali in se zdravili v slovenskih partizanskih bolnišnicah.

Mestni muzej Idrija

Občinski odbor ZKB NOV Bosne in Hercegovine iz Bosanske Krupe pripravlja gradivo za drugo, dopolnjeno izdajo knjige Bosansko-krupska občina v vojni in revoluciji. V njej želi objaviti osnovne podatke o padlih in preživelih borcih in žrtvah fašističnega nasilja z območja občine Bosanska Krupa.

Zato prosimo vse borce, ki so po rodu iz te občine ali pa so se bojevali na njenem območju, pa zdaj živijo drugje, naj pošljejo svoje osebne podatke in osebne fotografije (po možnosti iz vojnih časov), če tega doslej še niso storili. Občinske odbore ZKB NOV pa prosimo, naj skupaj s živimi borci zberejo podatke o umrlih borcih iz te občine.

Podatke in fotografije pošljite na naslov Občinski odbor ZKB NOV BiH, Bosanska Krupa.

Občinski odbor ZKB NOV Ljubljana Moste-Polje, odbor skupnosti borcev 1. slovenske brigade II. grupe odredov in odbor za proslavo na Jančah vabijo na vsakoletno srečanje na Jančah v počastitev bojev II. grupe odredov na Jančah maja 1942.

Vabilo velja vsem borcem II. grupe odredov, borcem NOV in aktivistom OF iz območja občine in mesta Ljubljana. Organizatorji si predvsem želimo čimvečje udeležbe rezervnih starešin, mladine, planincev in tabornikov.

Srečanje s kulturnim programom bo v soboto, 26. maja 1990 ob 11. uri pred planinskim domom na Jančah.

Odbor Skupnosti rečnih kurirjev Gorenjske in Komisija kurirjev pri ZKB NOV Medvode organizirata skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami Medvod v soboto, 2. junija 1990 ob 10. uri

na Katarini nad Medvodami XI. srečanje rečnih kurirjev Gorenjske. V Kulturnem programu bodo sodelovali člani KUD »Ivan Novak«. — Očka iz Tacna in učenci iz Osnovne šole »Janeza Kalana« iz Topol. Zasluznim sodelavcem bodo podeljena pismena priznanja. Za jedajo in pijačo bo poskrbljeno iz lastnih finančnih sredstev, vsak iz svoje listnice.

Dostop na Katarino je možen z osebnimi vozili iz Medvod preko Studenčic, ali iz Sore pri Ločnici. Za parkirni prostor bo poskrbljeno. Kurirji naj se srečanja udeležijo v uniformah in z odlikovanji. Nasvidenje na Katarini!

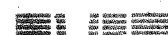
Reševalcem prvomajske nagradne križanke:

V uredništvo je prispelo 241 rešitev. Žreb je določil, da bodo knjižne nagrade prejeli trije reševalci:

Milan Polak, Selo 37, 64274 Žirovnica, Marija Žgavc, Kosovelova 2, 65000 Nova Gorica in Ana Gabrejna, C. 4. maja 47, 61380 Cerknica.

Nagrajencem čestitamo. Knjižne nagrade bodo prejeli po pošti.

Rešitev: sok, pomor emona, naris, Ilica, domek, cika, nosač, Katalonija, Bernard, RK, tabela, Osborne, kalamari, Curtis, os, arij, rondel, AT, Ema, Sumi, Orjuna, Ren, potrošnik, LO, kolk, oro, škodla, avenija, kapitan, lenivec, Adam, raj, friteza, Radeče, Umag, NR, epoha, omotek, lug, notes, VA, obrt, Bittner, Larsen, Arago, Vidmar, Tekuč, Okeanos, osama, lak, Inn, tlak

Časopis borcev NOB

Ustanovitelj in izdajatelj: RO ZKB NOV Slovenije in RK ZRVS Slovenije

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dvorčakova 12, tel. 327-780. Delavci v uredništvu: Roman Zupan (glavni in odgovorni urednik), Zliva Drole, Bojana Žokaj-Jesih, Bojan Kuntarič, Milenko Strašek (novinarji — uredniki rubrik), Janez Tinta (lektor-redaktor), Janez Herle (tehnični urednik) in Mara Okorn (tajnica uredništva).

Predsednica časopisnega sveta: Miro Svetina. Žiro račun: 50100-678-46241 RK ZRVS Slovenije (za TV-15). Tiskarna: ČGP Delo.

TV-15 je oproščen tem. prom. davka po mnenju Sekretariata za inf. SRS.